

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL 2.SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**CİHAN ÖZGÜÇ
09706010**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi DAVUT HOTAMAN**

**İSTANBUL
2019**

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL 2.SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

**CİHAN ÖZGÜÇ
09706010**

**TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi DAVUT HOTAMAN**

**İSTANBUL
2019**

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İLKOKUL 2.SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM
PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

CİHAN ÖZGÜÇ
09706010

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 04.09.2019

Tezin Savunulduğu Tarih: 16.09.2019

Tez Oy Birliği ile Başarılı Bulunmuştur

Unvan Ad Soyad

İmza

Tez Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Davut HOTAMAN

Jüri Üyeleri : Doç. Dr. Bülent ALCI

Doç. Dr. Coşkun KÜÇÜKTEPE

İSTANBUL
EYLÜL 2019

ÖZ

İLKOKUL 2.SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Cihan ÖZGÜÇ

Eylül, 2019

Bu çalışmanın amacı ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi dersi öğretim programının temel öğelerini programın uygulayıcıları olan öğretmenlerin görüşlerine göre incelemektir. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak Özlem Tuncer’e ait yüksek lisans tezi anketinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı Ankara ilinin Çankaya, Etimesgut, Kahramankazan, Sincan ve Yenimahalle ilçelerindeki devlet okullarında görevli 221 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Verilerin analizi SPSS 24 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Anketin geçerliliği için, uzman kanaatlerine başvurulmuş ve uygun bulunmuştur.

Sonuç olarak anketin geneline öğretmenler görüşlerine göre bakıldığında “Programın Genel Durumu” boyutuna ilişkin olarak öğretmen kılavuz kitabın yeterli olduğu, programda yapılandırmacı yaklaşımların yeterince kullanılmadığı tespit edilmiştir. “Beceri ve Kazanımlar boyutunda”; kazanımların anlaşılır bir şekilde ifade edildiği, gözlenebilir ve tutarlı olduğu, kazanım ve becerilerin öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor gelişim düzeyleri için yeterince uygun olmadığı, becerilerin Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygun olduğu tespit edilmiştir. Programın Temaları (İçeriği)” boyutunda temaların öğrenci seviyesine uygun olduğu, tema miktarının yeterli olduğu ancak öğrencilerin ilgisini çekmediği ve araştırma isteği yaratmadığı tespit edilmiştir. Programın “Öğrenme-Öğretme Süreci (Etkinlikler)” boyutunda; etkinliklere ayrılan sürenin yeterli olduğu ancak öğrenci sayısının fazlalığından dolayı etkinlikleri uygulamak için uygun olmadığı, etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmadığı, etkinliklerin ilişkili olduğu beceriler ile yeterince örtüşmediği tespit edilmiştir. “Programın Ölçme-değerlendirme” boyutunda öngörülen ölçme-değerlendirme tekniklerinin yeterli ve kazanımları ölçmeye uygun olmadığı, öz değerlendirmeye yeterli olanaklar sağlamadığı, yapılandırmacı yaklaşım ve ölçme-değerlendirme boyutlarında eğitim ihtiyacı ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının sadece araştırmacılar tarafından değil MEB tarafından da okullara bizzat gidilerek gözden geçirilmesi, güncel değişim ve yenilikleri de içerecek şekilde yeniden yapılandırılması sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Program değerlendirme, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı, Öğretmen Görüşleri.

ABSTRACT

ELEMENTARY SCHOOL 2ND GRADE LIFE SCIENCE COURSE TEACHING PROGRAM'S EVALUATION ACCORDING TO VIEWS OF TEACHERS

**Cihan Özgüç
September, 2019**

The aim of this research is to analyze the basic elements 2nd grade Life Science course's teaching program, according to views of teachers who practice the program. In this research, as a data collection tool, Özlem Tuncer's questionnaire of master's thesis were used. The research was carried out with 221 class teachers who work at state schools in the counties of Çankaya, Etimesgut, Kahramazkazan, Sincan and Yenimahalle in the province of Ankara. The data obtained from the research was analyzed using SPSS 24 program. For the validity of the questionnaire, expert opinion was applied and found appropriate.

As a result, when the scale of the scale is examined according to the opinions of the teachers, it is determined that the teacher guide book is sufficient in relation to the scientific General Status of the Programs, that constructivist approaches are not used sufficiently in the program. "Skills and Benefits in Size"; it was determined that the achievements were comprehensively expressed, observable and consistent, and the skills and skills were not sufficiently suitable for the students' cognitive, affective, and psycho-motor development levels, and the skills were in accordance with the general objectives of the Turkish National Education. Themes of the Program (Content) In terms of themes, it is determined that the themes are suitable for the student level, the amount of theme is sufficient, but it does not attract the interest of the students and does not create a desire for research. In the "Learning-Teaching Process (Activities)" dimension of the program; It was determined that the time allocated to the activities was adequate but not suitable for applying the activities due to the high number of students, that different strategies, methods and techniques were not used in the activities and that the activities were not adequately overlapped with the related skills. It has been determined that the assessment and evaluation techniques required in the dimension of "Measurement and Evaluation of the Programs" are not sufficient to measure the gains and that they do not provide sufficient opportunities for self-evaluation, and there is a need for training in the constructivist approach and measurement-evaluation dimensions. As a result, it has been acquired that Life Science's teaching program should be revised and redesigned including up-to-date changes and novelties not only by researchers but also by National Education Ministry through visiting schools.

Key Words: Curriculum evaluation, life sciences course curriculum, teachers' views.

ÖN SÖZ

Hayat Bilgisi dersi Cumhuriyetin ilanından bu yana müfredatımızda olan temel bir derstir. Çeşitli yıllarda yapılan değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir. İlkokulun temel dersi olan Hayat Bilgisi dersi çocukları önlerindeki uzun hayata hazırlayan çok önemli bir derstir. Bu konu önümüzdeki dönemlerde çocuklarımıza nasıl daha iyi yön gösterebiliriz sorusuna cevap bulmak amacıyla araştırmacı tarafından ele alınmıştır.

2009 yılında başlayan bu serüvende bana bıkmadan usanmadan destek olan ve yol gösteren danışmanım Dr.Öğr. Üyesi Davut HOTAMAN'a,

Tez boyunca yardımlarını esirgemeyen üniversiteden ve lisans üstü eğitimimden Taner ŞAYİR'e ve uzaklardan Dr.Öğr. Üyesi Selçuk DOĞAN'a, tezin son aşamalarında bir telefon uzağımda olan Melike KAZAS YILDIRIM'a ve diğer lisans üstü sınıf arkadaşlarıma,

Tezin her aşamasında bir telefon uzağımda olan canım arkadaşım Dr.Öğr. Hicran ÇETİN GÜNDÜZ'e...

Lisanüstü eğitimi almamı hep destekleyen hadi oğlum bitir artık diyen babam Çetin ÖZGÜÇ ve bu günleri göremeden aramızdan ayrılan canım annem Nevil ÖZGÜÇ'e, Eşime, neredeyse evlendiğimiz günden beri bu günü bekleyip bana sabır gösterene...

ÇOK TEŞEKKÜR EDERİM...

Ankara; Eylül, 2019

Cihan Özgüç

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
KISALTMALAR	xi

1. GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Eğitim Programı	3
1.2.1. Kazanım (Hedef)	4
1.2.2. İçerik	4
1.2.3. Öğrenme-Öğretme Süreci	4
1.2.4. Ölçme ve Değerlendirme	5
1.3. Program Geliştirme	5
1.4. Program Değerlendirme	6
1.4.1. Program Değerlendirme Yaklaşımları	7
1.4.2. Program Değerlendirme Modelleri	9
1.4.2.1. Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli	9
1.4.2.2. Metfessel ve Michael Değerlendirme Modeli	9
1.4.2.3. Stake'in Uygunluk Olasılık Modeli	10
1.4.2.4. Stufflebeam'in Çevre, Girdi, Süreç ve Ürün Modeli	10
1.4.2.5. Kirkpatrick Modeli	11
1.4.2.6. Eisner'in Eğitsel Uzmanlık/Eleştiri Modeli	11
1.4.2.7. Saylor, Alexander ve Lewis Modeli	12
1.5. Hayat Bilgisi Dersi	12
1.5.1. Hayat Bilgisi Dersi Tarihçesi	13
1.5.2. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı	14
1.5.2.1. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programının Vizyonu	16
1.5.2.2. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programının Temel Yaklaşımı	16
1.5.2.3. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programının Temel Yapısı	17
1.5.2.4. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Temalar	18
1.5.2.5. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Kazanımlar (Hedefler)	20
1.5.2.6. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Beceriler	21
1.5.2.7. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Kişisel Nitelikler	22

1.5.2.8. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Ara Disiplinler	22
1.5.2.9. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Öğrenme - Öğretme Süreci	22
1.6. İlgili Araştırmalar	32
1.7. Araştırmanın Amacı	35
1.8. Araştırmanın Önemi	35
1.9. Problem	35
1.9.1. Alt Problemler	36
1.10. Varsayımlar	36
1.11. Sınırlılıklar	36
1.12. Tanımlar	36
2. YÖNTEM	38
2.1. Araştırmanın Modeli	38
2.2. Evren ve Örneklem	38
2.3. Veri Toplama Aracı	41
2.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması	42
2.5. Verilerin Analizi	42
3. BULGULAR	44
3.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular	44
3.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	44
3.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	47
3.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	53
3.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	56
3.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	62
3.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	65
3.1.6.1. Birinci Açık Uçlu Soru	65
3.1.6.2. İkinci Açık Uçlu Soru	69
3.1.6.2. Üçüncü Açık Uçlu Soru	72
3.1.6.2. Dördüncü Açık Uçlu Soru	75
4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	78
4.1. Alt Problemler ile İlgili Sonuçlar	78
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	78
4.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	78
4.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	79
4.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	80
4.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar	81
4.2. Tartışma	82
4.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	82
4.1.1. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	83
4.1.1. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma	85
4.1.1. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma	86
4.1.1. Beşinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	87
4.2. Öneriler	88
KAYNAKÇA	90

EKLER.....	95
Ek-1 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Ders Programını Değerlendirme Araştırması Anket Formu	95
Ek-2 Araştırmacıdan E-Posta Yoluyla Alınan Anket Kullanım İzni...	102
Ek-3 Anket Kullanım İzni İle İlgili Valilik Oluru	103
Ek-4 Bilimsel Etik Sayfası	104
ÖZ GEÇMİŞ.....	105

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1	Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	39
Tablo 2.2	Öğretmenlerin Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı.....	39
Tablo 2.3	Öğretmenlerin Çalıştığı Yerleşim Birimine Göre Dağılımı....	40
Tablo 2.4	Öğretmenlerin Mezun Olduğu Okullara Göre Dağılımı.....	40
Tablo 2.5	Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi ile İlgili Kursa Katılma Durumuna Göre Dağılımı.....	40
Tablo 2.6	Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Programı ile Bilgi Düzeyine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 3.1	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel Durumuna İlişkin Görüşler.....	44
Tablo 3.2	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Beceri ve Kazanımlarına İlişkin Görüşler	47
Tablo 3.3	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Temalarına (İçeriğine) İlişkin Görüşler	53
Tablo 3.4	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğrenme-Öğretme Sürecine (Etkinliklerine) İlişkin Görüşler.....	57
Tablo 3.5	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşler.....	62
Tablo 3.6	Derse Giriş Uygulamaları.....	65
Tablo 3.7	Dersi Geliştirme Uygulamaları.....	66
Tablo 3.8	Ders Sonuç Uygulamaları.....	68
Tablo 3.9	Birinci Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri.....	69
Tablo 3.10	Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Teknikleri	69
Tablo 3.11	Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Tekniklerinin Nedenleri....	71
Tablo 3.12	İkinci Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri.....	72
Tablo 3.13	Karşılaşılan Sorunlar.....	73
Tablo 3.14	Karşılaşılan Olumlu Durumlar.....	74
Tablo 3.15	Üçüncü Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri.....	74
Tablo 3.16	Öneriler.....	76
Tablo 3.17	Dördüncü Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri.....	76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1.: Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın Yapısı.....	18
--	----

KISALTMALAR

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
TTKB	: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
bs.	: basım
çev.	: çeviren
ve diğ.	: ve diğerleri
f	: frekans
%	: yüzde
HBDÖP	: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

1. GİRİŞ

1.1. Problem

Biyo-kültürel ve sosyal bir varlık olan insanın, hayatı boyunca cevap bulması gereken en temel soru “Nasıl yaşamalıyım?” dır. (Senemeoğlu, 2009, 21). İnsanın hayatı boyunca karşılaşacağı problemlerin tümü, bu genel soru çerçevesinde çözümlenmektedir. Kişinin istediği şekilde hayata sahip olması için, gerekli öğrenmeyi sağlamada ise, eğitim önemli bir araçtır.

Eğitim, yaygın bir biçimde insanın kişiliğini besleme süreci ve insana yapılan yatırım olarak kabul edilmektedir. En genel anlamda istendik davranışları oluşturma ya da istendik davranışları değiştirme süreci olarak tanımlanan eğitim, toplumun belirli bir süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlâk ile ilgili standartlarının bilgi ve beceri birikimlerinin yeni nesillere aktarılması ile ilgilidir. Bu anlamda eğitim, bireyi, istendik nitelikte kültürlenme sürecidir (Senemeoğlu, 2009, 21).

Eğitimde amaç, bireyin hayatı boyunca karşılaşılabileceği sorunları çözebilmesi için ihtiyacı olan çözümleri öğretmek ve iyi bir birey ve yurttaş yetiştirmektir. Öğrencide öğrenme için var olmuş enerjinin ortaya çıkması için öğretme merkezli eğitimden, öğrenme merkezli eğitime mutlaka geçilmesi gerekir. Böylelikle düşünen, sorgulayan, soran, öğrenciler ortaya çıkacaktır (Demirel, Bümen, Yurdakul, Başbay, Erdem, Ekinci, Köksal, S.Şahinel, Ünver, M.Şahinel, Doğan, Demir, Koç, Şahan, Başbay, Ayvaz, 2007, 149).

Öğretim ise belli bir sürede ve çoğunlukla sınırlı mekanlarda gerçekleştirilir. Eğitimde her türlü yaşantı üzerinde durulur. Buna bilgi de dahildir. Bu yaşantılar rastlantısal olabilir. Rastlantısal yaşantılar eğitsel olabilir fakat olmayabilir de, öğretim ise güdümlü, planlı, programlıdır ve desteklidir (Varış, 1991’den aktaran Arslan, Aşılıoğlu, Savaş, Şahin, Aydoğan, Genç, 2008, 13).

Program geliştirme, okulun ve çevresindeki yaşamın ve öğrenme koşullarının geliştirilmesini hedefler. Bunun için toplumun koşulları, bireyin gelişim ihtiyaçları ve problemler göz önünde bulundurulur. Program geliştirme, okulun içinde ve dışında,

MEB'in ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek için düzenlenen içerik ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik ve araç-gereerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabaların tümüdür (Varış, 1976, 21).

Demirel'e göre (1998, 81) program geliştirme çalışmalarının araştırma ve geliştirmeye yönelik olarak yönlendirilmesi gerekir. Günümüzdeki teknoloji, iletişim ve bilim alanlarında gerçekleşen çok hızlı derecedeki ilerlemeler, program geliştirme ve araştırma geliştirme çalışmalarının sürekliliğini gerekli kılmaktadır.

Program değerlendirme işlemi ile programın güçlü ve zayıf yönleri, öğrenilmesi istenilen davranışların kazanılıp kazanılmadığı kontrol edilir. Varsa programdaki aksaklıklar belirlenir, aksaklıkların belirlenmesi için gerekli işlemler formüle edilir ve problemin çözümü gleşmeden gerekli düzeltmeler yapılır. Eğitim programlarının süreç içerisinde izlenerek ve süreç sonunda etkililiği belirlenerek değerlendirilmesi sağlanmalıdır (Sanders, Fitzpatrick, ve Worthen, 2004; Uşun, 2012; Yüksel ve Sağlam, 2012'den aktaran Yakar, 2016, 6).

Hayat bilgisi, toplu ğretim yaklaşımına dayalı olarak oluşturulan bir derstir. Çocukların kendilerini ve içinde yaşadıkları toplumu ve dünyayı tanınması için tasarlanmış olan bu ders, 1924 yılından itibaren 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, tezin bu araştırmanın da konusu olan 2009, 2015, 2017 ve 2018 ilköğretim programlarında yer almıştır. Değerlendirme ile ilgili çalışmaların sonucunda, Hayat Bilgisi Dersi ğretim Programı (bundan sonra HBDP olarak kısaltılacaktır) yeniden gözden geçirilerek TTKB'nin 14 Mayıs 2009 tarih ve 70 numaralı kararı ile İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi (1-2-3'nc sınıf) ğretim Programı olarak kabul edilmiştir.

Erden'e göre (1998, 3) tüm eğitim kurumlarının daha iyi çıktı elde etmesi için uyguladıkları programları devamlı gözden geçirmeleri, tespit edilen eksiklik ve olumsuz olan yönleri düzeltmesi gerekir. Sonuç olarak, 2009-2010 eğitim ğretim yılından başlayarak 2017-2018 eğitim-ğretim yılı sonuna kadar uygulanan İlköğretim 2. Sınıf HBDP'sinin ğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Eğitim Programı

Eğitim programı kavramının kullanılmasının, MÖ. birinci yüzyıla kadar uzandığı belirtilmektedir. Julius Ceaser ve askerleri, Roma’da yarış arabalarının yarıştığı oval şeklindeki pisti Latince curriculum (İngilizce track: koşu yolu) olarak kullanmış ve bu kavram, koşu pisti olarak bilinen somut bir kavramdan, günümüzde ders programı manasında kullanılmakta olan bir kavrama doğru evrilmiştir. Bu süreçte, eğitim programı (curriculum) “izlenen yol” anlamında eğitimde de kullanılmaya başlanmıştır (Oliva, 1988, 4’den aktaran Demirel, 1998, 3).

Eğitim sistemleri, eğitim programları ile hayat kazanır. Eğitim programı kapsamlı ve çok boyutlu olduğu için tanımında zorluklar ve çeşitliliklerle karşılaşmaktadır. Bu tanımlar, büyük çoğunlukla yazarların eğitim ile ilgili felsefelerine, anlayışlarına ve planlı eğitimin hangi boyutlarda olabileceğine dair görüşlerine göre değişir (Erden, 1998, 2). Demirel (1998, 7)’e göre eğitim programı, öğrenen kişiye, okulda dışında planlı etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir. Eğitim programı, bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, MEB’in ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine yönelik tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Varış, 1976, 18). Eğitim programı, öğrenciler tarafından istendik hedef ve davranışların kazanılması için stratejilerin belirlendiği yazılı dokümanlar veya eylem planı olarak tanımlanır görüşünü daha çok Tyler ve Taba benimserken, bugün, pek çok davranışçı ekole ve sistem yaklaşımına eğilim gösteren eğitimciler de aynı görüşü paylaşmaktadırlar (Demirel, 1998, 5).

Tekin, (2009, 8), eğitim programı yerine öğretim programı kavramını kullanmıştır. Öğrencilerin davranışlarında istendik değişiklikler oluşturma hedefiyle detaylı bir şekilde yapılan planlamaya öğretim programı denir. Bu manada bir öğretim programı, ne dersler, konular ve amaçlar listesi, ne de öğretmenin eline verilen ve uyması istenen basılı bir kitaptır. Öğretim programı, öğrenciden beklenen öğrenmeyi meydana getirmek için planlanmış faaliyetlerin tamamı olarak tanımlanabilir. Dikkatli bir şekilde hazırlanan öğretim programı, öğrenci ve öğretmene, nereye gideceklerini ve ilerlemenin her aşamasında ne elde edeceklerini bilme olanağı verir.

Demirel (1998, 8)’e göre eğitim programının dört ana bölümü vardır. Bu bölümler hedef (kazanım), içerik (konu alanı), öğrenme ve öğretme süreci ile ölçme-değerlendirmedir.

1.2.1. Kazanım (Hedef)

Hedef (kazanım), öğrencilerin planlı ve düzenlenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılmış ve davranış değişikliği ve/veya davranıştır (Karaca, 2006, 36). Ertürk (1993, 24)'e göre hedef, yetiştirdiğimiz insanlarda sahip olmasını uygun görülen, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikte bulunan istendik özelliklere denir.

Hedefler, eğitimden geçen bireylerin hangi davranışları yapmaları gerektiğini belirtir. Bu nedenle eğitim programının hedefleri belirlenirken, mutlaka öğrencilerde oluşacak davranışlar esas alınmalıdır (Arslan vd., 2008, 22). Hedefler oluşturulurken kim için, ne için, nerede, ne zaman ve hangi koşullarda olacağı çok net ifade edilmelidir (Duman vd., 2008, 68).

1.2.2. İçerik

Eğitim programının, öğrenciler tarafından öğrenilmesini önerdiği bilgiler, beceriler, kurallar, kavramlar ve yaratıcı süreçlere konu adı verilmektedir (Gözütok, 2004, 37). Eğitim programında içerik, eğitim amaçlarının gerçekleşmesi için yararlanılan bir kaynaktır. İçerik, olgu ve olayların, ezberlenmek üzere, ansiklopedik şekilde bir araya getirilmesi değildir. Yaşama alanlarının anlam taşıyan bölümlerinin etkin bir çabayla düzenlenmesidir (Varış, 1976, 182).

Öğretim sürecinde öğrenenlerin kazanacağı bilgiler ve beceriler içeriği oluşturur. Unutulmaması gereken, içeriğin öğrenen düzeyine uygun olması gerektiğidir. Örneğin bir kitabın içindekiler kısmı, o kitabın içeriğini açıklar. Öğretimde de böyledir (Fer, 2009, 152). Ancak içerik, verilmek istenilenlerin art arda sıralanması değildir. İçerik seçerken belirli ölçütler aranmalıdır. Bunlar; geçerlik ve güvenirlik, faydalılık, öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarını karşılama, bilimsellik, sosyal gerçeklerle tutarlılık ve öğrenilebilirliktir (Küçükahmet, 2008, 20).

1.2.3. Öğrenme-Öğretme Süreci

Bir öğretim programında içeriği nasıl öğretelim sorusuna yanıt veren boyut öğretim süreçleridir. Öğretim süreçleri, tanınan zaman diliminde içeriğin öğretilebilmesi amacıyla yapılacak her çeşit etkinliği kapsar. Programın uygulayıcıları için her türlü fırsat öğretim süreçleri kapsamında yer alır (Küçükahmet, 2008, 22).

Bireylerde kalıcı davranış değişikliklerinin oluşması, başka bir deyişle bireylerin öğrenmeleri, öğrenme-öğretme sürecinin etkili bir biçimde düzenlenmesiyle olanaklıdır. Bir dersin belirlenen amaçlarına göre düzenlenen içeriğin öğrencilere

aktarılmasında çeşitli strateji, yöntem, teknik ve araç-gereçler ile öğretim hizmetinin niteliğini arttıran ipucu, pekiştireç, öğrencinin katılımını sağlama, geri bildirimde bulunma gibi öğelerden yararlanılması gereklidir (Duman vd., 2008, 221).

Yeni hazırlanan ilköğretim programlarında öğrencilerin öğretme-öğrenme süreçlerine etkin olarak katılmaları ön planda tutulmuştur. Öğretmenlerin temel görevi ise, bu anlayışa uygun öğretme-öğrenme ortamları hazırlamaktır (Duman vd., 2008, 323).

Öğrenme yaşantıları, eğitim durumlarının öğrencilere göre düzenlenmesi, kazandırılması planlanan öğrenme yaşantılarının bir düzeneğe göre sıralanmasıdır. Bu düzenek giriş, gelişme ve sonuç etkinliklerinden oluşmaktadır. Giriş etkinliklerinde öğrenme yaşantıları düzenlenirken öncelikle bireye, üzerinde çalıştığı bir dersin ya da ünitenin sonunda hangi davranış, özellik ve beceriler kazanacağı önceden bildirilmelidir. Gelişme etkinliklerinde öğrenen, yeni bilgileri, özellikleri ve becerileri almaya hazır hale gelmiştir. Sonuç etkinliklerindeyse ders ya da ünite işlendikten sonra yapılması planlanan etkinlikler yer almaktadır. Bu aşamada öğrenme ürünlerini değerlendirmek için bir ölçme işlemine gidilmesi gerekir (Demirel, 1997, 131).

1.2.4. Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme değerlendirme, öğrencilerde gözlemeye karar verdiğimiz istenen davranışın kazanılıp kazanılmadığı hakkında bir neticeye varma işidir. Yetiştirilen öğrencilerin istenilen davranışlara sahip olup olmadığına bakarak sınav durumları düzenleyebilir (Demirel, 1997, 131).

Değerlendirme, varsayımları, yaşantıları, hedefleri, ve şartları kontrol ederek, mevcut eğitim-öğretim faaliyetlerinin geliştirilmesine yardımcı olur. Bu süreçte öğrenciler ile ilgili elde edilen bilgi rehberlik için kullanılabilir. Cronbach, değerlendirmeyi bir eğitim programı ile ilgili kararları verebilmek üzere bilginin toplanıp kullanılması olarak tanımlayıp, bir kursun geliştirilmesi, bireyler hakkında karar verme, okul sistemi, öğretmen vb. hakkında idari kararlar verme maksatlarına hizmet edebileceğini belirtir (Ertürk, 1993, 110).

1.3. Program Geliştirme

Eğitim programı kavramının dışında onun kadar fazla kullanılan bir kavram da program geliştirmedir. Bu kavramlar arasındaki farkı belirlemek amacıyla program geliştirmeyi, eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve

değerlendirme ögeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak tanımlamak uygundur. Bütün bu ögelerin aralarındaki ilişkinin dinamik olması ve bu yolla ögelerin birbirini etkilediği, bu etkileşiminde sistem yaklaşımında olduğu gibi sistemin ögelerinden birindeki değişim sistemin bütününe etkiler noktasından hareketle eğitim programının herhangi bir ögesinde yapılacak olan değişimin programın bütününe etkileyebileceği varsayılmıştır (Demirel, 1997, 7).

Program geliştirme eğitim programının tasarlanıp uygulanması, değerlendirilmesi ve sonuçta ulaşılan verilerin tekrar düzenlenmesi sürecidir. Yani program geliştirme süreklilik gerektiren bir çalışmadır (Erden, 1998, 4).

Collin Marsh ve George Willis program geliştirmeyi eğitim programını etkili biçimde değiştirip geliştirmeye yönelik ortak bir sürecin sonucu olduğuna işaret etmiştir. Program geliştirme durağanlıktan uzaktır. Program geliştirme, öğrenme ortamını yapılandırmak; personeli, materyalleri ve ekipmanı koordine etmek için yapılan bir plandır (Ornstein ve Hunkins, 2009, 211).

Program geliştirme, okul ve çevresindeki yaşamın ve öğrenme koşullarının geliştirilmesini amaç edinir. Bunun için problemler, bireyin gelişim ihtiyaçları ve toplum koşulları göz önünde bulundurulur. Program geliştirme, okul içinde ve dışında, MEB'in ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek için düzenlenen içerik ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik ve araç-gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş eş güdümlü çabaların bütünüdür (Varış, 1976, 21).

Program geliştirme, düzenlenen program ile ilgili ögelerin, masada ekleme çıkarılması değil, bu süreçler ile ilgili her şeyin geliştirilmesi ile gerçekleşir (Varış, 1976, 21).

1.4. Program Değerlendirme

Ertürk, değerlendirmeyi program geliştirmenin son ve tamamlayan halkası olarak eğitim hedeflerinin gerçekleşme derecesini tayin etme süreci olarak tanımlamıştır (Ertürk, 1993, 107).

Programı değerlendirme açısından bakıldığında değerlendirme, programın tasarımı aşamasında verilen kararların değerlendirilebilmesi için bilgi toplama ve yorumlama sürecidir. Programı değerlendirmek; öğretim sürecini ve kaynaklarını gözden geçirmek, karşılaşılan sorunları analiz etmek, öğrencilerin kazandıkları yeterlikler ile programın amaçlarını ve iş hayatında bu görevlerde çalışan bireylerin niteliklerini

karşılaştırarak programı geliştirmek için yapılır. Değerlendirmede; öğrenciye, öğretim yöntemine, öğretimin kaynaklarına, programın amaçlarına, mezunların başarı ve programdan memnuniyetleriyle alakalı veriler toplanmalıdır. Mezunların izlenmesiyle ilgili çalışmalar, programın değerlendirilmesinde, sistem hakkındaki unsurların geliştirilmesinde önemli arz eden bir kaynaktır (Doğan, 1997, 29).

Erden'e (1998, 9) göre eğitimde değerlendirme genellikle iki amaca yönelik yapılır.

1. Eğitim programının etkili olup olmadığı hakkında hükümde bulunmak ve programdaki aksamaların, programın hangi öğelerinden kaynaklandığını belirleyip lüzumlu düzeltmelerin yapılması,
2. Öğrenci başarısını değerlendirip, dersin hangi öğrenciler tarafından tekrar edileceğine karar vermek,

Yukarıdaki verilere göre program değerlendirme, değişik türden ölçme araçları ve gözlem ile eğitim programlarının etkililiği hakkında verileri toplayıp, toplanan verilerden programın etkililiğinin göstergeleri olan ölçütler ile karşılaştırıp yorumlara ve programın etkililiği ile ilgili yargıya varma sürecidir.

Kesin ve açık bir şekilde, değerlendirme önceki müfredat ve öğretim tasarımları hakkındaki değer yargılarını yansıtır. Değerlendirme, önceki belgeleri, planları ve eylemleri eleştirir. Değerlendirme, program faaliyetlerinin bütününe bağlı kalmalıdır. Değerlendiriciler öncelikle, programın değerlendirmesini istedikleri yönleri ve hangi öğrenme türlerine odaklanacaklarını kendilerine sormalıdır. (Ornstein ve Hunkins, 2009, 274, 276).

Program değerlendirmede, bir program kapsamındaki öğretim etkinlikleri belirli aralıklarla gözden geçirilir. Programlar genellikle proje olarak başlatılır, olumlu sonuçlar alındıkça kurumsallaştırılır ve düzenli bir yapıya kavuşunca ya da normal işleyişin bir parçası haline gelince program kimliği kazanır. Öğretim ve yetiştirme programları değerlendirilirken genellikle bu programların amaçları, içeriği, uygulaması, değerlendirme esasları ve sonuçlarına bakılmaktadır (Şimşek, 2009, 28).

1.4.1. Program Değerlendirme Yaklaşımları

Programın değerlendirilmesi süreci ve bu süreçte programın nasıl değerlendirilebileceği, bir açıdan programın hangi yaklaşıma bağlı geliştirildiğine, temel yapısının ne olduğuna, başka bir deyişle nasıl bireyler yetiştirmeyi hedeflediğine göre tasarlanıp yürütülebilir (Özdemir, 2009, 132).

Posner (2004)'e göre (aktaran Özdemir, 2009, 132), programlar değerlendirilirken, programın temel perspektifi veya yaklaşımı çerçevesinde değerlendirme soruları anlam kazanmakta ve sorulması gerekmektedir. Posner beş farklı program yaklaşımından bahseder.

1. Davranışçı (behavioral),
2. Geleneksel (traditional),
3. Disiplinler Yapısı (structure of the disciplines),
4. Yapılandırmacı (constructivist),
5. Deneysel/yaşantıya dayalı (experiential) programlardır.

Programların her birinin değerlendirmesiyle ilgili süreç o programın temel özelliklerine göre değişebilir.

Ülkemizde ise Ertürk, programların değerlendirilmesiyle ilgili farklı yaklaşımlar olduğunu belirtmiştir. Ertürk'e (1983, 114) göre bu yaklaşımlar altı grupta toplanabilir.

1. Başarıya bakarak,
2. Program tasarısına bakarak,
3. Öğrenmeye bakarak,
4. Ürüne bakarak yapılan değerlendirmeler.
5. Ortama (gizil ve muhtemel uyarıcılar düzenine) bakarak,
6. Erişiye bakarak,

Bunlar arasından en çok tercih edilen hem sürece, aynı zamanda ürüne de ağırlık vermekte olan değerlendirme yaklaşımıdır (Demirel, 1998, 162).

Program değerlendirmede genellikle üç tür değerlendirmenin yapılarak programla ilgili çeşitli kararların alındığı söylenebilir. Bunlar: biçimlendirici (formative), yansıtıcı (reflective), ve düzey belirleyici (summative) değerlendirmedir. Biçimlendirici değerlendirme, mevcut programların uygulanmasına yönelik geri dönüt sağlamak amacıyla yapılır. (Yaşar, 1998'den aktaran Özdemir, 2009, 130). Biçimlendirici değerlendirme yeni veya mevcut bir müfredatın öğretimi sırasında gerçekleşir ve bu değerlendirmede öğretmenlerin yanı sıra öğrencilere de odaklanılır (Ornstein ve Hunkins, 2009, 283). Örnek olarak, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilk ve ortaöğretim programlarının iyileştirilmesi için yapılan değerlendirme çalışmaları bu türdendir. Yansıtıcı değerlendirme, uygulamaya geçmeden, taslak eğitim programının ilgili kesimlerin de görüşünü alıp yapılan değerlendirmeleri

kapsamaktadır. Düzey belirleyici değerlendirmede ise, programın uygulanması sırasında, öğrenme-öğretme uygulamaları sonundaki öğrenmeler ile önceki öğrenmeleri içerir (Yaşar, 1998'den aktaran Özdemir, 2009, 130).

Bu araştırmada araştırmacı biçimlendirici değerlendirmeden yararlanarak İlkokul 2. Sınıf HBDÖP'yi öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeye çalışmıştır.

1.4.2. Program Değerlendirme Modelleri

Bu bölümde belli başlı program değerlendirme modellerine yer verilmektedir.

1.4.2.1. Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli

R.Tyler tarafından 1933-1941 yılları arasında geliştirilmiştir. Tyler'a göre bir programın üç temel ögesi vardır. Bunlar; hedefler, öğrenme yaşantıları ve değerlendirmedir. Merkezde eğitim hedefleri vardır. Hedefler, programın sonucunda öğrencinin kazanması beklenen istendik davranışları ifade etmektedir. Öğrenme yaşantısı, öğrencinin istendik davranışları kazanması için geçirmeleri gereken etkinlikler yaşantılardır. Değerlendirme ise, hedeflere ulaşma derecesini tayin etmek için yapılan etkinlikleri kapsar. Değerlendirme sürecinde hem öğretim yaşantılarının hem de hedeflerin etkililiğine bakılır (Erden, 1998, 12).

1.4.2.2. Metfessel ve Michael Değerlendirme Modeli

1960'lı yılların sonlarına doğru Metfessel ve Michael, değerlendirme ilgili süreçleri sekiz basamakta açıklamıştır.

1. Eğitim dünyasındaki öğretmenler, öğrenciler, yöneticiler ve vatandaşların doğrudan ya da dolaylı değerlendirmede yer almasını sağlamalı,
2. Genelden özele doğru kademeli olarak sıralanan hedeflerin yoğun paradigmasını geliştirmeli,
3. İkinci maddede oluşturulmuş özel hedefleri, programda uygulanabilir şekle dönüştürmeli,
4. Belirlenen hedeflerin ışığında programın etkililiğini bireyler üzerinden ölçebilecek ölçme araçları geliştirilmeli,
5. Toplanan bilgileri analiz etmeli,
6. Programın uygulandığı sürece, test ve diğer uygun araçları kullanarak düzenli gözlemler yapmalı,

7. Programı felsefi anlamda değerlendirebilmede kullanılabilecek standartları ve değerleri açıklamalıdır.
8. Toplanan bilgilere dayanarak programın ileriye yönelik uygulanabilirliği konusunda öneriler geliştirmek söz konusu olur. Programın temellerinden olan genel ve özel hedefler, araç-gereçlerin ve yaşantıların ve genel değerlendirmesi bu kapsamda yapılmalıdır (Demirel, 1998, 163).

1.4.2.3. Stake'in Uygunluk-Olasılık Modeli

Stake'in modeli Tyler'in değerlendirme modelinin üzerine geliştirilmiştir. Değerlendirme, girdi (genel amaçlar, materyaller, öğrenci yetenekleri), işlem (öğretmen ve öğrenci arasındaki sınıf etkileşimleri) ve çıktıyı (formal öğrenme, tutumlar ve değerler) dikkate almalıdır. Bunların her birisi programın amaçlarını, istenen ve istenmeyen etkilerin gözlemlenmesini ve değerleri göz önünde bulundurmalıdır (Marsh ve Willis, 2007'den aktaran Özdemir, 2009, 135). Modelde tasarlanıp gerçekleşen çıktıların uygunluğuna bakılır. Tasarlananla gözlenenin uyumu nasıl?, tasarlanan gerçekleşti mi? ve benzeri diğer sorulara cevap aranıp geniş çapta nitel, nicel çıktı göstergeleri yoluyla, istedik sonuçların hangi seviyede gerçekleştiğini belirlemeye yönelik karar verilir. Bu modelde standartlar ve karar ölçütleri önemli rol oynar (Bellon ve Handler, 1982; Demirel, 2006'dan aktaran Özdemir, 2009, 135).

1.4.2.4. Stufflebeam'in Çevre, Girdi, Süreç ve Ürün Modeli

Bu model çok yönlü ve kapsamlıdır. Değerlendirmedeki amaç, program hakkında karar verme yetkisine sahip olan kişilere bilgi vermedir. Program geliştirme sürecinde yetkililerin programla ilgili dört alanda karar vermesi gerekir.

1. Planlama,
2. Yapılandırma,
3. Uygulama,
4. Yeniden düzenleme ile ilgili kararlar.

Bu kararlara dayanarak bilgilerin toplanması için programın dört farklı aşamasının değerlendirilmesi söz konusudur. Bunlar; çevre (context), girdi (input), süreç (process) ve üründür (product). Bu model çoğunlukla bu öğelerin yurtdışı kaynaklarda ilk harflerinin bir araya gelmesiyle CIPP modeli olarak da bilinir (Erden, 1998, 12).

1.4.2.5 Kirkpatrick Modeli

Donald Kirkpatrick tarafından 1959’da geliştirilen model, günümüzde en çok kullanılan modellerin başında gelmektedir. Hedef dayalı değerlendirme yaklaşımını benimseyen Kirkpatrick Modeli’ne göre değerlendirme dört aşamada tasarlanmıştır. Bu aşamalar; tepki, öğrenme, davranış ve sonuç değerlendirmedir.

1. Tepki: Katılımcılara program hakkında hissettikleri ve eğitim programını beğenme durumları sorulur.

2. Öğrenme: Eğitim programına katılanların program sürecinde neler öğrendikleri belirlenmeye çalışılır. Öğrenmenin gerçekleşmesi için tutumların değişmesi, bilgi seviyesinin artması, ve beceri düzeyinde gelişme durumlarından en az birinin oluşması gerekir.

3. Davranış: Eğitimdeki içeriğin eğitilenlerin iş ortamındaki davranışlarını ne ölçüde değiştirdiği ortaya konulmaya çalışılır. Çalışan personelin eğitim sonrasında davranış değişiklikleri çalışanların yanı sıra yöneticileri, astları ve iş arkadaşlarınca değerlendirmeye alınabilmektedir.

4. Sonuç: Programın hedeflere ne kadar katkı sağladığı ve örgütün etkinliğini artırıp artırmadığı değerlendirilir (Kirkpatrick, 2006’dan aktaran Eviren, 2017, 62).

1.4.2.6 Eisner’in Eğitsel Uzmanlık/Eleştiri Modeli

E. Eisner 1970’li yıllarda yaptığı çeşitli çalışmalarda kendisine ait, Hümanistik yaklaşım merkezli bir eğitsel uzmanlık/eleştiri modelini ortaya koymuştur. Eisner’in modeli, eğitsel eleştiri ve uzmanlık üzerine tasarlanmıştır ve yeni programların bir sonucu olarak, zengin ve nitelikli bir eğitsel yaşantılar tasvir etmeye yöneliktir. Eisner’e göre, eğitsel eleştiri işlemlerini uygulamak için değerlendirmecilerin şu sorulara cevap araması gereklidir: Öğretim yılı süresince okulda yeni programın sonucu olarak neler gerçekleşti? Önemli olaylar yada durumlar nelerdir?, Bu durumlar nelerden kaynaklandı? Katılımcılar bu durumlara nasıl tepkiler verdiler?, Öğrenciler yeni programın uygulanmasından neler öğrendi? vb. Eisner, okullarda yapılan öğretim etkinliklerinin etkili ve yansız biçimde değerlendirilebilmesi için alanında uzmanlaşmış kişilere gereksinim olduğunu belirtmiştir. Eisner’in modeli, birbiriyle ilişkili üç süreci kapsamaktadır. Bunlar: 1. Betimleme, 2. Yorumlama ve 3.

Değerlendirme'dir (Marsh ve Willis, 2007; Ornstein ve Hunkins, 2004'den aktaran Özdemir, 2009, 137).

1.4.2.7 Saylor, Alexander ve Lewis Modeli

Saylor, Alexander ve Lewis (1981), değişik program değerlendirme modellerini sentezleyecek şekilde kapsamlı ve çok boyutlu bir değerlendirme modeli oluşturmuştur.

Buna göre, model hem hedefe göre değerlendirme yapmak isteyen hem de sürece ve programın tüm boyutlarını değerlendirmeye dayalı yaklaşım izlemek isteyenler için kullanışlı bir modeldir. Programın etkililiğini saptamak için hem düzey belirleyici (summative) hem de biçimlendirici (formative) değerlendirme araç ve yöntemleri kullanılabilir. Saylor, Alexander ve Lewis Modeli beş öğeden oluşmaktadır. Bunlar: 1. Amaç ve alt amaçlar, 2. Bir bütün olarak eğitim programı, 3. Programın spesifik öğeleri, 4. Öğretim, 5. Değerlendirme (Özdemir, 2009, 137).

1.5. Hayat Bilgisi Dersi

Eğitimin genel amacı, çocuğun çevresine iyi bir şekilde uyumunu sağlamaktır. Eğitim hayatının ana basamağı olan ilkokul, bireylere sahip olması gereken beceri, değer, davranış alışkanlıkları ve temel bilgileri kazandırmayı amaçlar. Bu doğrultuda Hayat Bilgisi dersi, ilkokullarda öğrencilerin temel yaşam becerilerini kazanmasını amaçlayan en önemli derslerden biridir (Güven ve Kaymakçı; 2016, 2). Korkmaz'a (2002'den aktaran Güven ve Kaymakçı, 2016, 2) göre, bu becerilerin erken yaşta kazanılması, bireylerin daha sonraki öğrenme yaşantılarını etkileyip, onlarda derslere karşı olumlu bakış açısının gelişmesine katkıda bulunur. Becerilerin kazanılmasında, içeriğiyle hayatı konu alan Hayat Bilgisi dersinin önemli bir yer tutmaktadır. İlkokulda bu temel beceri ve bilgilerin kazandırıldığı en önemli derslerden biri Hayat Bilgisi dersi.

Okulöncesinde okullaşmanın tam olarak tamamlanmadığı düşünülürse, ülkemizde çocuklar ilk olarak ilkokulu tanımaktadır. Bireyin gelişiminde ilk yaşların önemi, ilkokulların ilk yıllarının öğretim programına da önem kazandırmaktadır. Küçük yaşlarda kazandırılacak değerleri ilköğretim yaşını geçtikten sonra kazandırmak, çocuğun yaşı ilerledikçe zorlaşacak, belki de olanaksızlaşacaktır. 1926 yılından

itibaren ilköğretim 1. 2. ve 3. sınıf programlarında Hayat Bilgisi dersi mihver ders, uygulamalı ders ve bir yaşam dersi niteliğiyle yerini almıştır (Gözütok, 2010, 605).

Okul hayatına başlamadan önce çocuğun dünyası, ailenin çocuğa sağladığı olanaklar ile sınırlıdır. Okul, çocuklara yeni fırsatlar sunup geniş bir dünyaya açılmalarını sağlamaktadır. Çocuklar da okulla birlikte yeni insanlar tanımaya ve yeni deneyimler edinmeye başlarlar (MEB, 2009). Bu ders de diğer derslerle birlikte çocuğun öğretim çağına başlangıcında önemli bir yer teşkil etmektedir.

Yaşlarının özelliği ve psikolojinin bulguları dikkate alındığında hayat bilgisi dersini aldığı zamanda çocuklar, olay ve olguları ayrı olarak değil bir bütün içinde görürler, kendilerine tek tek parçalar halinde verilen bilgileri bağlantılı bir şekilde düşünemezler, parçaların özelliğine takılıp kalırlar (Sönmez, 2005’den aktaran Baysal vd. 2017, 477). Buradan hareketle Hayat Bilgisi ders içeriğinin doğa bilimleri ve sosyal bilimlerin bir bütün halinde okutulması amacıyla oluşturulduğu söylenebilir. Böylece öğrenci kendini “toplum, doğa, birey,” ilişki ağının içerisinde bulur. Bu sebeple Hayat Bilgisi dersinin yaşamın doğasına ve çocuk psikolojisine uygun olan bir bütünlük içinde verilmesi gerekmektedir (Güven, 2010’dan aktaran Baysal vd. 2017, 477).

1.5.1 Hayat Bilgisi Dersi Tarihçesi

Bu dersin temeli, Eflatun’a kadar dayanır. Eflatun öğrenen kişinin eşyaya yaklaştırılmasını o kişiye eşyanın gösterilmesini ve eşyanın kullanmasını istemiştir. 16. yüzyılda Bacon’un, öğrencinin ezberlemekle değil doğrudan deneyimle öğrenmesi gerekliliği ilkesini W. Ratichius’ta aynı dönemde ilkokullara uygulamak istemiştir. Gözlem, düşünme ve sonra konuşma diyen 17. yüzyıl eğitimcilerinden J. A. Comenius eğitimde esaslı olarak Hayat Bilgisi konularına yer veren ve Hayat Bilgisi dersinin kurucusu olarak bilinen kişidir. 1658 yıllarında “Orbis Sensualium Pictus” adlı yapıtında Comenius, Hayat Bilgisi konularını her şeyden önce dil konularına bağlamış ve derse ilk sınıflar için en uygun şekli vermiştir. Bu eser, öğretimde sözcüklerle eşya arasında ilişkiyi kurma konusunda yapılan ilk yapıttır (Belet, 1999, 12’den aktaran Güven, 2010, 23).

İlk olarak 1869’da Saffet Paşa’nın Maarif Nazırlığı zamanında okutulan hayat bilgisi dersi, Cumhuriyet döneminin programlarının hepsinde de varolmuştur (Kodaman, 1991; Binbaşoğlu, 2003; Başar, 2004; Deringil, 2007’den aktaran Şahin, 2009, 403).

Cumhuriyetin ilanından günümüze hayat bilgisi dersi programları ihtiyaçlar ve beklentilere göre belirli yıllarda değiştirilmiştir. Bu değişiklikler sırasıyla 1924, 1926, 1936, 1948, 1968, 1998, 2005, 2009, 2015, 2017 ve en son olarak da 2018’de gerçekleştirilmiştir. Bu tezde 2009-2018 yılları arasında uygulanan 2.Sınıf HBDÖP’si öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmektedir.

1926, 1936, 1948, 1968 İlkokul Programı, 1998, 2005 ve 2009 İlköğretim Programı başlıkları ile teknolojiye, toplumsal yaşamda ve bilimde ortaya çıkan değişimlerin gösterildiği programlar farklı proje çalışmaları kapsamında hazırlanmıştır.

1998–1999 öğretim yılından itibaren uygulanan Hayat Bilgisi programı ile eğitim alan çocuklar henüz ilköğretimden mezun olmadan ve program çıktıları değerlendirilmeden Milli Eğitim Bakanlığı, 2004 yılında deneme uygulamasını yaptığı yeni bir Hayat Bilgisi 1. 2. 3. sınıf ders programını 2005–2006 eğitim öğretim yılından başlayarak uygulamaya koymuştur (Gözütok, 2010, 607).

2005 yılına kadar programlara gelen eleştirilerin hiç biri ülkenin ulusal değerlerini öğretmede yetersizlik ya da ulusal bütünlük için gerekli olan bilgilerin yetersizliği yönünde olmamıştır. Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir ders programı Türk Milli Eğitiminin Amaçlarına ve ilkelerine uymadığı, ulusal değerlere yeterince yer vermediği ve demokrasi kültürü oluşturmada yeterli olmadığı gerekçesi ile yargı kararıyla iptal edilmiştir. Yargı kararından sonra Milli Eğitim Bakanlığı TTKB 2005 Hayat Bilgisi Ders Programına küçük eklemeler yapmış ve bunun 2009 Hayat Bilgisi Dersi Programı olarak uygulanacağını bildirmiştir (Gözütok, 2010, 605).

1.5.2. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

HBDÖP, MEB TTKB’ce oluşturulmuş Hayat Bilgisi Dersi Özel İhtisas Komisyonu tarafınca geliştirilmiştir. HBDÖP ile çocuğunuzun temel yaşam becerilerine ve istenen kişisel niteliklere sahip bireyler olarak yetişmelerini ve yaşamda kullanabilecekleri bilgilere ulaşmaları hedeflenmiştir. Bu program, ilkokul ilk 3 sınıfta öğrenim gören öğrencilerin;

Bu dersteki kazanımları, kazanımlara hangi temaların çerçevesinde ve hangi öğrenme-öğretme durumlarında erişebileceklerini, öğrenme-öğretmedeki sürecin ve sonuçların nasıl değerlendirileceğini içermektedir (MEB, 2009, 5).

HBDÖP’nin nihai hedefi, öğrencinin temel yaşam becerilerini kazanmasını ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmesine yardımcı olmaktır. Hayat Bilgisi dersinde öğrenciler

aynı zamanda 4'üncü ve 5'inci sınıfların programında bulunan sosyal bilgiler ve fen ve teknoloji dersleri için temel oluşturan bilgileri de kazanacaktır (MEB, 2009, 14).

2005 eğitim-öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan HBDÖP ile alakalı değerlendirme çalışmaları yapılmıştır. Bunlar;

- a) Programın uygulamasını yapan öğretmenlerden alınan değerlendirme raporları,
- b) 21-23 Mayıs 2008 tarihleri arasında gerçekleştirilen İlköğretim Programları ve Ders Kitaplarının Değerlendirilmesi ve Değerlendirme Sonuçlarının Ortaöğretim ile Paylaşılması Çalıştayı,
- c) Başkanlık uzmanlarının katılımıyla gerçekleştirilen okul ziyaretlerindeki gözlem ve öğretmenlerden alınan görüşler,
- ç) Başkanlıkça düzenlenen toplantıya katılan öğretmenlerden alınan görüşler,
- d) Ders ile ilgili üniversitelerde yapılmış lisansüstü tezleri,
- e) Ulusal düzeyde yapılmış bilimsel kongrelerde sunulan ders ile ilgili bildiriler,
- f) STK'lardan alınan ders ile ilgili görüş ve öneriler.
- g) Bilimsel dergilerde dersle alakalı yayımlanmış makaleler,

Yukarıda belirtilen konular ile ilgili yapılmış durum saptamasında, şu ilkeler benimsenmiştir:

- Program aracılığıyla öğrencilere kazandırılmak istenen temel bilgi ve beceriler, gerçek yaşamda çocuğun gereksinimleriyle örtüşmelidir. Hızla değişen ve eskiyen, genellikle de çocuğun yaşamında herhangi bir karşılığı olmayan bilgilere programda yer verilmesi gerekmez.
- Hayat bilgisi dersi programı, öğretmen ya da konu merkezli değil, çocuk merkezli olmalı; çocuğun bakış açısını yansıtmalıdır.”
- Öğrenci kendisine sunulan bilgileri ezberleyerek, edilgen bir biçimde öğrenmeye çalışmak yerine, öğrenme-öğretme sürecine aktif olarak katılmalıdır. Kendisine sunulan uyarıları yorumlamalı, anlamlandırmalı ve bilgiyi bizzat kendisi yapılandırmalıdır.
- Olaylar ve olgular yaşamın bütünlüğü içinde ele alınmalıdır. Olgular, analitik ve atomistik bir yaklaşımla değil, çocukların gelişimsel özelliklerine de uygun bir biçimde bütüncül ve tematik bir yaklaşımla ele alınarak incelenmelidir.

- Hayat bilgisi dersleri yetişkinlere özgü bir “ciddiyet” içinde geçmek zorunda değildir. Aksine, okul ve ders programları çocuğun eğlenme gereksinimini de karşılamalıdır. Bu anlayışla, hayat bilgisi dersi çocuklar için oldukça eğlenceli ve çocukların zevkle katıldıkları bir ders olmalıdır.”
- Program, bireyin yaşam kalitesini artıracak temel becerileri kazanmasına yardımcı olmalıdır. Olabildiğince çok miktarda bilgi depolamak yerine, çocuğun zihinsel yeteneklerini ve kişiliğini her yönüyle geliştirmeye yönelik olmalıdır.

HBDÖP tekrar gözden geçirilip TTKB’nin 14 Mayıs 2009 tarihli ve 70 sayılı kararı ile İlköğretim HBDÖP’ü (1., 2. ve 3. sınıf) olarak kabul edilmiştir (MEB, 2009, 7).

1.5.2.1. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programının Vizyonu

HBDÖP’nin vizyonu, bu derse ayrılan vaktin bir bölümünde öğrencilerin kendilerince gerçekleştirebilecekleri ve öğretmenlerin öğrencilere sadece yol göstereceği etkinliklerle,

- Kendisiyle, toplumsal çevresiyle ve doğa ile barışık,
- Öğrenmekten keyif alan,
- Günlük hayatta ihtiyacı olan temel bilgi, yaşam becerileri ve çağın gerektirdiği donanıma sahip,
- Değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayacak şekilde esnek,
- Kendini, milletini, vatanını, doğayı tanıyan, koruyan ve geliştiren,
- Mutlu bireyler yetiştirmektir (MEB, 2009, 9).

1.5.2.2. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programının Temel Yaklaşımı

2005 programında olduğu gibi 2009 HBDÖP’si de yapılandırmacı yaklaşımı esas almıştır.

Bu yaklaşımda öğretmen öğrencinin mevcut fikir ve bilgilerini geliştirmeye yardım etmektedir. Öğrenci ve öğretmen sorumluluklarını paylaşmaktadır. Öğretmen öğretmekten çok cesaretlendirme üzerinde durur. Bu yaklaşımda bir öğretmen için en iyi yol, öğrencinin konu hakkında ne bildiğini değerlendirip ve buradan başlamaktır. Bunu öğrenciyi araştırmaya davet etmek izlemelidir (Küçükahmet, 2008, 92).

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme; hali hazırdaki etkinliklerden oluşan ve ömür boyunca süren bir süreçtir. Yapılandırmacılığı benimseyenlere göre bilgi, yaşantılarını anlamlı hale getirmeye çalışan birey tarafından etkin olarak yapılandırılmaktadır.

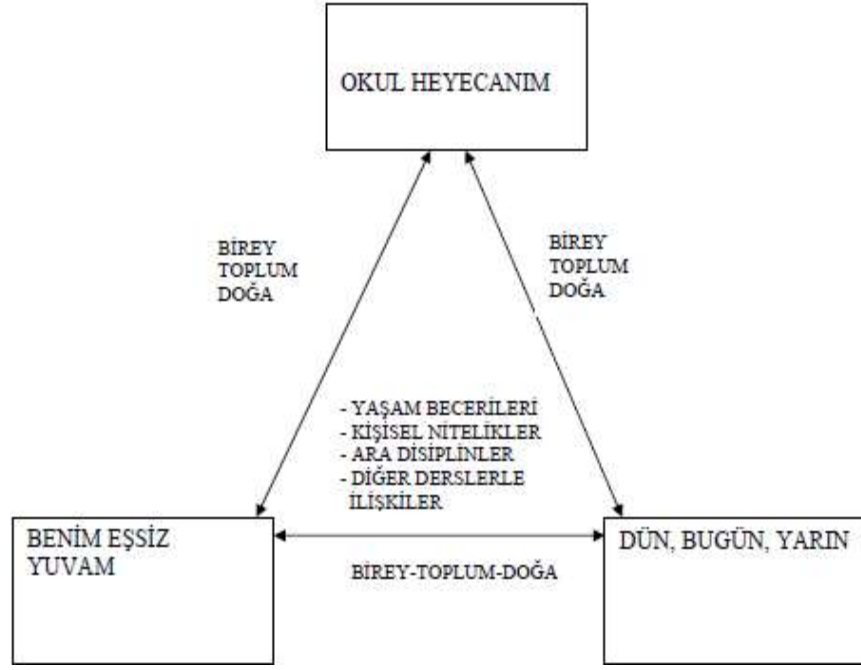
Birey doldurulmayı bekleyen boş varil değil, anlamları araştırmakta olan etkin organizmadır (Demirel ve diğ. 2007, 41).

Yapılandırmacı öğrenme kuramına göre;

- Öğrenme, toplumsal etkileşimle desteklenir.
- Öğrenciler öğrenme ortamına kendilerine özgü ön bilgi ve inançla gelir.
- Öğrenme, öğrenme ortamına olduğu kadar öğrencilerin ön bilgi, tutum ve amaçlarına da bağlıdır.
- Anlamlı öğrenme, gerçek öğrenme etkinlikleri/görevleri sonucu gerçekleşir.
- Bilgi, her birey tarafından eşsiz bir şekilde hem kişisel hem de sosyal olarak yapılandırılır.
- Öğrenme pasif değil, öğrencinin öğrenme sürecine aktif katılımını gerektiren gelişimsel ve sürekli bir işlemdir. İnsan, amaçları olan ve öğrenmelerini kontrol edebilen bir varlıktır.
- İnsanlar dünyayı anlamlandırmaya çalışırken yapılandıkları yeni bilgileri değerlendirir, yeni bilgileri özümseyebilir, düzenleyebilir veya reddedebilirler (MEB, 2009, 9).

1.5.2.3. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programının Temel Yapısı

2009 HBDÖP’inde insan, psikolojik, biyolojik, kültürel ve sosyal yönleri ile bütün olarak ve değişimin hem nesnesi hem de öznesi olarak ele alınmıştır. Bu noktadan hareketle, “doğa”, “birey”, “toplum” ve olmak üzere üç ana öğrenme alanı belirlenerek, değişim de bu öğrenme alanlarını kapsayan daha genel bir boyut olarak düşünülmüştür. Hayatta bu alanların içeriği ve değişim iç içedir. Bunlar yalnızca eğitim ve öğretim amacıyla yapay olarak birbirlerinden ayrılabilirler. Bu ders için özellikle benimsenen toplu öğretim yaklaşımının da bir gerekliliği olarak, birey, toplum, doğa öğrenme alanlarını aynı anda kuşatan üç tema belirlenmiştir. Bu tema adları; “Benim Eşsiz Yuvam”, “Dün, Bugün, Yarın” ve “Okul Heyecanım” dır. (Şekil-2.1). (MEB, 2009, 11).

Şekil 1.1.: Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın Yapısı

Milli Eğitim Bakanlığı, **Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı**. 11.

1.5.2.4. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Temalar

Yeni ilköğretim programlarında yapılandırmacılığa uygun olarak tematik yaklaşım benimsenmiştir. Üniteler yerine daha kapsamlı öğrenme alanlarını içeren temalar belirlenerek çeşitli disiplinler ile ara disiplinler arasında bağlantı kurulmuştur (Acat & Ekinci, 2005'den aktaran Gömleksiz ve Kan, 2007, 62). Şu anda eğitimciler tematik yaklaşımla; gerçek yaşamı taklit eden ve hatta hayatın aynası olarak nitelendirilecek konuları öğrencilere çoklu zekalarını geliştirme fırsatları da sunarak kazandırmayı hedeflemektedirler. Bu nedenle disiplinler arası (tematik) bir yol izlenmektedir (Armstrong, 2000'den aktaran Gömleksiz ve Kan, 2007, 62).

Disiplinler arası (tematik) öğretimin en önemli hedeflerinden biri öğrenciye çok yönlü bir düşünme biçimi kazandırmasıdır. Öğrencinin yaratıcı ve eleştirel düşünme ve karar verme süreçlerinde, değişik alanlardaki bilgileri bütünleştirebilme becerisi günümüzde büyük önem kazanmaktadır. Okulda öğrenilen bilgilerin günlük hayata aktarılamaması, öğrenme ve araştırma alışkanlığının gelişmemesi, bilgilerin yenilenememesi günümüz eğitim sistemlerinde karşılaşılan en önemli problemlerden birkaçıdır. Disiplinlerarası (tematik) öğretimde asıl hedef belirli bir disiplinin bilgilerini transfer etmekten çok farklı disiplinlerin bilgilerinin belirli bir amaç

doğrultusunda kullanılması olduğuna göre, yukarıda bahsedilen düşünme becerilerinin gelişmesine önemli bir katkısının olacağı açıktır. Öğrenci kendisini belirli bir disiplinin düşünme şekliyle sınırlı hissetmeyecek, aksine disiplinlere bağlı bilgileri kendi amaçlarına ulaşmada ya da karşılaştığı sorunların çözümünde bir araç olarak algılayacaktır. Bu türlü düşünme, kendisini daima yenileyen, öğrendiği bilgileri kullanıp karar veren bireyler yetiştirme yolunda atılmış çok önemli bir adım olacaktır (Yıldırım, 1996, 91).

Hayat Bilgisi dersinde üç tema yer alır. Bunlar; “Benim Eşsiz Yuvam”, “Dün Bugün Yarın” ve “Okul Heyecanım”, isimleriyle yer alırlar. Üç yıl, aynı adla eden bu temalar; kazanımların pekiştirilmesini, önceki öğrenmelerin üstüne yenilerinin eklenmesini ve çocuğun yeteneklerine, gelişim düzeylerine ve ihtiyaçlarına uygun bir içeriğin belirlenmesini ve uygulanmasını sağlar (MEB, 2009, 40).

HBDÖP’inde beceriler, temalar, kişisel nitelikler ve ara disiplinler, diğer derslerle bütünleştirilebilmekte; aynı zamanda çocukların dünyasındaki olguları ve olayları yansıtmaktadır. Tematik yaklaşımın seçiminde rol oynayan öğeler şunlardır:

- Öğrencilerin, başkalarının da bakış açısını daha iyi anlamasını ve onlara saygı duymasını sağlamakta,
- Bireysel farklılığı olan öğrenciler için motivasyon kaynağı olup, öğrencilerin çalışmalarına olan ilgi ve kendilerine olan güvenlerinin diğer derslere de yansımaya yardımcı olmakta,
- Öğrencilerin etkinliklere katılıp farklı bilgi ve beceriler edinmesini sağlamakta,
- Öğrencilerin yaşadığı çevresiyle olan bağını ve farkındalığını arttırmakta,
- Öğrencilerin tutum ve çalışma alışkanlıklarında iyileşme sağlamakta,
- Öğrencilerin okula yönelik tutumlarının iyileşmesine yardımcı olmakta,
- Öğrencilerde ekip ruhunu geliştirmektedir.

HBDÖP’inde temalar seçilirken aşağıda belirtilen özellikler göz önünde bulundurulmuştur:

- Öğrencide araştırma isteği ve merak yaratması,
- Öğrencilerin ilgisini çekmesi,
- Öğrencinin doğal öğrenme yolunu izlemelerine fırsat vermesi,
- Öğrencinin yeni çalışmaları denemelerine ve becerileri kazanmasına fırsat tanınması,

- Derslerin temelini teşkil eden bir yapı taşıması,
- Kişisel niteliklerin kazanılmasına fırsat sağlaması,
- Birçok alana uygulanabilmesi,
- Değişik öğrenme yaklaşımlarına uygun olması,
- Öğrenmede derinliği ve genişliği teşvik etmesi,
- Diğer disiplinlerle bütünleşecek kadar genel, eğitim yoluyla ulaşabilecek kadar sınırlı olması (MEB, 2009, 40).

1.5.2.5. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Kazanımlar (Hedefler)

HBDÖP’de çocukların temel yaşam becerileriyle beraber, olumlu yönde kişisel nitelikler geliştirmesi amaç edinilmiştir. Ek olarak çocukların fen ve teknoloji ile sosyal bilgiler derslerine temel oluşturması gereken nitelikteki bilgilere de sahip olması beklenir. Böylece programda bu ögeler (öğrencilerin temel yaşam becerileri ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmelerine yardımcı olmak, fen ve teknoloji ile sosyal bilgiler derslerine temel oluşturacak bilgileri kazanmalarına imkan yaratmak), belirlenen temalar ile bütünleştirilmiş şekilde “kazanımlar” oluşturulmuştur.

Kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilen davranışlarının yanında, beceri, bilgi, değer ve tutumları da içeren ifadelerdir. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünden çok, beceriler esas alınmıştır. Hayat Bilgisi Dersi Programındaki kazanımların, öğrenci tarafından gerçekleştirilecek etkinlikler aracılığıyla elde edilmesi söz konusudur. Bu sebeple de öğrenme-öğretme etkinlikleri, bu programın en kritik ögesidir. İleride daha ayrıntılı bir biçimde açıklanacağı gibi, programda kazanımların niteliğine ve türüne uygun ölçme araçlarının kullanılmasına izin veren bir yaklaşım benimsenmiştir (MEB, 2009, 12). Sınıflara göre kazanım sayıları aşağıda verilmiştir.

Birinci Sınıf: Toplam 86 kazanımın 41’i Okul Heyecanım, 29’u Benim Eşsiz Yuvam, 16’sı ise Dün, Bugün, Yarın temasında bulunmaktadır.

İkinci Sınıf: Toplam 95 kazanımın 34’ü Okul Heyecanım, 37’si Benim Eşsiz Yuvam, 24’ü ise Dün, Bugün, Yarın temasında bulunmaktadır.

Üçüncü Sınıf: Toplam 111 kazanımın 34’ü Okul Heyecanım, 45’i Benim Eşsiz Yuvam, 32’si ise Dün, Bugün, Yarın temasında bulunmaktadır.

2005 programında 292 kazanım vardır. Bu sayı 2009'da programında 289'dur. 2005'de olup 2009 programında olmayan 3 kazanım şudur:

1. sınıf : Benim Eşsiz Yuvam

- Evdeki alet ve makineleri çıkardıkları seslere göre ayırt eder.

3. sınıf : Okul Heyecanım

- Evin kullanım alanları ile ilgili sorunları yaratıcı bir biçimde çözmek için alternatifler üretir.

- Bir yere ulaşabilmek için ihtiyaç duyduğu işaret ve levhaları tasarlar.

Bu kazanımlar dışında iki programda sadece kazanımların temalar içerisinde dağılımında birtakım değişiklikler yapılmış olup bu bilgilere göre, programların kazanımlar boyutunda önemli bir fark bulunmamaktadır (Türkyılmaz, 2011, 32).

1.5.2.6. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Beceriler

Öğrenciler, becerileri ve bu beceriler ile alakalı kazanımları, karşılaştıkları olaylar, nesneler ve materyallerle ilgili bilgileri işlemekte kullanır. Beceriler geliştirilmediğinde, çocukların anlayarak temalarla ilgili sonuçlara ulaşması söz konusu olmamaktadır. Bu sebeple; ilkökulda hayat bilgisi ile ilgili eğitimin temel görevlerinden birisi, öğrencilerin bu becerileri kazanmasına yardımcı olmaktır. Becerileri kazanmak için nasıl bir hal tarzı izleneceği önceden bilinirse, öğrencilerin becerileri kazanmasına yardımcı olunabilir. Beceri kazanma kendiliğinden veya aktif bir süreç sonucunda gerçekleşmektedir. Becerilerin kazanılması esnasında öğrencide görülmekte olan değişikliklerin nasıl gerçekleştiği kesin değildir. Ancak araştırmaların sonuçları bu durumun deneyim kazanma ve olgunlaşma ile birlikte oluştuğunu göstermektedir. Ayrı olarak eğitimde çocuklara uygun yaşantı ortamları sağlanabilirse becerilerin daha çabuk gelişebileceği yönünde kanıtlar vardır. Ama bu gelişmenin zihinsel olgunluk sınırı bulunmadığı anlamına gelmez. Bu konuda öğretmenlerin görevi, öğrencilerin becerileri kazanmaları için gerekli koşulları ve isteklendirmeyi sağlamaktır (MEB, 2009, 17).

Program ile öğrencilerin şu becerileri kazanmalarına yardımcı olunacaktır:

Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, araştırma, iletişim, bilgi teknolojilerini kullanma, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanma, karar verme, girişimcilik.

Kaynakları etkili kullanma, bilinçli tüketici olma, zaman, çevre bilinci geliştirme para ve materyal kullanma ve planlama ve üretim, çevredeki kaynakları etkili kullanma.

Güvenlik ve korunmayı sağlama, trafikte güvenliğini sağlama, doğal afetlerden korunma, sağlık ve güvenlik kurallarına/ prosedürlerine uyma, sağlığını koruma, hayır diyebilme.

Öz yönetim, eğlenme, etik davranma, amaç belirleme, kendini tanıma ve kişisel gelişimini izleme, öğrenmeyi öğrenme, duygu yönetimi, sorumluluk, kariyer planlama, katılım, zamanı ve mekânı doğru algılama, işbirliği ve takım çalışması yapma, paylaşım, farklılıklara saygı duyma, liderlik, bilimin temel kavramlarını tanıma,

Değişim, neden-sonuç ilişkisi, etkileşim, karşılıklı bağımlılık, değişkenlik/benzerlik, korunum süreklilik,

Temalarla ilgili temel kavramları tanıma (MEB, 2009, 14).

1.5.2.7. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Kişisel Nitelikler

HBDÖP ile öğrencilerin aşağıdaki kişisel nitelikleri ve değerleri geliştirmelerine yardımcı olunacaktır:

Öz saygı, öz güven, vatanseverlik, sabır, sevgi, toplumsallık, saygı, barış, hoşgörü, yardımseverlik, dürüstlük, doğruluk, adalet, kültürel değerleri koruma ve geliştirme, yeniliğe açıklık (MEB, 2009, 15).

1.5.2.8. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Ara Disiplinler

Program aşağıda belirtilen ara disiplinlere özgü kazanımlarla da bütünleştirilmiştir:

Rehberlik ve psikolojik danışma, afetten korunma ve güvenli yaşam, özel eğitim, insan hakları ve vatandaşlık, girişimcilik, kariyer bilinci geliştirme, olimpiik eğitim, sağlık kültürü, spor kültürü (MEB, 2009, 15).

1.5.2.9. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Öğrenme - Öğretme Süreci

Öğrenme-öğretme sürecinin ara disiplinler, temalar, kişisel nitelikler, beceriler ve kazanımlar dikkate alınıp organize edilmesi gerekmektedir (MEB, 2009, 63).

Günümüzde, öğrenme- öğretme süreci ile ilgili olarak yeni yeni yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bilginin yarılanma süresinin 4 yıl gibi çok kısa sürelerle inmesi, dolayısı ile mevcuttaki bilgilerin hızla eskimesi sebebiyle çocuklara bilgi aktarma yaklaşımının

önemi gitgide azalmıştır. Öğrenme-öğretme sürecinde çocukların bilgilerini sürekli olarak güncelleyebilme becerilerinin geliştirilmesi çok daha önemli hale gelmiştir. Bunu da öğrencilerin aktif olduğu yöntemler ile gerçekleştirmek gerekmektedir. Öğretmenlerin en temel rollerinden biri, öğrencilerine bu anlayışa uygun öğrenme-öğretme ortamlarını hazırlamaktır (MEB, 2009, 63).

Öğrencilerin öğrenme ve öğretme sürecinin her aşamasına aktif olarak katılımı sağlanması gerekir. Bu süreçte öğretmenler, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate almalıdır. Öğrenme-öğretme ortamları düzenlenirken her öğrencinin farklı öğrenme stil ve zeka alanına sahip olabileceği akılda tutulmalıdır (MEB, 2009, 63).

1.5.2.9.1. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Öğrenme Stilleri

Öğrenme stillerine göre öğrenciler; karar veren, hayalci, aktör, düşünür, görsel, kinestetik, dokunsal ve işitsel, olarak gruplanabilirler. Bu sebeple öğrencilere şu öğrenme ortamları sağlanmalıdır:

Düşünür öğrenciye;

- Geçmişi hakkında soru sorma olanağı sağlanmalı,
- Belirgin hedefler sunulmalı,
- Karmaşık durumlarla karşı karşıya kalacağı durumlar oluşturulmalı,
- Bireysel çalışma zamanı tanınmalıdır.
- Düzenli ve huzurlu çalışma ortamı sunulmalı,

Hayalci öğrenciye;

- Yeni deneyimini içselleştirmesi için zaman tanınmalı,
- Deneyimini ve duygularını göstermesi ve paylaşması için fırsat verilmeli,
- Farklı görüşlerle karşılaşma imkânı verilmeli,
- Bir grubu tanınması ve fikir alış verişinde bulunması için olanak sağlanmalı,
- Görsel sunum imkânı tanınmalı,
- Güvenli bir ortam sağlanmalıdır.

Aktör öğrenciye;

- Eğlenmesi, rahatlaması ve oyun oynaması için imkân verilmeli,
- İyi atmosfer ve kişisel ilişkiler kurması için olanak sağlanmalı,
- Etkinliklerde çeşitlilik sağlanmalıdır.

Karar veren öğrenciye;

- Kendi pratikleri ve program arasında açık ilişkiler kurma olanağı sağlanmalı,
- Pratik sonuçlar çıkarma fırsatı tanınmalı,
- Kendi çözümlerini test etme fırsatı tanınmalı,
- Problemleri kendisinin çözebilmesi için gerekli becerileri edinmesine fırsat verilmelidir.

Görsel öğrenciye;

- Sessiz okuma fırsatı verilmeli,
- Bilgisayar grafiklerini, görsel yap-bozları, posterleri, grafikleri, şemaları, karikatürleri, ilân panolarını inceleme ve çizme fırsatı tanınmalı,
- Yazılı posterler sunumu yapma imkânı verilmeli,
- Resimli kitapları okuması için yönlendirilmelidir.

İşitsel öğrenciye;

- Panele katılma imkanı sunulmalı,
- Masal ve kitap kasetleri dinletilmeli,
- Konuşma, mülakat yapma fırsatı tanınmalı,
- Olay ve öyküler hakkında sohbet etmesi için uygun ortam sağlanmalı,
- Yüksek sesle okumasına ve seslendirme yapmasına imkân verilmeli,
- Soru sormasına ve cevap vermesine olanak sağlanmalıdır.

Dokunsal öğrenciye;

- Karalama, eskiz yapma olanağı sağlanmalı,
- Model inşa etmesi için imkân verilmeli,
- Oyun kurallarını okuyup oynaması sağlanmalı,
- Kabartma yazıları ve haritaları incelemesine fırsat tanınmalı,
- Deney kurmasına ve yapmasına olanak sağlanmalı,

Kinestetik öğrenciye;

- Oyun oynamasına, hoplayıp zıplamasına imkân verilmeli,
- Deney kurmasına ve yapmasına olanak sağlanmalı,
- Rol yapmasına fırsat tanınmalı,

- Eşyaları yapıp bozma ve model inşa etme ortamları oluşturulmalıdır (MEB, 2009, 66).

1.5.2.9.2. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Zeka Alanları

Değişik zeka alanlarına göre öğrenciler; görsel/uzamsal, sözel-dilsel, mantıksal/matematiksel, bedensel/kinestetik, müziksel/ritmik, içsel, kişiler arası, doğa olarak gruplanabilirler. Çocuklar, gruplardan birinin veya birden fazlasının özelliğini de yansıtabilir. Zeka alanlarına göre öğrenciler aşağıdaki özellikleri gösterir:

Sözel-Dilsel Zeka: Dinleme becerisi yüksektir, iyi bir fıkra anlatıcısıdır, kelime oyunlarını sever, iyi bir kelime hazinesi vardır, kitaplarla iç içedir, yazmaktan hoşlanır, sözel olarak iyi iletişim kurar, iyi bir hafızası vardır.

Mantıksal / Matematiksel Zeka: Kategorileri, ilişkileri fark eder, zihinden işlemleri kolayca yapar, rakamlarla ilgili işlemleri yapmaktan hoşlanır, güçlü bir muhakemesi vardır, açıklar, bilgiler arasında bağlantılar kurar, soyut ve kavramsal düşünebilir, sebep-sonuç ilişkilerinin kolayca anlar, satranç ve dama gibi oyunlardan zevk alır, matematik oyunlarından zevk alır.

Görsel / Uzamsal Zeka: Arkadaşlarına oranla daha çok hayal kurar, harita, tablo ve diyagramları kolay okur, yaşına oranla daha iyi şekil çizer resim, sanat etkinliklerinden hoşlanır, bulmaca çözmekten hoşlanır, görsel sunuları tercih eder, resimlerden daha fazla öğrenir, nesnelerin yerini bilir, kitap ve defterlerini çizer.

Müziksel / Ritmik Zeka: Şarkıların melodilerini hatırlar, güzel şarkı söyler, müzik aleti çalar, ritmik konuşur ya da hareket eder, farkında olmadan mırıldanır, çalışırken masaya vurarak ritim tutar, çevresel gürültülere duyarlıdır, müzik dinleyerek çalışmayı sever, öğrendiği şarkıları sınıfta söyler.

Bedensel / Kinestetik Zeka: Boya ve hamurla oynamayı sever, duygularını vücut diliyle ifade eder, küçük kas gelişimi mükemmeldir, nesneleri parçalayıp bütünleştirmeyi sever, otururken elleri ve ayaklarıyla oynar, yerinde duramaz, bir veya daha fazla sporla uğraşır.

Sosyal / Kişiler Arası Zeka: Doğal bir lider olarak görünür, sosyal ilişki kurmaktan hoşlanır, organizasyonların baş elemanıdır, problemi olan arkadaşlarına öğütler verir, iki ya da daha fazla yakın arkadaşı vardır, başkalarını düşünür diğerleri onu arkadaşlık için arar, bir şeyler anlatmaktan hoşlanır.

İçsel Zeka: Güçlü ve zayıf yönlerini tanır, bağımsızlık duygusu güçlüdür, kendini iyi motive eder, gerçekçi amaçlar oluşturur, kendi başına çalışmayı tercih eder, hobileri vardır, hatalarından ve başarılarından öğrenebilir, öz saygısı yüksektir, ne hissettiğini doğru bir şekilde söyler.

Doğa Zekası: Açık havada olmaktan hoşlanır, hayvanlara karşı çok meraklıdır, varlıkları sınıflandırmaya meraklıdır, bahçe işlerini sever, çevre kirliliğine duyarlıdır, farklı bitki ve hayvanlara ilgi duyar, doğayla baş başa kalmayı sever, doğa dergilerini ve belgeselleri izler, doğa olaylarına meraklıdır.

Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda kazanımlar belirlenirken öğrencilerin öğrenme stilleri ve farklı zekâ türlerinde oldukları göz önünde bulundurulmuştur. Öğrenme-öğretme ortamı sürecinde etkinlikler düzenlenirken de bunların göz önünde bulundurulması gerekmektedir (MEB, 2009, 69).

1.5.2.9.3. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Kavramlar

Hayat bilgisi dersinin temel amacı, öğrencilerin günlük yaşamda ihtiyaç duydukları ve kullanabilecekleri yaşam becerilerini kazanmalarına yardımcı olmaktır. Bunun yanı sıra çocukların ileride alacakları fen bilgisi ve sosyal bilgiler derslerine temel oluşturabilmeleri için bazı kavramlar da tanıtılacaktır. Böylece çocukların temel bilgi ve becerilerle donanmış, istenen kişisel niteliklere sahip birer yurttaş olarak yetişmeleri sağlanacaktır.

Hayat Bilgisi Dersi Programı'nda bu amaçla aşağıdaki kavramlara yer verilmiştir:

Okul Heyecanım Teması

1. Sınıf: Fiziksel özellik, oyun, plan, arkadaş, ders araç ve gereci, kişisel bakım, okul, kural, sınıf, seçme/seçilme, oy pusulası, oy, Türk Bayrağı, İstiklal Marşı, gençliğe hitabe, öğretmen, farklı, benzer, temizlik, beslenme, görgü kuralları, eğlenme, kutlama, özel gün, eşya, kulüp, millî bayram, aşı, görev, grup çalışması, iş birliği, sorun, çözüm, acil durum, meslek, doğal afet, iletişim aracı, trafik, ses, görme/görülme, kaynak, yaya, duyu organı, bilinçli tüketim, çevre, sorumluluk.

2. Sınıf: Yardım, ders programı, duygu, şekil, saygı, vücut, ulaşım araçları, sağlık, nezaket, iletişim, bilinçli tüketici, görsel materyal, dinî bayram, paylaşım, kaynak kitap, proje, cesaret.

3. Sınıf: Barış, sevgi, doğruluk, ihtiyaç, istek, görüş, yanlış davranış, kroki, tarih, iyimserlik, tutumluluk, toplumsal paylaşım, öğrenme tekniği, kaza, hak, yönerge, bilgi teknolojisi, işaret, yeterlilik, duyarlılık, levha, dürüstlük.

Benim Eşsiz Yuvam Teması

1. Sınıf: Yuva, canlı, donma, adres, buharlaşma, erime, kaynama, birey, aile, yardımlaşma, akraba, dayanışma, para, hata, alet, makine, bütçe.

2. Sınıf: Güneş, eşsizlik, batı, doğu, organ, yer, büyüme, sağlıklı yaşam, gelişme, iş, spor, güven, ortam, reddetme, öneri, hürriyet, hak, liderlik, güvenlik, tasarruf, tatil, gezi, ülke, vatan.

3. Sınıf: Bitki, barınma, sanat, hayvan, yön, güney, kuzey, hizmet, beden imgesi, ön yargı, sözsüz iletişim, adalet, reklam, madde, mizah, imkan, toplum, grup, harita, yangın, deprem, gezegen, küre.

Dün, Bugün, Yarın Teması

1. Sınıf: Şimdi, geçmiş, gelecek, öz geçmiş, oyuncak, değişiklik, anı, kılık kıyafet, mevsim, takvim, yeryüzü, hava durumu, gökyüzü, dünya, gün, renk.

2. Sınıf: Karşılaştırma, değişim, hayat, aile büyüğü, neden-sonuç, katı-sıvı-gaz, gök cismi, hava, su, toprak, yapay çevre, doğal çevre, bina.

3. Sınıf: Teknolojik ürün, karşılıklı bağımlılık, cumhuriyet, iletişim teknolojisi, bilgisayar, yerleşim birimi, kültürel değer, müze, karşılıklı etkileşim, zaman, cansız varlık, su döngüsü, doğa, meteoroloji, grafik, ay, tahmin, süreklilik (MEB, 2009, 72).

1.5.2.9.4. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Öğrenme-Öğretme Etkinliğini Uygulama

Öğretim etkinliğinin uygulanması sırasında öğrenme-öğretme stratejileri-yöntem ve teknik seçiminde aşağıdaki ilkeler göz önünde bulundurulmalıdır:

- 1) Kişisel olarak veya grup içerisinde ortaya çıkabilir,
- 2) Aktif öğrenme bir süreçtir,
- 3) Öğrenme sürecinde öğrencileri merkeze alır ve onların aktif olmalarını sağlar,
- 4) Çocuklarda farklı seviyelerde gerçekleşir,
- 5) Güvene ve desteğe dayalı bir sınıf atmosferi gerektirir,

6) Yol göstermek ve çalışmayı yönetmek için öğretmene ihtiyaç duyar,

Pozitif bir sınıf ortamı ve atmosferi aşağıdaki hususlar dikkate alınarak oluşturulabilir;

- Öğrencilerin çalışması ve birbirleriyle olumlu etkileşimleri için çeşitli yollar aranmalı,
- Mutlu öğretme ve öğrenme ortamı öğrencilerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlar.
- Anlaşmazlıkları giderme ve öğrencileri ödüllendirme için uygun stratejiler kullanılmalı,
- Sınırlı zaman çok planlı bir biçimde harcanmalıdır
- Öğrencilerin sınıf tartışmalarına katılmalarına fırsat tanınmalı,
- Etkinliklerden sonra öğrencilerin öğrendiklerini yapılandırmalarını ve kavramlara ulaşmalarını sağlayacak sessiz bir süreye ihtiyaç duyacakları unutulmamalı,
- Öğrencilere günün veya haftanın amaçlarını oluşturma fırsatı tanınmalı,
- Kendine güveni ve saygıyı artıran örnekler üzerinde çalışılmalıdır (MEB, 2009, 73).

1.5.2.9.5. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Öğretmenin Rolü

Sınıf içi etkinlikler uygulanırken öğretmenlerden beklenenler şunlardır:

- Bir öğrenme görevini oluştururken gerçek hayatta karşılaşılan düzeyde karmaşık olmasına dikkat eder.
- Bir öğrenme görevini oluştururken “belirlemek”, “karşılaştırmak”, “sınıflamak”, “çözümlmek”, “oluşturmak” gibi üst düzey bilişsel etkinlikleri gerektiren görevlere ağırlık verir.
- Öğretimde çeşitli ortam ve materyallerin yanı sıra verileri ve birincil bilgi kaynaklarını kullanır.
- Öğrenci özerkliğini ve girişimlerini destekler.
- Öğrenmeyi toplumsal deneyimler sağlayacak şekilde organize eder.
- Öğrenenlere uçlu, anlamlı, düşündürücü ve derinliği olan sorular sorar. Onları konuyu araştırmaları için destekler. Aynı zamanda öğrencilere kendi arkadaşlarına sorular sormaya yönlendirir.
- Öğrenci tepkilerine göre dersi yönlendirir. Gerekğinde öğretim stratejilerini ve içeriği değiştirir.

- Öğretim sırasında öğrenme döngüsü modeli (keşfetme, kavramı tanıtmak, uygulama) kullanarak öğrencilerin doğal merakını besler.
- Öğrencilerin ilgilerini çekecek sorunlar ortaya atar.
- Öğrencilerin yaptıkları hataları anlamaları için geri bildirim kullanır.
- Bir öğrenme görevi oluştururken doğrudan parçalara ayırmak yerine öncelikle bütüncül olarak tasarlar.
- Öğrencilere bir soru yönelttiğinizde olası bir yanıt üzerinde düşünmeleri için yeterince bekleme süresi tanır.
- Öğrencilere sunulan bilgiler arasında bağlantı kurabilmesi ve çeşitli görüşleri birbirleriyle karşılaştırabilmesi için vakit verir.
- Öğrencilerin başarısını öğrenme bağlamına göre değerlendirir
- Öğrencilerin hem öğretmenle hem de diğer öğrencilerle etkileşimini destekler. (MEB, 2009, 75).

1.5.2.9.6. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Belirli Gün ve Haftalar

1. SINIF

1. İlköğretim Haftası (Okulların açıldığı ilk hafta)
2. Dünya Çocuk Günü (Ekim ayının ilk pazartesi günü)
3. Hayvanları Koruma Günü (4 Ekim)
4. Kızılay Haftası (29 Ekim-4 Kasım)
5. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
6. Atatürk Haftası (10-16 Kasım)
7. Öğretmenler Günü (24 Kasım)
8. Orman Haftası (21-26 Mart)
9. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
10. Anneler Günü (Mayıs ayının ikinci pazar günü)
11. Trafik Haftası (Mayıs ayının ilk cumartesi günü ile başlayan hafta)
12. 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı

2 . SINIF

1. İlköğretim Haftası (Okulların açıldığı ilk hafta)
2. Dünya Çocuk Günü (Ekim ayının ilk pazartesi günü)
3. Hayvanları Koruma Günü (4 Ekim)
4. Kızılay Haftası (29 Ekim-4 Kasım)
5. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
6. Atatürk Haftası (10-16 Kasım)
7. Öğretmenler Günü (24 Kasım)
8. Tutum, Yatırım ve Türk Malları Haftası (12-16 Aralık)
9. Orman Haftası (21-26 Mart)
10. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
11. Anneler Günü (Mayıs ayının ikinci pazar günü)
12. Trafik Haftası (Mayıs ayının ilk cumartesi günüyle başlayan hafta)
13. 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı.

3. SINIF

1. İlköğretim Haftası (Okulların açıldığı ilk hafta)
2. Atatürk Haftası (10-16 Kasım)
3. Öğretmenler Günü (24 Kasım)
4. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı
5. İnsan Hakları Haftası (10 Aralık'tan itibaren bir hafta)
6. Enerji Tasarrufu Haftası (Ocak ayının ikinci pazartesi günü başlayan hafta)
7. Yeşilay Haftası (1-7 Mart)
8. Kütüphaneler Haftası (Mart ayının son pazartesi günü başlayan hafta)
9. Dünya Tiyatrolar Günü (27 Mart)
10. 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı
11. Trafik Haftası (Mayıs ayının ilk cumartesi günüyle başlayan hafta)

12. Anneler Günü (Mayıs ayının ikinci pazar günü)
13. Müzeler Haftası (18-24 Mayıs)
14. 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı
15. Çevre Koruma “Haftası (Haziran ayının 2. pazartesi günü başlayan hafta)

1.5.2.9.7. 2009-2018 Yılı Hayat Bilgisi Programında Ölçme Değerlendirme

Hayat bilgisi dersi için yapılması gereken ölçme ve değerlendirme ile ilgili etkinliklerde öğrencilerin Hayat Bilgisi Dersi Programı'nın bütün boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı ölçülmeye ve kaydedilmeye çalışılır. Öğretmenler, öğrencilerin kazanımlar, kavramlar ve beceriler ile ilgili bireysel gelişimlerini izlerken, karşılaştıkları zorlukları tanımlarken, eksiklerini belirlerken, öğrencileri öğrenmeye ve becerilerini geliştirmeye özendirirken değerlendirme yaparlar. Böylelikle değerlendirme, öğrencilerin eğitiminde geliştirici ve yapılandırıcı bir rol oynar. Öğrencilerin gelişimi ve öğrenmesi ile ilgili elde edilen bilgiler, öğretmenler tarafından kullanılabileceği gibi öğrencinin kendini değerlendirmesine ve kişisel hedefler belirlemesine de yardım edecektir.

Hayat Bilgisi dersi programında, öğrenci merkezli bireysel farklılıkları dikkate alan öğretme ve öğrenme stratejileri benimsenmiştir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarını sergilemeleri için çoklu değerlendirme kullanılmıştır. Sadece sözlü ve yazılı sınavlarla öğrenci başarısının ölçülüp değerlendirmesi uygun değildir. Çocukların yaşam becerilerini uygulama düzeyleri birbirinden farklıdır. Bazı çocuklar eleştirel düşünmede ileri düzeydeyken, bazı çocuklar yaratıcılıkta, bazı çocuklar da kişisel gelişimlerini tanıma ve izlemede başarılı olabilir.

Değerlendirme teknikleri, öğrencinin tüm becerilerinin değerlendirilmesini sağlamalıdır. Aynı şekilde, bazı değerlendirme teknikleri de belli konular için daha uygundur. Örneğin, bir öğrencinin arkadaşlarının oyunlarına katılırken, onlarla oyun kurarken ve oynarken uygun davranışlarda bulunup bulunmadığı genellikle gözlemlerle saptanabilir. Öğrencilerin her canlının bir yuvaya ihtiyacının olduğunu kavraması ve canlıların yuvalarını birbirinden ayırt etmesi ise performans ödevi ile değerlendirilebilir. Ancak bilgiyi edinme, kullanma, yorumlama gibi üst düzey becerileri ölçmede açık uçlu sorular daha etkili olabilir (MEB, 2009, 79). Bu sebeple,

değerlendirme öğrenme sürecinin olması gerekli olanlara uygun araçlarla yapılmalıdır. Gereken yerlerde alternatif ölçme değerlendirme tekniklerinden de yararlanılmalıdır.

1.6. İlgili Araştırmalar

İlgili araştırmalara Yükseköğretim Kurulu'nun internet sayfasında bulunana tez arama bölümünden ulaşılmıştır. Son 21 yılın araştırmaları dikkate alınmıştır.

Küçüktepe (1998) yaptığı çalışmada, 1998 yılı Hayat Bilgisi Dersini çeşitli açılardan değerlendirmiştir. Araştırmasının evrenini, Ankara, Kayseri ve Bolu'daki üniversitelerde ve MEB'de 1997-1998 eğitim ve öğretim yılında görev yapan program geliştirme uzmanları oluşturmaktadır. Araştırma sonucuna göre; Ders programının geliştirme komisyonunda bulunması gereken üyelerden bazılarının bulunmadığı, hedefler saptanırken toplum ve birey ihtiyaçlarının yeterince analiz edilmediği, hedeflerin Eğitim Psikolojisi, Ekonomisi ve Sosyolojisi açısından gerekli nitelikleri tam olarak taşımadığı, programdaki hedef ve sonucunda kazandırılması gereken davranışların program geliştirme ilkelerine uygun olarak belirlendiği, programının içeriğinin, öğrenme yaşantılarının, öğretim materyallerinin, sınama durumlarının program geliştirme ilkelerinin niteliklerini tam olarak taşımadığı ve son olarak da geliştirilen programın, program geliştirme modeline tam olarak uymadığı saptanmıştır.

Belet (1998), hayat bilgisi dersi ile ilgili öğretmen görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla Eskişehir merkezinde 45 ilköğretim okulunda bulunan 372 öğretmenle çalışma yapmıştır. Öğretmenlerin çoğunluğu programla ilgili olumlu görüş bildirmiştir. Derste kullanılan araç gereçler sayı ve nitelik olarak yetersizdir. Gezi gözlem için ayrılan süre yetersizdir. Ek olarak kadın öğretmenlerin görüşlerinin erkek öğretmenlere göre daha olumlu olduğu saptanmıştır.

Uğur (2005), Uşak ilinde yaptığı araştırmasında 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar HBDÖP'sini, öğretmen görüşleri ve programın genel durumu, beceri ve kazanımları, temalar, etkinleri ve ölçme-değerlendirme öğelerine göre değerlendirmiştir. 1998 programını 2004 taslak ve 2005 programıyla karşılaştırmıştır. Sonuç olarak programın 1998 programından daha iyi, beceri ve kazanımların kendi aralarında tutarlı, temaların süresinin yeterli olduğu, etkinliklerin bir ders saati sınırlandırılması gerektiği ancak ölçme değerlendirmenin bir ders saati ile sınırlandırılmaması gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenler çoğunlukla programla ilgili olumlu görüş bildirmiştir.

Demir (2007), yaptığı çalışmada, 2004 HBDÖP'sini Kayseri'de görev yapan öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Çalışma grubunu 430 ilkokul sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Sonuç olarak, hayat bilgisi dersi programındaki kazanımların çoğu gerçekleştirilebilir niteliktedir. Tematik yaklaşım ve temalar ile ilgili öğretmenlerin görüşleri olumlu seviyedir. Estetik ve sanat ile ilgili eğitimlere az yer verildiği, kullanılması gereken ölçme araçlarına ulaşmanın zor olduğu, öğretmenlerin yapılandırmacı yaklaşımla ilgili alakalı bilgilerinin yetersiz olduğu, olumlu olarak öğrencinin derslere daha aktif bir şekilde katıldığı, programda yeni teknik, yöntem ve stratejilerin yer aldığı, velilerle iletişimin arttığı gibi olumlu sonuçlara da ulaşılmıştır. Son olarak öğretmenlerin, ölçme ve değerlendirme ile ilgili eğitim ihtiyacının olduğu saptanmıştır.

Tuncer (2009), yaptığı çalışmada Aydın merkezde 2007-2008 eğitim-öğretim yılında 2005 HBDÖP'sini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Araştırmada çalışma 139 ilköğretim 3.sınıf öğretmeninden oluşmuştur. Sonuçta, Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki kazanımların bir çoğunun gerçekleştirilebilir nitelikte, tematik yaklaşım ve temalar ile ilgili öğretmen görüşleri olumlu yönde çıkmıştır. Estetik ve sanat ile ilgili eğitimlerin programda yeterince yer almadığı, kullanılması gereken araçların zor elde edilebildiği, öğretmenlerin yapılandırmacı kuramla ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı sonuçlarının yanı sıra, derste öğrencilerin daha aktif olduğu, yapılandırmacılığın getirdiği teknik, yöntem ve stratejilerin yer aldığı, ebeveynlerle eskiye göre daha çok karşılıklı iletişimde bulunulduğu sonucuna da ulaşılmıştır.

Türkyılmaz (2011), yaptığı çalışmada Balıkesir merkezde çalışan öğretmenlerle 2009 yılı HBDÖP'sini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmiştir. Araştırmaya 355 sınıf öğretmeni katılmıştır. Sonuçta, kazanımlar genel amaçlara uygun fakat, öğrenci hazır bulunuşluğuna uygun olmadığı ve kazanımlar için ayrılan zamanın yetersiz olduğu görülmüştür. Programın temalarında yer alan içerik için de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca içerik, öğrencinin ilgisini çekmemekte ve değişik etkinliklerin yapılmasına olanak sağlamamaktadır. Etkinlikler, ülkenin farklılıkları göz önünde tutularak hazırlanmış; ancak etkinliklerin öğrencilerde olabilecek değişik zeka alanlarını ve öğrenme stillerini dikkate alıp hazırlanmadığını ve son olarak da, programın ölçme-değerlendirme boyutunda kullanılan teknikler öğrencilerin performanslarını değerlendirmek için yetersiz olduğu ve öğrencilerin tüm becerilerini değerlendiremediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kalafatçı (2017), Ordu-Altınordu ilçesinde görevli 387 sınıf öğretmeninin katılımıyla 2009 yılı HBDÖP'sini öğretmen görüşlerine göre incelemiştir. Kazanımların, öğrenmeyi güdüleyici olmadığı, yaratıcılığı geliştirebilir nitelikte olmadığı etkinliklerin süre ve sayılarının arttırılması gerektiği; temaların daha ilgi çekici hale getirilmesi gerektiği, temaların öğrencinin hazırbulunuşluk düzeylerine uygun hale getirilmesi gerektiği, içeriğin ilgi çekici, nitelikli ve yeterli bilgiyi içermesi, temaların içerdiği bilgi ve kavramların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine uygun hale getirilmesi gerekmektedir. Aynı zamanda kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntem ve tekniklerinin yetersiz olduğu ve geliştirilip yeni eklemelerin uygun olacağı değerlendirilmektedir. HBDÖP'sinin bir bütün olarak ele alınıp dönemin gerekliliklerine göre güncelleştirilip daha nitelikle hale getirilmesi gerekeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Çelik (2017), yaptığı çalışmada 2016-2017 eğitim-öğretim yılında 2009 yılı HBDÖP'sini Malatya Yeşilyurt ilçesinde görevli 600 sınıf öğretmeninin görüşlerine göre incelemiştir. Sonuç olarak; sınıf öğretmenleri, 2009 HBDÖP'sinin uygulanabilir olması bakımından genel görüşlerini “Katılıyorum” düzeyinde belirtmişlerdir. Ayrıca; programın uygulanabilirliğine yönelik maddeler analiz edildiğinde; sınıf öğretmenlerinin cinsiyet, yaş, meslekte çalışma yılı değişkenleri arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu tespit edilmiş ve elde edilen veriler ışığında programın aksayan yönleri ile ilgili yapılması gerekenler hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Şenay (2015), yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi programına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Araştırma Bursa ilinin merkez ilçelerinde, 2013-2014 eğitim-öğretim yılında araştırma kapsamına alınan 39 okulda görev yapan ve veri toplama aracına gönüllü olarak yanıt veren 212 öğretmen ile sınırlıdır. Sonuç olarak program Programı öğrencilerin problem çözme, girişimcilik duygusu kazandırma ve karar verme becerisini geliştirecek nitelikte olmayabilir. Program güncel olaylara yeterince yer vermemekte, temalara ayrılan süre kısa, Atatürkçülük konuları, çocukların Atatürk'e karşı pozitif hisler beslemesi için yeterli değildir. Etkinlikler yapılırken araç-gereçlerin sayısı ve niteliği yeterli olmadığından istenilen verimin alınamadığı, ortaya çıkan bulguların daha önceden yapılan önceki araştırmaları desteklediği ve örtüştüğü görülmektedir.

Gülener (2010), yaptığı çalışmada HBDÖP'sini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektedir. Araştırma, Şanlıurfa merkez ilk üç sınıfta 80 okulda görevli 934

sınıf öğretmeninin görüşlerinden oluşmuştur. Sonuçta, program 1998 programına göre daha olumludur. Hedefler MEB'in genel amaçlarına uygundur. Kazanımların gözlenip ölçülmesinde bir takım eksiklikler vardır ve bunlar için daha somut beceri ve kazanımlar hazırlanmalıdır. İçerik merak ve araştırma isteği yeterince oluşturamamaktadır. Temalar içeriği yeterince yansıtmamakta, etkinlikler içerik ve temalarla örtüşmekte ancak öğrenme-öğretme sürecini tam olarak karşılayamamaktadır. Değerlendirme boyutu üzerinde öğretmenlerin olumlu görüşe sahip olmadıkları, ölçme-değerlendirmenin, bu boyutu tam olarak karşılamadığı ve ölçmenin daha fazla ders saatine yayılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Belet (1998), Uğur (2006), Demir (2007), Gülenler (2010), Türkyılmaz (2011), Şenay (2015), Çelik (2017), Kalafatçı (2017) araştırmalarında nicel yöntem kullanmıştır. Tuncer (2009) ve bu araştırmada hem nicel hem de nitel yöntemden yararlanılmıştır.

1.7. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, 2009-2010 öğretim yılından itibaren tüm ilkokullarda uygulamaya konulup 2017-2018 eğitim-öğretim yılından yürürlükten kalkan HBDÖP'nin uygulanmasında karşılaşılan sorunları, programın güçlü ve zayıf yanlarını, aksayan yönlerini, öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir.

1.8. Araştırmanın Önemi

Bu araştırmadan elde edilecek bulgular, uygulamaya konulmuş olan programın sonuçları hakkında bilgi vereceğinden ve toplanan bilgilere dayanarak çözüm önerileri sunacağından yapılan araştırma bir program değerlendirme niteliği taşıyacaktır, bu niteliğinden dolayı araştırmanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Hayat Bilgisi dersinin etkili bir şekilde sunulması için bu derse ait öğretim programının her yönüyle yeterliliğinin saptanması gerekmektedir. Bunu en etkili bir şekilde gerçekleştirmek için de eğitimi veren öğretmen görüşlerine başvurulabilir. O yüzden 2. Sınıf Hayat Bilgisi öğretim programının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi önem arz etmektedir.

1.9. Problem

Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sine dair görüşleri nelerdir?

1.9.1. Alt Problemler

1. Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sinin genel durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sinin beceri ve kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sinin temalarına (içeriğine) ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sinin öğrenme-öğretme sürecine (etkinliklerine) ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sinin ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sine dair diğer görüşleri nelerdir?

1.10. Varsayımlar

Ankete verilen cevaplarda öğretmenler gerçek görüşlerini yansıtmışlardır.

1.11. Sınırlılıklar

Bu araştırma 2009-2018 yılları arasında uygulanan 2. Sınıf HBDÖP'siyle sınırlıdır.

1.12. Tanımlar

Eğitim: Bireyi, istendik nitelikte kültürlenme sürecidir (Senemoğlu, 2009, 21).

Öğretim: Öğrenmenin kılavuzlanması ve gerçekleştirilmesi faaliyetidir (Taşdemir, 2007, 1).

Eğitim Programı: Bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, Milli Eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar (Varış, 1976, 18).

Öğretim Programı: Öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturmak amacıyla detaylı bir şekilde yapılan planlamadır (Tekin, 2009, 8).

Program Değerlendirme: Gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile eğitim programlarının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan ölçütlerle karşılaştırıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme sürecidir (Erden, 1998, 10).

Hayat Bilgisi: Doğal ve toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bir bağ kurma süreci ve bu sürecin sonunda elde edilen dirik bilgilerdir (Sönmez, 2005, 4).

Program Geliştirme: Gerek okul içinde ve gerekse okul dışında, Milli Eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek için düzenlenen içerik ve faaliyetlerin uygun yöntem, teknik ve araç-gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabaların tümüdür (Varış, 1976, 21).

2. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması, analizi ve yorumlanması yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntemler, tek bir yöntemin kullanılması halinde gözden kaçma olasılığı olan iç görü ve anlayışı yakalamayı sağlayarak (Balcı, 2009, 44), bağımlı ve bağımsız değişkene ilişkin durumların derinlemesine incelenmesine imkan verirler (Best ve Kahn, 2003, 171). Araştırmanın modeli karma (mixed) olduğundan, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmış olup, bu tür bir yöntem araştırmacıya bir durum üzerine yoğunlaşarak ve betimleyici sorular kullanarak detaylı bilgiler elde etme imkanı sağlar (Johnson ve Christensen, 2014, 55). Bu araştırmada karma yöntemin paralel deseni kullanılmıştır. Bu desenin tercih edilmesinin temel sebebi, araştırmanın sistematik yapısına uygun olarak nitel ve nicel yaklaşımların eşit öncelikte ve eş zamanlı kullanmak, elde edilen verileri birleştirmek ve bir araştırma problemini anlamak için çıkan sonuçları kullanmaktır (Fırat, Yurdakul ve Ersoy, 2014, 72). Nitel veriler, dört adet açık uçlu soruyla toplanmış, toplanan veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda 221 öğretmenden görüş alınmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim-öğretim yılında Ankara ilinde görevli toplam 1996 ilköğretim 2.Sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Ankara İli Çankaya, Etimesgut, Kahramankazan, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde görev yapan üç yüz (300) ilköğretim 2.Sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem olarak hedeflenmiş öğretmenlerden, ulaştırılan anketi ve açık uçlu soruları cevaplayarak iade edenler içinden değerlendirmeye uygun bulunan iki yüz yirmi bir (221) öğretmen, çalışma grubumuzu oluşturmaktadır. Örneklemenin belirlenmesinde kolay ulaşılabilir

(Ekonomik veya Elverişli) örnekleme kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemi araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır. Çünkü bu yöntemde araştırmacı, yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2011, 113). Araştırmacı Ankara ilinde belirtilen ilçelere ulaşım kolay olduğundan dolayı bu yöntemi seçmiştir.

Tablo 2.1’de araştırmacı tarafından uygulanan anketin sonucunda ortaya çıkan elverişli örneklemenin demografik özelliklerinin frekans ve yüzde dağılımına yer verilmiştir.

Tablo 2.1: Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	164	74,2
Erkek	57	25,8
Toplam	221	100

Tablo 2.2: Öğretmenlerin Hizmet Yıllarına Göre Dağılımı

Hizmet Yılı	f	%
1-5 Yıl	6	2,7
6-10 Yıl	16	7,2
11-15 Yıl	29	13,1
15+ Yıl	170	76,9
Toplam	221	100

Tablo 2.3: Öğretmenlerin Çalıştığı Yerleşim Birimine Dağılımı

Yerleşim Birimi	f	%
İl Merkezi	186	84,2
İlçe Merkezi	35	15,8
Toplam	221	100

Tablo 2.4: Öğretmenlerin Mezun Olduğu Okullara Göre Dağılımı

Okullar	f	%
Eğitim Enstitüsü (2 Yıllık)	27	12,2
Eğitim Yüksekokulu (2 Yıllık)	21	9,5
Lisans Tamamlama Programı	31	14
Eğitim Fakültesi	94	42,6
Diğer Fakülteler	39	17,6
Yüksek Lisans	9	4,1
Toplam	221	100

Tablo 2.5: Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi ile İlgili Kurs Katılma Durumuna Göre Dağılımı

Ders ile İlgili Kurs Katılma	f	%
Katıldım	45	19,3
Katılmadım	176	80,7
Toplam	221	100

**Tablo 2.6: Öğretmenlerin Hayat Bilgisi Dersi Programı ile
Bilgi Düzeyine Göre Dağılımı**

Program Hakkındaki Bilgi Düzey	f	%
Oldukça Yeterli	94	42,5
Yeterli	101	45,7
Orta Düzeyde Yeterli	26	11,8
Toplam	221	100

Tablo 2.1.'e göre araştırmada yer alan öğretmenlerin 164'ü (%74.2'si) kadın, 57'si (%25.8'i) erkektir.

Tablo 2.2.'ye göre öğretmenlerden 6'sının hizmet süresi (%2.7) 1-5 yıl, 16'sının hizmet süresi (%7.2) 6-10 yıl, 29'unun hizmet süresi (%13,1) 11-15 yıl, 170'inin hizmet süresi (%76,9) 15 yıl ve üzerindedir.

Tablo 2.3.'e göre araştırmada yer alan öğretmenlerin 27'si (%12.2) 2 yıllık eğitim enstitüsü, 21'i (%9.5) 2 yıllık eğitim yüksek okulu, 31'i (%14) lisans tamamlama programı, 94'ü (%42.6) eğitim fakültesi, 39'u (%17.6) diğer fakülteler, 9'u (%4.1) yüksek lisans mezunudur.

Tablo 2.4.'e göre araştırmada yer alan öğretmenlerin 45'i (%19,3) hayat bilgisi ile ilgili bir eğitime katıldığını, 176'sı (%80.7) bir eğitime katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 2.5.'e göre öğretmenlerin 94'ü (%42.5) hayat bilgisi programıyla ilgili bilgi seviyesinin oldukça yeterli, 101'i (%45,7) yeterli, 26'sı (%11,8) orta düzeyde yeterli olduğunu belirtmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak 67 maddelik Özlem Tuncer tarafından geliştirilen açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırmacı tarafından YÖK tez veri tabanında tez seçimiyle ilgili tarama yapılırken Özlem Tuncer'in araştırması araştırmacı tarafından uygun bulunmuş ve anketi kullanıştır. Araştırmada kullanılan anket Ek-1'dedir. Özlem Tuncer'den e-posta yoluyla

kullanım izni alınmıştır. İlgili e-posta Ek-2'dedir. İlkokul 2.sınıf hayat bilgisi ders programının değerlendirmesi araştırması anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde programın genel durumuna ilişkin görüşler (7 ifade) ile programın öğeleri olan kazanımlar (21 ifade), temalar (12 ifade), öğrenme-öğretme süreci (17 ifade) ve değerlendirme (10 ifade) boyutlarının olduğu üçlü likert tipi sorulardan oluşan beş alt boyut bulunmaktadır. Son bölümde ise 6. alt probleme ait öğretmenlere kendi düşüncelerini yazılı olarak ifade ettiği dört açık uçlu soru yöneltilmiş olup, buradan alınan veriler içerik analizi yapılarak belirlenmiştir.

Anketin geçerliliği için, uzman kanaatlerine başvurulmuş ve uygun bulunmuştur.

26 Temmuz 2014 Cumartesi günü 29072 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin yürürlüğe girmesiyle birlikte ilkokullardan proje ve performans ödevleri kaldırılmış olup öğretmenlere uygulanan anketin ölçme-değerlendirme boyutunda bulunan "Öğrencilere proje ödevleri verilmektedir" maddesi, ilgili değişiklik nedeniyle çıkartılmıştır.

2.4. Veri Toplama Aracının Uygulanması

Veri toplama aracı Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden araştırmacı tarafından alınan yazılı izin doğrultusunda (Ek-3) Çankaya, Etimesgut, Kahramankazan, Sincan ve Yenimahalle ilçelerinde bulunan ilkokullarda 2016-2017 eğitim-öğretim yılı ikinci dönem içerisinde araştırmacı tarafından yüz yüze uygulanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Nicel verilerin analizinde SPSS 24 paket programı kullanılmıştır. Anketin birinci bölümü olan Kişisel bilgilere ilişkin veriler frekans ve yüzde ile çözümlenmiştir. Anketin uygulandığı katılımcılara ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır.

Alt problemlerle ilgili olarak Anketin uygulandığı katılımcılara ilişkin frekans (f) ve yüzde (%) değerleri kullanılmıştır.

Elde edilen veriler tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Nitel verilerin analizinde içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizindeki asıl amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizinde

temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 227). Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilmiştir: 1. Verilerin kodlanması, 2. Temaların bulunması, 3. Kodların ve temaların düzenlenmesi, 4. Bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2008, 228).

Öğretmenlerin görüşlerini analiz ederken, öncelikle ifadelerinin benzerliğine göre gruplamalar yapılmıştır. En çok belirtilen ifadeler bir araya getirilmiştir. Gruplandırmadan sonra veriler sayısallaştırılarak frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Gruplandırılan veriler gruba uygun olarak temalandırılmıştır. Öğretmenlerin cevaplarından doğrudan alıntılar yapılarak kodlamalar desteklenmiştir.

Hayat bilgisi programının kazanımlar, temalar, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme bölümlerine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla, frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplanmıştır. Her maddeye verilecek görüşlerin kodları 1 ile 3 arasında değişmektedir. Dereceleme maddeleri “1. Hayır, 2. Kısmen, 3. Evet” seçeneklerinden oluşmaktadır. Aralıkların eşit olduğu varsayımından hareket ederek, aritmetik ortalamalar için puan aralığı katsayısı 0.67 olarak bulunmuştur. (Puan Aralığı = (En Yüksek Değer- En Düşük Değer) /3 = 2/3= 0.67). Bu durumda aritmetik ortalamaların değerlendirme aralığı;

1.00-1,66’ya kadar “Hayır”

1,67-2,33’ye kadar “Kısmen”

2,34-3,00’a kadar “Evet” şeklindedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya katılan öğretmenlerin İlkokul İkinci Sınıf HBDÖP'sinin genel durumuna ve öğelerine ilişkin görüşleri hakkındaki bulgular yer almaktadır.

3.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

3.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP'sinin genel durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın birinci alt problemidir. Bu alt probleme ait öğretmen görüşlerinin dağılımına Tablo 3.1’de yer verilmiştir.

Tablo 3.1: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Genel Durumuna İlişkin Görüşler

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f	f	f	
	%	%	%	
1.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı diğer derslerle ilişkilidir.	143 64.7	72 32.6	6 2.7	2.62
2.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir.	113 51.1	85 38.5	23 10.4	2.41
3.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı öğretmen kılavuzuyla birebir örtüşmektedir.	150 67.9	65 29.4	6 2.7	2.65

Tablo 3.1 - devam

4.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yapılandırmacı yaklaşımlar kullanılmıştır.	105 47.5	106 48	10 4.5	2.43
5.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.	115 52	86 38.9	20 9	2.43
6.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı bilimsel gelişmelere uygundur.	57 25.8	135 61.1	29 13.1	2.13
7.Program 2005 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programından daha iyidir.	68 30.8	117 52.9	36 16.3	2.14

Tablo 3.1’deki sonuçlar incelendiğinde 1. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı diğer derslerle ilişkilidir.” ifadesine öğretmenlerin %64.7’si “evet”, %32.6’sı “kısmen”, %2.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.62$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı diğer derslerle ilişkilidir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

2. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir.” ifadesine öğretmenlerin %51.1’i “evet”, %38.5’i “kısmen”, %10.4’ü ise “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.41$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

3. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı öğretmen kılavuzuyla birebir örtüşmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %67.9’u “evet”, %29.4’ü “kısmen”, %2.7’si ise “hayır” seviyesinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.65$ ’dir. Elde edilen bulgulara göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı öğretmen kılavuzuyla birebir örtüşmektedir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

4. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yapılandırmacı yaklaşımlar kullanılmıştır.” ifadesine öğretmenlerin %47.5’i “evet”, %48’i “kısmen”,

%4.5'i ise "hayır" şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.43$ 'dür. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yapılandırmacı yaklaşımlar kullanılmıştır maddesine "evet" düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

5. madde olan "İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı kendi içinde bir bütünlük göstermektedir." ifadesine öğretmenlerin %52'si "evet", %38.9'u "kısmen", %9'u ise "hayır" şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.43$ 'dür. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı kendi içinde bir bütünlük göstermektedir maddesine "evet" düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

6. madde olan "İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı bilimsel gelişmelere uygundur." ifadesine öğretmenlerin %25.8'i "evet", %61.1'i "kısmen", %13.1'i ise "hayır" şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.13$ 'dür. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı bilimsel gelişmelere uygundur maddesine "kısmen" düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

7. madde olan "Program 2005 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programından daha iyidir." ifadesine öğretmenlerin %30.8'i "evet", %52.9'u "kısmen", %16.3'ü ise "hayır" seviyesinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.14$ 'dür. Bu bulguya göre öğretmenler program 2005 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programından daha iyidir maddesine "kısmen" düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP'sinin "Genel Durumunda" yer alan maddelere $\bar{X}=2.40$ "Evet" seviyesinde görüş bildirmiştir.

3.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP’sinin beceri ve kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın ikinci alt problemidir. Bu alt probleme ait öğretmen görüşlerinin dağılımına Tablo 3.2’de yer verilmiştir.

**Tablo 3.2: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının
Beceri ve Kazanımlarına İlişkin Görüşler**

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f	f	f	
	%	%	%	
1.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.	154 69.7	53 24	14 6.3	2.63
2.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yer alan kazanımlar 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.	116 52.5	92 41.6	13 5.9	2.47
3.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir.	58 26.2	129 58.4	34 15.4	2.11
4.Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.	94 42.5	110 49.8	17 7.7	2.35
5.Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.	95 43	109 49.3	17 7.7	2.35

Tablo 3.2 - devam

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	
	%	%	%	
6.Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.	89 40.3	112 50.7	20 9	2.31
7.Kazanımlar birbirleriyle tutarlıdır.	128 57.9	76 34.4	17 7.7	2.50
8.Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir.	111 50.2	88 39.8	22 10	2.40
9.Programda yer alan kazanımlar anlaşılabilir.	137 62	72 32.6	12 5.4	2.57
10.Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.	93 42.1	112 50.7	16 7.2	2.35
11.Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor.	107 48.4	94 42.5	20 9	2.39
12.Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir.	105 47.5	92 41.6	24 10.9	2.37
13.Beceriler, kazanımlarla örtüşmektedir.	99 44.8	107 48.4	15 6.8	2.38
14.Beceriler, kazanımlarla geliştirilmektedir.	94 42.5	108 48.9	19 8.6	2.34
15.Belirlenen kişisel nitelikler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı ile kazandırılabilir özelliktedir.	83 37.6	126 57	12 5.4	2.32
16.Beceriler öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.	92 41.6	117 52.9	12 5.4	2.36

Tablo 3.2 - devam

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f	f	f	
	%	%	%	
17.Beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.	91 41.2	117 52.9	13 5.9	2.35
18.Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.	86 38.9	118 53.4	17 7.7	2.31
19.Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.	87 39.4	118 53.4	16 7.2	2.32
20.Beceriler Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına uygundur.	111 50.2	98 44.3	12 5.4	2.45
21.Beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir.	76 34.4	119 53.8	26 11.8	2.23

Tablo 3.2’deki sonuçlar incelendiğinde 1. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.” “ifadesine öğretmenlerin” %69.7’si “evet”, %24’ü “kısmen”, %6.3’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.63$ ’dür. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

2. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yer alan kazanımlar 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.” “ifadesine öğretmenlerin” %52.5’i “evet”, %41.6’sı “kısmen”, %5.9’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.47$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yer alan kazanımlar 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

3. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir.” “ifadesine öğretmenlerin” %26.2’si “evet”, %58.4’ü “kısmen”, %15.4’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.11$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

4. madde olan “Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %42.5’i “evet”, %49.8’i “kısmen”, %7.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.35$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

5. madde olan “Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %43’ü “evet”, %49.3’ü “kısmen”, %7.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.35$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

6. madde olan “Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %40.3’ü “evet”, %50.7’si “kısmen”, %9’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.31$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

7. madde olan “Kazanımlar birbirleriyle tutarlıdır.” “ifadesine öğretmenlerin” %57.9’u “evet”, %34.4’ü “kısmen”, %7.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.50$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar birbirleriyle tutarlıdır maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

8. madde olan “Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %50.2’si “evet”, %39.8’i “kısmen”, %10’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.40$ ’dır. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar gözlenebilir niteliktedir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

9. madde olan “Programda yer alan kazanımlar anlaşılırdır.” “ifadesine öğretmenlerin” %62’si “evet”, %32.6’sı “kısmen”, %5.4’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.57$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler programda yer alan kazanımlar anlaşılırdır maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

10. madde olan “Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %42.1’i “evet”, %50.7’si “kısmen”, %7.2’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.35$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

11. madde olan “Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor.” “ifadesine öğretmenlerin” %48.4’ü “evet”, %42.5’i “kısmen”, %9’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.39$ ’dur. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

12. madde olan “Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir.” “ifadesine öğretmenlerin” %47.5’i “evet”, %41.6’sı “kısmen”, %10.9’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.37$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

13. madde olan “Beceriler, kazanımlarla örtüşmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %44.8’i “evet”, %48.4’ü “kısmen”, %6.8’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.38$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler, kazanımlarla örtüşmektedir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

14. madde olan “Beceriler, kazanımlarla geliştirilmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %44.8’i “evet”, %48.4’ü “kısmen”, %6.8’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.34$ ’dür. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler, kazanımlarla geliştirilmektedir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

15. madde olan “Belirlenen kişisel nitelikler ilköğretim 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı ile kazandırılabilir özelliktedir” “ifadesine öğretmenlerin” %37.6’sı “evet”, %57’si “kısmen”, %5.4’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.32$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler belirlenen kişisel nitelikler ilköğretim 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı ile kazandırılabilir özelliktedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

16. madde olan “Beceriler öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %41.6’sı “evet”, %52.9’u “kısmen”, %5.4’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.36$ ’dır. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler

öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

17. madde olan “Beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %41.2’si “evet”, %52.9’u “kısmen”, %5.9’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.35$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

18. madde olan “Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %38.9’u “evet”, %53.4’ü “kısmen”, %7.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.31$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

19. madde olan “Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %39.4’ü “evet”, %53.4’ü “kısmen”, %7.2’si “hayır” düzeyinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.32$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

20. madde olan “Beceriler Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %50.2’si “evet”, %44.3’ü “kısmen”, %5.4’ü “hayır” düzeyinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.45$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

21. madde olan “Beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %34.4’ü “evet”, %53.8’i “kısmen”, %11.8’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.23$ ’dür. Bu bulguya göre öğretmenler beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP’sinin “Beceri ve Kazanımlarına” ilişkin maddelerine $\bar{X}=2.37$ “Evet” düzeyinde görüş bildirmiştir.

3.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP’sinin temalarına (içeriğine) ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın üçüncü alt problemidir. Bu alt probleme ait öğretmen görüşlerinin dağılımına Tablo 3.3’de yer verilmiştir.

Tablo 3.3: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını Temalarına (İçeriğine) İlişkin Görüşler

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	
	%	%	%	
1.Temalar öğrenci seviyesine uygundur.	135 61.1	78 35.3	8 3.6	2.57
2.Temalar öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	76 34.4	117 52.9	28 12.7	2.22
3.Temalar öğrencide araştırma isteği yaratmaktadır.	30 13.6	141 63.8	50 22.6	1.91
4.Temalar bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır.	55 24.9	122 55.2	44 19.9	2.05
5.Temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmiştir.	66 29.9	97 43.9	58 26.2	2.04
6.Temalar öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlar ile ilişkilidir.	101 45.7	103 46.6	17 7.7	2.38
7.Temalar ile İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programındaki kazanımlar tutarlıdır.	118 53.4	90 40.7	13 5.9	2.48

Tablo 3.3 - devam

	Evet	Kısmen	Hayır	
Maddeler	f	f	f	$\bar{X}$
	%	%	%	
8.“Okul Heyecanım” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.	143 64.7	63 28.5	15 6.8	2.58
9.“Benim Eşsiz Yuvam” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.	140 63.3	63 28.5	18 8.1	2.55
10.“Dün, Bugün, Yarın” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.	139 62.9	67 30.3	15 6.8	2.56
11.2.Sınıf Hayat Bilgisi dersinde 3 tema yeterlidir.	129 58.4	64 29	28 12.7	2.46
12.Temaların sıralanışını uygun buluyorum.	148 67	55 24.9	18 8.1	2.59

Tablo 3.3’deki sonuçlar incelendiğinde 1. madde olan “Temalar öğrenci seviyesine uygundur.” ifadesine öğretmenlerin %61.1’i “evet”, %35.3’ü “kısmen”, %3.6’sı “hayır” düzeyinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.57$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler temalar öğrenci seviyesine uygundur maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

2. madde olan “Temalar öğrencilerin ilgisini çekmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %13.6’u “evet”, %63.8’u “kısmen”, %12.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.22$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler temalar öğrenci seviyesine uygundur maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

3. madde olan “Temalar öğrencide araştırma isteği yaratmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %34.4’ü “evet”, %52.9’u “kısmen”, %22.6’sı “hayır” şeklinde görüş

bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=1.91$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler temalar öğrencide araştırma isteği yaratmaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

4. madde olan “Temalar bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır.” “ifadesine öğretmenlerin” %24.9'u “evet”, %55.2'si “kısmen”, %19.9'u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.05$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler temalar bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

5. madde olan “Temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmiştir.” “ifadesine öğretmenlerin” %29.9'u “evet”, %43.9'u “kısmen”, %26.2'si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.04$ 'dür. Bu bulguya göre öğretmenler temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmiştir maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

6. madde olan “Temalar öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlar ile ilişkilidir.” “ifadesine öğretmenlerin” %45.7'si “evet”, %46.6'sı “kısmen”, %7.7'si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.38$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler temalar öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlar ile ilişkilidir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

7. madde olan “Temalar ile İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programındaki kazanımlar tutarlıdır.” “ifadesine öğretmenlerin” %53.4'ü “evet”, %40.7'si “kısmen”, %5.9'u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.48$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler temalar ile İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programındaki kazanımlar tutarlıdır maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

8. madde olan “Okul Heyecanım” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %64.7'si “evet”, %28.5'i “kısmen”, %6.8'i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.58$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler “Okul Heyecanım” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

9. madde olan “Benim Eşsiz Yuvam” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %63.3’ü “evet”, %28.8’i “kısmen”, %8.1’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.55$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler “Benim Eşsiz Yuvam” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

10. madde olan “Dün, Bugün, Yarın” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %62.9’u “evet”, %30.3’ü “kısmen”, %6.8’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.56$ ’dır. Bu bulguya göre öğretmenler “Dün, Bugün, Yarın” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

11. madde olan “2.Sınıf Hayat Bilgisi dersinde 3 tema yeterlidir.” “ifadesine öğretmenlerin” %58.4’ü “evet”, %29’u “kısmen”, %12.7’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.46$ ’dır. Bu bulguya göre öğretmenler 2.Sınıf Hayat Bilgisi dersinde 3 tema yeterlidir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

12. madde olan “Temaların sıralanışını uygun buluyorum.” “ifadesine öğretmenlerin” %67’si “evet”, %24.9’u “kısmen”, %8.1’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.59$ ’dur. Bu bulguya göre öğretmenler temaların sıralanışını uygun buluyorum maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP’sinin “Temalarına” ilişkin maddelerine $\bar{X}=2.36$ “Evet” seviyesinde görüş bildirmiştir.

3.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP’sinin öğrenme-öğretme sürecine (etkinliklerine) ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın dördüncü alt problemidir. Bu alt probleme ait öğretmen görüşlerinin dağılımı Tablo 3.4’dedir.

**Tablo 3.4: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını
Öğrenme-Öğretme Sürecine (Etkinliklerine) İlişkin Görüşler**

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f	f	f	
	%	%	%	
1.Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.	113 51.1	81 36.7	27 12.2	2.39
2.Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir.	73 33	117 52.9	31 14	2.19
3.Etkinlikler öğrencilerin “yaparak yaşayarak” öğrenmelerini sağlamaktadır.	51 23.1	122 55.2	48 21.7	2.01
4.Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır.	86 39.9	111 50.2	24 10.9	2.28
5.Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır.	46 20.8	125 56.6	50 22.6	1.98
6.Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır.	52 23.5	123 55.7	46 20.8	2.03
7.Etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir.	99 44.8	88 39.8	34 15.4	2.29
8.Sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur.	95 43	84 38	42 19	2.24
9.Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır.	93 42.1	96 43.4	32 14.5	2.28

Tablo 3.4 - devam

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f	f	f	
	%	%	%	
10.Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.	75 33.9	106 48	40 18.1	2.16
11. Etkinlikler, öğrencilerin hem sınıf içinde, hem de sınıf dışında çalışmasını sağlar.	75 33.9	110 49.8	36 16.3	2.18
12.Etkinlikler, ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.	126 57	81 36.7	14 6.3	2.51
13.Etkinlikler, ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.	105 47.5	96 43.4	20 9	2.38
14.Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır.	84 38	107 48.4	30 13.6	2.24
15.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.	56 25.3	122 55.2	43 19.5	2.06
13.Etkinlikler, ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.	105 47.5	96 43.4	20 9	2.38
14.Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır.	84 38	107 48.4	30 13.6	2.24
15.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.	56 25.3	122 55.2	43 19.5	2.06
16.Etkinlikler, okul-aile işbirliğini geliştirmektedir.	77 34.8	101 45.7	43 19.5	2.15
17.Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.	63 28.5	115 52	43 19.5	2.09

Tablo 3.4'deki sonuçlar incelendiğinde 1. madde olan “Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %51.1'i “evet”, %36.7'si “kısmen”, %12.2'si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.39$ 'dur. Bu bulguya göre öğretmenler etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

2. madde olan “Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir.” ifadesine öğretmenlerin %39.9'ü “evet”, %50.2'u “kısmen”, %14'ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.19$ 'dur. Bu bulguya göre öğretmenler etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

3. madde olan “Etkinlikler öğrencilerin “yaparak yaşayarak” öğrenmelerini sağlamaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %23.1'ü “evet”, %55.2'si “kısmen”, %21.7'si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.07$ 'dur. Bu bulguya göre öğretmenler etkinlikler öğrencilerin “yaparak yaşayarak” öğrenmelerini sağlamaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

4. madde olan “Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %23.1'i “evet”, %55.2'si “kısmen”, %10.9'u “hayır” düzeyinde görüş bildirmiştir $\bar{X}=2.28$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

5. madde olan “Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %20.8'i “evet”, %56.6'sı “kısmen”, %20.6'sı “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=1.98$ 'dir. Bu bulguya göre öğretmenler etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

6. madde olan “Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır.” ifadesine öğretmenlerin %23.5'i “evet”, %55.7'si “kısmen”, %20.8'i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.03$ 'dür. Bu bulguya göre öğretmenler etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

7. madde olan “Etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %45.8’i “evet”, %39.8’i “kısmen”, %15.4’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.29$ ’dur. Bu bulguya göre öğretmenler etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

8. madde olan “Sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur.” ifadesine öğretmenlerin %43’ü “evet”, %38’i “kısmen”, %19’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.24$ ’dür. Bu bulguya göre sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

9. madde olan “Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %42.1’i “evet”, %43.4’ü “kısmen”, %14.5’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.28$ ’dir. Bu bulguya göre etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

10. madde olan “Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.” ifadesine öğretmenlerin %33.9’u “evet”, %48’i “kısmen”, %18.1’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.16$ ’dır. Bu bulguya göre etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

11. madde olan “Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.” ifadesine öğretmenlerin %33.9’u “evet”, %48’i “kısmen”, %18.1’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.16$ ’dır. Bu bulguya göre etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

12. madde olan “Etkinlikler, ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %57’si “evet”, %36.7’si “kısmen”, %6.3’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.51$ ’dir. Bu bulguya göre etkinlikler, ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

13. madde olan “Etkinlikler, ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %47.5’i “evet”, %43.4’ü “kısmen”, %9’u “hayır” şeklinde görüş

bildirmiştir. $\bar{X}=2.38$ 'dir. Bu bulguya göre etkinlikler, ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

14. madde olan “Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %38'i “evet”, %48.4'ü “kısmen”, %13.6'sı “hayır” seviyesinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.24$ 'dür. Bu bulguya göre etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

15. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %25.3'ü “evet”, %55.2'si “kısmen”, %19.5'i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.06$ 'dır. Bu bulguya göre İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

16. madde olan “Etkinlikler, okul-aile işbirliğini geliştirmektedir.” ifadesine öğretmenlerin %34.8'ü “evet”, %45.7'si “kısmen”, %19.5'i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.15$ 'dir. Bu bulguya göre etkinlikler, okul-aile işbirliğini geliştirmektedir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

17. madde olan “Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %28.5'i “evet”, %52'si “kısmen”, %19.5'i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.09$ 'dur. Bu bulguya göre etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP'sinin “Öğrenme-Öğretme Sürecine (Etkinliklerine)” ilişkin maddelerine $\bar{X}=2.20$ “Kısmen” seviyesinde görüş bildirmiştir.

3.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf HBDÖP’sinin ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın beşinci alt problemidir. Bu alt probleme ait öğretmen görüşlerinin dağılımına Tablo 3.5’de yer verilmiştir.

Tablo 3.5: Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Ölçme-Değerlendirme Sürecine İlişkin Görüşler

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	<i>f</i>	<i>f</i>	<i>f</i>	
	%	%	%	
1.Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.	82	114	25	2.26
	37.1	51.6	11.3	
2.Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir.	78	107	36	2.19
	35.3	48.4	16.3	
3.Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güvenilirdir.	78	117	26	2.24
	35.3	52.9	11.8	
4.Programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır.	79	115	27	2.24
	35.7	52	12.2	
5.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır.	87	109	25	2.28
	39.4	49.3	11.3	
6.Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.	70	109	42	2.13
	31.7	49.3	19	
7.Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir.	98	94	29	2.31
	44.3	42.5	13.1	

Tablo 3.5 - devam

Maddeler	Evet	Kısmen	Hayır	$\bar{X}$
	f	f	f	
	%	%	%	
8.Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir.	76 34.4	103 46.6	42 19	2.15
9.İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur.	92 41.6	102 46.2	27 12.2	2.29

Tablo 3.5’deki sonuçlar incelendiğinde 1. madde olan “Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.” ifadesine öğretmenlerin %37.1’i “evet”, %51.6’sı “kısmen”, %11.3’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.26$ ’dur. Bu bulguya göre öğretmenler programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

2. madde olan “Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir.” ifadesine öğretmenlerin %35.3’ü “evet”, %48.4’ü “kısmen”, %16.3’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. $\bar{X}=2.19$ ’dur. Bu bulguya göre öğretmenler programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir maddesine “kısmen” düzeyinde görüş bildirmişlerdir.

3. madde olan “Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güvenilirlerdir.” ifadesine öğretmenlerin %35.3’ü “evet”, %52.9’u “kısmen”, %11.8’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.24$ ’dür. Bu bulguya göre öğretmenler programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güvenilirlerdir maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

4. madde olan “Programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır.” ifadesine öğretmenlerin %35.7’si “evet”, %52’si “kısmen”, %12.2’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.24$ ’dür. Bu bulguya göre öğretmenler

programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

5. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır.” “ifadesine öğretmenlerin” %39.4’ü “evet”, %49.3’ü “kısmen”, %11.3’ü “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.28$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

6. madde olan “Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.” “ifadesine öğretmenlerin” %31.7’si “evet”, %49.3’ü “kısmen”, %19’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.13$ ’dür. Bu bulguya göre öğretmenler öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

7. madde olan “Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %44.3’ü “evet”, %42.5’i “kısmen”, %13.1’i “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.31$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

8. madde olan “Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir.” “ifadesine öğretmenlerin” %34.4’ü “evet”, %46.6’sı “kısmen”, %19’u “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.15$ ’dir. Bu bulguya göre öğretmenler öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

9. madde olan “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur.” “ifadesine öğretmenlerin” %41.6’sı “evet”, %46.2’si “kısmen”, %12.2’si “hayır” şeklinde görüş bildirmiştir. Maddenin aritmetik ortalaması $\bar{X}=2.29$ ’dur. Bu bulguya göre öğretmenler İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmişlerdir.

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP'sinin “Ölçme-Değerlendirme” sürecine ilişkin maddelerine $\bar{X}=2.24$ “Kısmen” seviyesinde görüş bildirmiştir.

3.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

“Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına dair diğer görüşleri nelerdir?” sorusu araştırmanın altıncı alt problemidir Bu alt probleme ait öğretmen görüşlerinin dağılımına aşağıda yer verilmiştir.

Ankete katılan öğretmenlerin anket sonunda sorulan dört açık uçlu soruya verdikleri yanıtların tümü okunduktan sonra, içerik analizi yapılmıştır. Katılımcıların kimliklerini gizli tutmak için kodlama kullanılmıştır. Katılımcılar K1, K2, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K10, K11 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcılar her açık uçlu sorunun sonunda tabloya çalıştığı okullarla yansıtılmış, katılımcılardan alınan cümleler de bu kodlarla aktarılmıştır.

3.1.6.1. Birinci Açık Uçlu Soru

Birinci açık uçlu soru “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde kapıdan girdiğiniz andan çıktığınız ana kadar dersi nasıl işlediğinizi açıklayınız?” sorusudur. Dersin işlenmesi süreci “Giriş, Geliştirme ve Sonuç” aşamaları olarak temalandırılmıştır. Giriş aşamasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.6’da, geliştirme aşamasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.7’de, sonuç aşamasıyla ilgili bulgu ve veriler de Tablo 3.8’de, katılımcı bilgileri Tablo 3.9’da sunulmuştur.

3.1.6.1.1. Giriş

Tablo 3.6: Derse Giriş Uygulamaları

S.N.	Kodlanmış Giriş Uygulamaları	f
1	Güdüleme Soruları	44
2	Dikkat Çekme	42
3	Günlük Hayattan Örnek Verme	32
4	Beyin Fırtınası	18
5	Konuyla İlgili Giriş Videosu İzletme	16
6	Bir önceki konu tekrarı	12
7	Önceden konuya hazırlıklı gelme	9

Öğretmenlerin kodlanmış, frekansları yüksek yedi farklı giriş uygulaması bulunmaktadır. Bunların güdüleme soruları sorma, dikkat çekme, günlük hayattan örnek verme, beyin fırtınası, konuyla ilgili giriş videosu izletme, bir önceki konunun tekrarı, önceden konuya hazırlıklı gelme oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K8, “Derse önce günlük olaylarla giriş yapıyorum. Beyin fırtınası yöntemiyle derse giriş yapıyorum. Bir gün önce işlediğimiz konuyu tekrar ediyoruz.”

K11, “Bir önceki derste işlenen konu hatırlatılır. Yeni konunun eski konuyla bağlantısı kurulur.”

K22, “Konuya dikkati çekecek soru, olay ya da hikaye anlatımı yapıyorum.”

K26, “Konu ile ilgili örnek olay anlatarak ya da ilgi çekici bir soru yazarak başlıyorum.”

K35, “Derse girerken, kazanıma paralel bir nesne, şarkı, tekerleme vb. göstermek merak uyandırırım.”

K43, “Bir soru ya da bir kavramla beyin fırtınası yaparak farkındalık yaratırım.”

K52, “Günlük yaşamla ilgili anı, duygu ve düşüncelerden konuşturarak sınıfın enerjisini yükseltir, lafı konuya getiririm.”

3.1.6.1.2. Geliştirme

Tablo 3.7: Dersi Geliştirme Uygulamaları

S.N.	Kodlanmış Geliştirme Uygulamaları	f
1	Ders kitabından okutma	32
2	Soru-cevap ile ders işleme	29
3	Video-slayt gösterimi	24
4	Klavuz kitaba göre işleme	18
5	Konuyla ilgili giriş videosu izletme	16
6	Öğretmen anlatımı	11
7	Morpa-okulistik kullanımı	8

Öğretmenlerin kodlanmış, frekansları yüksek yedi farklı dersi işlemeleriyle ilgili uygulaması bulunmaktadır. Bunların ders kitabından okutma, soru-cevap ile ders işleme, video-slayt gösterimi, klavuz kitaba göre işleme, konuyla ilgili giriş videosu izletme, öğretmen anlatımı, morpa-okulistik kullanımı olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K8, “Genelde soru-cevap yöntemiyle dersi işliyorum. Morpa-Kampüs sitesinden konuyu tekrar ettirip çalışmaları yapıyorum.”

K11, “Konu okutulduktan sonra gerekli açıklamalar yapılır. Öğrencilerin konuya uygun destekleyici günlük hayatlarından örnekler vermeleri istenir.”

K18, “Kendi yaşantısından örnekler vererek konu üzerinde konuşmaları sağlanır. Öğretmende konu ile ilgili öğrencileri bilgilendirir. Konunun kısa bir özeti defterlerine yazdırılır.”

K22, “Öğrencilere konu hakkında söz hakkı verdikten sonra ders kitabına konu ile ilgili yazıları okur, resimleri inceler, resimler hakkında konuşur, soruları cevaplar, soruları kendi hayatlarıyla ilişkilendirerek cevaplarız. Konu ile ilgili videolar seyrederiz. Şarkılar varsa dinleriz.”

K28, “Konunun önce resimlerini yorumluyoruz, anlatıyoruz. Yazılarını okuyup, soruları cevaplıyoruz.”

K31, “Konu ile ilgili kısa özet yazılır. Yazma işlemini bitiren aklında kalanları anlatır. Bazen sınıfa konuyla ilgili soru sorar cevaplandırılır.”

K52, “Kitaptaki görseller üzerinde konuştururum. İlgili filmi izletirim. Taklit, dramatizasyon gibi fiziksel aktivitelerle eğlenceli hale getiririm.”

K78, “Konu ile ilgili okulustik'ten konuyu işleyip konu ile ilgili soruları cevaplandırıyoruz. Sonra ders kitabından konuyu işliyoruz, soruları cevaplandırıyoruz.”

3.1.6.1.3. Sonuç

Tablo 3.8: Ders Sonuç Uygulamaları

S.N.	Kodlanmış Sonuç Uygulamaları	f
1	Çalışma kitabındaki etkinlikler	83
2	Kitaptan soru çözme	26
3	Dersin kısa tekrarı	6
4	Bir sonraki ders için araştırma ödevi	4
5	Öğrencilerin sonuç çıkartması için sorular	4

Öğretmenlerin kodlanmış, frekansları en yüksek 5 farklı dersi sonuçlandırma ile ilgili uygulaması bulunmaktadır. Bunlar çalışma kitabındaki etkinliklerin yapılması, kitaptan soru çözme, dersin kısa tekrarının yapılması, bir sonraki ders için araştırma ödevi verilmesi ve öğrencilerin konuyla ilgili ne sonuç çıkarttığı ile ilgili soru sorulması şeklindedir. Öğretmenlerin kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K7, “Ders sonunda soru-cevapla kısa bir değerlendirme yaparım. Öğrenilen konunun aile ortamında tekrar edilmesini isterim.”

K11, “Çalışma kitabındaki etkinlikler yapılır. Ders sonunda konuya uygun bir ya da iki soru sorulur.”

K19, “Çocukların konuyla ilgili yaşanmışlıkları varsa onlarla tamamlayıp soru-cevap şeklinde dersi tamamlıyorum.”

K28, “Konunun çalışma kitabındaki sayfalarını yapıyoruz. Öğrenciler kendi cümleleri ile yazıp sınıfa okuyorlar. Konuyu bitiriyoruz.”

K52, “Çalışma kitabındaki etkinlikleri yaptırırım. Bu ders neler öğrendiniz diye sorarım. Konu uygunsa önceki öğrenilenlerle ilişkilendirmelerini sağlayan sorular sorarım.”

K82, “Akıllı tahta üzerinden değişik eğitim sitelerinden kazanımı değerlendirmeye yönelik sunular izletip, çalışma kitabını yaptırıyorum.”

K88, “Çalışma kitabı etkinliği yaparız. Ders bitimine yakın kendimin ve kitabın ölçme-değerlendirme sorularını cevaplarız.”

Tablo 3.9: Birinci Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri

Kodu	Okul Adı
K7, K8, K11	Kadri Suyabakan İlkokulu
K18, K19, K22	Zeki Güdüllüoğlu İlkokulu
K26, K28	Korkut Ata İlkokulu
K31	Adnan Menderes İlkokulu
K35	Emel Ünal İlkokulu
K43	Refika Aksoy İlkokulu
K52	Kürşat Bey İlkokulu
K78, K82	Şehit İzzet Özkan İlkokulu
K88	Teğmen Kalmaz İlkokulu

3.1.6.2. İkinci Açık Uçlu Soru

İkinci açık uçlu soru “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde ölçme-değerlendirme için hangi yolları kullanıyorsunuz neden?” sorusudur. Ölçme ve değerlendirme süreci “Teknik ve Neden” olarak temalandırılmıştır. Teknik temasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.10’da, Neden temasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.11’de, katılımcı bilgileri Tablo 3.12’de sunulmuştur.

3.1.6.2.1. Teknik

Tablo 3.10: Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Teknikleri

S.N.	Kodlanmış Ölçme-Değerlendirme Teknikleri	f
1	Soru-Cevap	104
2	Çoktan seçmeli	71
3	Yazılı sorular	36
4	Kitaptaki ölçme teknikleri	36
5	Öz-Akran-Grup değerlendirme	21
6	Gözlem formu	20
7	Boşluk doldurma	18
8	Doğru-Yanlış	18
9	Anlatım	18

Öğretmenlerin kodlanmış, derste kullandıkları frekansları en yüksek 9 farklı ölçme değerlendirme tekniği bulunmaktadır. Bunlar Soru-Cevap, çoktan seçmeli, yazılı sorular, kitaptaki ölçme teknikleri, öz-akran-grup değerlendirme, gözlem formu, boşluk doldurma, doğru-yanlış, anlatımdır. Öğretmenlerin kullandıkları ölçme-değerlendirme teknikleriyle ilgili kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K172, “Daha ziyade konuya bağlı olarak ölçme ve değerlendirme değişiyor. Bazen soru-cevap şeklinde. Bazen konu bitiminde gözlem, gösteri-düzen basit deney-anlatım-yorumlama.”

K193, “Sınıf içi performans, akran değerlendirme ve kitap arkasındaki değerlendirmeleri uyguluyorum. Sınıf içinde soru-cevap yöntemiyle pekiştirme yapıyorum.”

K18, “Çalışma kitabındaki etkinlikler, yaptıkları açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular, bulmaca çözdürerek kazanımları değerlendiririm.”

K21, “Ders içi etkinliklere katılım, sorulara doğru cevap verebilme, resimleri yorumlayabilme, konuşurken doğru cümleler kurabilmesi, öz değerlendirme, akran değerlendirmesi gibi ölçme-değerlendirme teknikleri kullanıyorum.”

K35, “İkinci sınıf için değerlendirme, genel olarak ders esnasında soru-cevap şeklinde. Öğrenci çalışma kitaplarında da etkinliklerin yapılması esnasındaki performanslarıyla yapıp tema sonu değerlendirmelerle bitiririm.”

K46, “Zaman zaman kitap içerisinde yer alan etkinlikleri ve bazen kaynak kitaplar içerisinde yer alan testleri uyguluyorum.”

K78, “Ölçme ve değerlendirmede ders ve çalışma kitabındaki soruları cevaplandırıyoruz. Tema değerlendirme sorularını cevaplıyoruz. Sınıf içi konu ile ilgili değerlendirme sorularını cevaplandırıyoruz.”

K209, “Her derste genel olarak bir önceki konuyla ilgili küçük nokta sorular sorarım, haftalık olarak Cuma günleri de küçük bir deneme yaparım.”

K213, “Öz değerlendirme, akran değerlendirme, grup değerlendirme, ürün dosyası. Bunların dışında derse katılım, ödev yapma ve verilen testler doğru cevaplama benim için önemli.”

K219, “Kitabın etkinlik sayfalarını zaman zaman kendilerine bırakır kontrol ederim. En fazla 10 soruluk çoklu zekaya uygun test, yazılı anlatım, sözlü anlatım, araştırma, dramatizasyon yolu ile uygulamalar ve davranışların gözlenmesi.”

3.1.6.2.2. Neden

Tablo 3.11: Kullanılan Ölçme-Değerlendirme Tekniklerinin Nedenleri

S.N.	Kodlanmış Nedenler	f
1	Eksiklikleri görmek	8
2	Dersin anlaşılabilirliğini ölçmek	7
3	Test tekniği kazandırmak için	5
4	Kalıcılığı sağlamak	5
5	Etkili olduğunu değerlendirme	5

Öğretmenlerin kodlanmış, kullandıkları ölçme-değerlendirme tekniklerinin nedenlerini belirttikleri frekansları en yüksek 5 farklı neden vardır. Bunlar eksiklikleri görmek, dersin anlaşılabilirliğini ölçmek, test tekniği kazandırmak için, kalıcılığı sağlamak, etkili olduğunu değerlendirme. Öğretmenlerin hangi nedenlerden dolayı ölçme-değerlendirme tekniklerini kullanmalarıyla ilgili kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K11, “Soru-cevap, küçük testler; test tekniği kazandırmak ve kısa süreli dönütleri tespit edebilmek için bu araçlardan faydalaniyorum.”

K14, “Soru-cevap, anlatım, çevresinde bu konuyla ilgili gözlemleri, yaşadığı olaylar anlatırılıyor. Önemli olan bu öğrenilen konuların, davranışların günlük hayatta uyguluyor olması.”

K73, “Boşluk doldurmalı, doğru-yanlış anlama-kavrama soruları, testler. Öğrenmelerin farklı yollarla tekrar edilmesi ve kalıcılığın sağlanması için bu yolları kullanıyorum.”

K90, “Çoktan seçmeli testler, boşluk doldurma, soru-cevap, doğru-yanlış ile değerlendirilen ifade cümleleri kullanıyorum. Bu şekilde doğru bir ölçüm yaptığımı düşünüyorum.”

K120, “Tema sonunda kazanım değerlendirme testleri yapıyoruz. Konuların bitiminde sorular sorulup konunun anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol ediyorum.”

“Çocuklara konu sonunda testler uyguluyorum. Sonuçlarına göre nerelerde daha fazla hata yapılmış onu görüyorum. Sınıfta konularla ilgili beyin fırtınası yapıyorum. Kimler daha fazla cevap verebiliyor buradan anlıyorum. Kimin ne durumda olduğunu anlamak için ölçme-değerlendirme yapıyorum.”

Tablo 3.12: İkinci Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri

Kodu	Okul Adı
K11	Kadri Suyabakan İlkokulu
K14, K18, K21	Zeki Güdüllüoğlu İlkokulu
K35	Emel Ünal İlkokulu
K46	Refika Aksoy İlkokulu
K73	Yüce-tepe İlkokulu
K78	Şehit İzzet Özkan İlkokulu
K90	Teğmen Kalmaz İlkokulu
K120	Mustafa Karasakal İlkokulu
K172	Kürkçü Ali Bey İlkokulu
K193	Müjgan Karaçalı İlkokulu
K209, K211	Hamdiye Ünlü İlkokulu
K213	İbrahim Bitik İlkokulu
K219	Türk-konut İlkokulu

3.1.6.3. Üçüncü Açık Uçlu Soru

Üçüncü açık uçlu soru “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programını uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusudur. Sorunlar “Olumsuz ve Olumlu” olarak temalandırılmıştır. Olumsuz temasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.13’de, Olumlu temasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.14’de, katılımcı bilgileri Tablo 3.15’de sunulmuştur.

3.1.6.3.1. Olumsuz

Tablo 3.13: Karşılaşılan Sorunlar

S.N.	Kodlanmış Nedenler	f
1	Konular yetersiz	23
2	Konular öğrenci düzeyinin üzerinde	21
3	Araç-Gereç yetersiz	9
4	Örnekler yetersiz	9
5	Sınıflar kalabalık	8

Öğretmenlerin kodlanmış, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygularken karşılaştıkları sorunlar ile ilgili frekansları en yüksek 5 farklı neden vardır. Bunlar konular yetersiz, konular öğrenci düzeyinin üzerinde, araç-gereç yetersiz, örnekler yetersiz, sınıflar kalabalık. Öğretmenlerin hangi sorunlarla karşılaştıklarıyla ilgili kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K90, “Hiçbir sorunla karşılaşmıyorum. Çünkü konular çok basitleştirilmiş, basite indirgenmiş. Öğrencilere de konular çok basit geliyor. Tamamen içi boşaltılmış bir programı hiçbir şekilde bilgi içermeyen kitaplar.

K2, “Hayat Bilgisi kitabındaki bazı konular çok mükemmeliyetçi konular. Çocukların aileleri ile benzeşmediği zaman problemler yaşıyorum. Bazı konular da çok soyut kalıyor. Somutlaştırıp gösterildiği zaman akılda kalıcı oluyor. “Temaların oldukça yoğun bir program içerdiğini düşünüyorum. Nerdeyse iki derste bir başka bir konu işlememiz gerekiyor. Bu da ekstra etkinlik yapmamızı engelliyor.”

K8, “Konu anlatımına dayalı ve çok örnekler yok. Kitabımız çok yetersiz bu derste, ister istemez internet kullanıyoruz. Konulara daha örnek katılmalıdır.”

K23, “Tek sıkıntı çocuklara dağıtılan ders kitaplarının çok kötü hazırlanmış olması. Çocukların dikkatini çekmiyor. Etkinlikleri ilgi çekici değil.”

K51, “2. sınıf Hayat Bilgisi programı öğrenci düzeyinin üstünde, çok fazla kavramsaldır. Görseller zayıf, eğitim-öğretim videoları ile desteklenememektedir. Kitapların dili öğrencinin anlayabilmesi açıklıkta değildir.”

K206, “Sınıf sayısı fazla olduğundan grup çalışmaları için fiziksel imkan olmuyor. Deney yapmakta zorlanıyoruz. Hazırlanan sunuların sunumunda zaman sıkıntısı yaşıyoruz.”

K142, “Hayat Bilgisi programında veya kitabında konular öğrencilerin düzeyine indirilmeli sözcükler öğrencilerin seviyesine uygun hale getirilmeli, etkinlikleri çocuğun seviyesine indirilmeli.”

3.1.6.3.2. Olumlu

Tablo 3.14: Karşılaşılan Olumlu Durumlar

S.N.	Kodlanmış Nedenler	f
1	Sorunla karşılaşmıyorum	52

Öğretmenlerin kodlanmış, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programını uygularken karşılaştıkları olumlu durumlar ile ilgili frekansı yüksek tek farklı neden (f= 52) vardır. Bu da sorunla öğretmenlerin programı uygularken sorunla karşılaşmadığıdır. Öğretmenlerin bu durum ile ilgili kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K86, “Ciddi bir sorunla karşılaşmadım. Program gayet uygulanabilir düzeyde.”

K43, “Pek sorun yaşamıyorum. Çünkü kendimden çok şey katıyorum.”

K134, “Hiçbir sorunum yok. Ama konular biraz dağınık verilmiş. Daldan dala atlıyor.”

K137, “Belirgin bir sorun yok. Olanlar da yılların tecrübesi ile çözülüyor.”

K199, “Sorunla karşılaştığım söylenemez. Severe ve isteyerek ders yapılıyor.”

Tablo 3.15: Üçüncü Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri

Kodu	Okul Adı
K2, K142	Kemal Atatürk İlkokulu
K8	Kadri Suyabakan İlkokulu
K23	Korkut Ata İlkokulu
K43	Refika Aksoy İlkokulu
K51	Kürşat Bey İlkokulu

Tablo 3.15 - devam

Kodu	Okul Adı
K86	Emel Ünal İlkokulu
K90	Teğmen Kalmaz İlkokulu
K134	Muazzez Karaçay İlkokulu
K137	Sarar İlkokulu
K199	Orhan Eren İlkokulu
K206	Şehit İzzet Özkan İlkokulu

3.1.6.4. Dördüncü Açık Uçlu Soru

Dördüncü açık uçlu soru “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretim programıyla ilgili görüş ve önerileriniz nelerdir?” sorusudur. Bu soru öneriler olarak temalandırılmıştır. Öneriler temasıyla ilgili bulgu ve veriler Tablo 3.16’da, katılımcı bilgileri Tablo 3.17’de sunulmuştur.

3.1.6.4.1. Öneriler

Tablo 3.16. Öneriler

S.N.	Kodlanmış Öneriler	f
1	Program sınıf seviyesine uygundur	32
2	Etkinlikler arttırılıp ilgi çekici hale getirilmeli	26
3	Konular arttırılıp ilgi çekici hale getirilmeli	24
4	Dersler yaparak, yaşayarak, uygulamalı olmalı	21
5	Günlük hayattan örnekler arttırılmalı	16
6	Görseller arttırılmalı	15

Öğretmenlerin kodlanmış, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ile ilgili frekansları en yüksek 5 farklı önerisi vardır. Bunlar Program sınıf seviyesine uygundur, etkinlikler arttırılıp ilgi çekici hale getirilmeli, konular arttırılıp ilgi çekici hale getirilmeli, dersler yaparak, yaşayarak, uygulamalı olmalı, günlük hayattan örnekler arttırılmalı, görseller arttırılmalıdır. Öğretmenlerin önerileriyle ilgili kendi ifadelerinden bazıları aşağıdaki gibidir;

K8, “Konu anlatımlarına daha çok yer verilmelidir. Örnekler genişletilmelidir.”

K2, “Kitaplar çok daha verimli olabilir. Daha fazla konu anlatımlı daha fazla etkinlik.”

K14, “Hayat Bilgisi Dersi sadece sınıfta işlenmez. Bu ders uygulamalı olarak sinema, sokak sosyal alanlarında da işlenmeli.”

K40, “Program düzenli ve doğru uygulanırsa sıkıntı yok.”

K55, “Daha heyecan verici konular olmalı, çocukların aklında yer etmeli.”

K61, “Programın uygun olduğunu düşünüyorum. Birinci sınıf bilgilerine ilave olarak aşamalı geliştirilmiş olması güzel.”

K90, “İçerik daha dolu olmalı, kazanımlar azaltılmalı, çocuğa bir kazanımı kavratırken daha çok örnek, daha çok etkinlik olmalı.”

K110, “Programın biraz daha gerçek hayatla ilişkilendirilmesi ve etkinlikler beceriyi ölçmeye uygun olursa daha faydalı olacağına inanıyorum.”

K121, “Hayat Bilgisi dersi yaparak, yaşayarak, gözlem yoluyla öğrenmenin imkanının verildiği dersler olmalı.”

K169, “Çocukların daha ilgisini çekecek konular olsa daha verimli olacak! Konular biraz dar çerçevede hazırlanmış. Bu yaş çocuklarının ilgisi göz önünde bulundurulmalı. Daha drama şeklinde verimli olur.”

K173, “Hayat Bilgisi ders konuları öğrencilerin gelişimleri, iyi davranış kazanımları açısından güzel ama ders kitapları çok yetersiz. Bir konuyu 2 cümle ile anlatıp geçmiş. Dersi başka kaynaklardan işlemek zorunda kalıyorum.”

K194, “Kazanımlara uygun hikayeler, uygulamalar ve unutulmayı önleyecek etkinlikler olabilir. Okul bahçesi çöplerden geçilmiyor. Yediği dondurmanın kağıdını yere atabiliyorsa hala çok eksikliklerimiz var demektir. Sadece anlatmak yetmiyor.”

Tablo 3.17: Dördüncü Açık Uçlu Soru ile İlgili Katılımcı Bilgileri

Kodu	Okul Adı
K2	Kemal Atatürk İlkokulu
K8	Kadri Suyabakan İlkokulu
K14	Zeki Güdüllüoğlu İlkokulu

Tablo 3.17 - devam

Kodu	Okul Adı
K40	Necmi Şahin İlkokulu
K55	İstiklal İlkokulu
K61	Kent Kop İlkokulu
K90	Teğmen Kalmaz İlkokulu
K110	Gazi İlkokulu
K121	Mustafa Karasakal İlkokulu
K169	Akşemsettin İlkokulu
K173	Kürkçü Ali Bey İlkokulu
K194	Müjgan Karaçalı İlkokulu

4. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemleri ile sonuçlar, sonuçların başka araştırma sonuçlarıyla tartışılmasına ve sonuçlardan yola çıkılarak geliştirilen, uygulayıcılar ve araştırmacılar için önemli görülen öneriler üzerinde durulmaktadır.

4.1 Alt Problemler ile İlgili Sonuçlar

4.1.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın birinci alt problemi “Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durumuna ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusudur.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre HBDÖP’sinin genel durum boyutuna ait cevapları ($\bar{X}$) 2,40 olarak gözlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin genel durum boyutunu “Evet” seviyesinde yeterli buldukları belirlenmiştir.

- 1) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı diğer derslerle ilişkilidir.
- 2) Öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir.
- 3) Program öğretmen kılavuzuyla birebir örtüşmektedir.
- 4) Programında yapılandırmacı yaklaşımlar yeterince kullanılmamıştır.
- 5) Program kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.
- 6) Programı bilimsel gelişmelere kısmen uygun olarak hazırlanmıştır.
- 7) 2005 programı 2009 programına göre daha iyidir.

4.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanımlarına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusudur.

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre HBDÖP’sinin beceri ve kazanımlar boyutuna ait cevapları ($\bar{X}$) 2,37 olarak gözlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin beceri ve kazanımlar boyutunu “Evet” seviyesinde yeterli bulmuştur

- 1) Kazanımlar anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.

- 2) Kazanımlar programın genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.
- 3) Kazanımlar öğrenciler için kısmen ilgi çekicidir.
- 4) Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeyleri için yeterince uygun değildir.
- 5) Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyleri için yeterince uygun değildir.
- 6) Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeyleri için yeterince uygun değildir.
- 7) Kazanımlar birbirleriyle tutarlıdır.
- 8) Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir.
- 9) Kazanımlar anlaşılırdır.
- 10) Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla yeterince örtüşmemektedir.
- 11) Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kısmen sağlamaktadır.
- 12) Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile yeterince ilişkili değildir.
- 13) Beceriler, kazanımlarla yeterince örtüşmemektedir.
- 14) Beceriler, kazanımlarla yeterince geliştirilememektedir.
- 15) Belirlenen kişisel nitelikler program ile kazandırılabilir özellikte değildir.
- 16) Beceriler öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine yeterince uygun değildir.
- 17) Beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine yeterince uygun değildir.
- 18) Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine yeterince uygun değildir.
- 19) Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla yeterince örtüşmemektedir.
- 20) Beceriler Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına uygundur.
- 21) Beceriler toplumsal problemleri kısmen giderici özelliktedir.

5.1.3 Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Sınıf Öğretmenlerinin 2009-2018 eğitim-öğretim yıllarında kullanılmakta olan 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temalarına (içeriğine) ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusudur.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin HBDÖP’sinin temalar (içerik) boyutuna ait cevapları ($\bar{X}$) 2,36 olarak gözlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin temalar (içerik) boyutunu “Evet” düzeyinde yeterli buldukları belirlenmiştir.

- 1) Temalar öğrenci seviyesine uygundur.
- 2) Temalar öğrencilerin ilgisini yeterince çekmemektedir.
- 3) Temalar öğrencide kısmen araştırma isteği yaratmaktadır.
- 4) Temalar, bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri kısmen göz önünde bulundurarak hazırlanmamıştır.
- 5) Temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmemiştir.
- 6) Temalar öğrencilerin günlük yaşamada kullanabilecekleri kavramlar ile yeterince ilişkili değildir.
- 7) Temalar programdaki kazanımlarla tutarlıdır.
- 8) Temalar için belirlenen zaman yeterlidir.
- 9) Hayat bilgisi dersi için üç tema yeterlidir.
- 10) Temaların sıralanışı uygundur.

5.1.4 Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin HBDÖP'sinin öğrenme-öğretme süreci (etkinlikler) boyutuna ait cevapları ($\bar{X}$) 2,20 olarak gözlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin öğrenme-öğretme süreci (etkinlikler) boyutunu “kısmen” düzeyinde buldukları belirlenmiştir.

- 1) Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.
- 2) Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere yeterince sahip değildir.
- 3) Etkinlikler öğrencilerin “yaparak yaşayarak” öğrenmelerini yeterince sağlamamaktadır.
- 4) Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yeterince yardımcı olmamaktadır.
- 5) Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini kısmen sağlamaktadır.
- 6) Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıklarını yeterince göz önünde bulundurarak hazırlanmamıştır.
- 7) Etkinlikler sınıfta yeterince kolaylıkla uygulanamamaktadır.
- 8) Sınıflardaki öğrenci sayısı etkinlikleri uygulamak için yeterince uygun değildir.
- 9) Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını kısmen sağlamaktadır.

- 10) Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini yeterince desteklememektedir.
- 11) Etkinlikler, öğrencilerin hem sınıf içinde, hem de sınıf dışında çalışmasını sağlamamaktadır.
- 12) Etkinlikler, ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.
- 13) Etkinlikler, ilişkili olduğu beceriler ile yeterince örtüşmemektedir.
- 14) Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına kısmen yardımcı olmaktadır.
- 15) Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler yeterince bulunmamaktadır.
- 16) Etkinlikler, okul-aile işbirliğini kısmen geliştirmektedir.
- 17) Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kısmen kullanılmaktadır.

5.1.5 Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre HBDÖP'sinin ölçme-değerlendirme boyutuna ait cevapları ($\bar{X}$) 2,24 olarak gözlenmiştir. Buna göre öğretmenlerin ölçme-değerlendirme boyutunu “kısmen” düzeyinde buldukları belirlenmiştir.

- 1) Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye yeterince uygundur değildir.
- 2) Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kısmen yeterlidir.
- 3) Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları yeterince güvenilir değildir.
- 4) Programda uygun ölçme araçları yeterince kullanılamamaktadır.
- 5) Programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler yeterince kullanılamamaktadır.
- 6) Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar kısmen sağlanmaktadır.
- 7) Programda öğrencilerin ders içi performansları yeterince değerlendirilememektedir.
- 8) Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları yeterince değerlendirilememektedir.
- 9) Programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine yeterince uygun değildir.

5.2. Tartışma

5.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP'sinin “Genel Durumunda” yer alan maddelere büyük bir çoğunlukla “Evet” seviyesinde görüş bildirmiştir.

İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı diğer derslerle ilişkilidir maddesine öğretmenler evet seviyesinde görüş bildirmiştir. Tuncer'in (2009) araştırmasında da bu sonuca paralel bir sonuç ortaya çıkmıştır. Güven (2010) “İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” ile ilgili bir çalışma yapmış ve “Ders kitabında yer alan konuların aynı sınıfta okutulan diğer derslerle bağlantısı kurulmuş mu?” şeklinde bir soru sormuştur. Bu çalışmada da yine öğretmenler ilgili maddeye “evet düzeyinde” katılım göstermişlerdir.

Yapılandırımacı kuram, öğreneni merkeze alan kuramdır. Her birey yeni bir bilgiyi, önceki bilgi, beceri ve yaşantılarının süzgecinden geçirip yeniden yorumlamakta ve bilgiyi kendi zihninde oluşturmaktadır. Bu anlayışa göre öğrenme de, eski bilgilerimizin yeni deneyim ve yaşantıların ışığında yeniden yorumlanması ve yapılandırılmasıdır (MEB, 2009, S.9). Milli Eğitim Bakanlığı 2005 yılından itibaren hazırladığı tüm programlarında yapılandırımacı yaklaşımı benimsemiştir. Bu çalışmada öğretmenler “Hayat Bilgisi Dersi Programında Yapılandırımacı yaklaşımlar kullanılmıştır” maddesine “evet” seviyesinde görüş bildirmiştir. Tuncer (2009) ve Uğur'un (2006) araştırmalarındaki sonuçlar da bu görüşü desteklemektedir.

Öğretmenler “Program 2005 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programından daha iyidir.” maddesine “kısmen” seviyesinde görüş bildirmiştir. Sonuç Tuncer'in (2009) yaptığı çalışmayla paralellik göstermektedir. Güler (2010) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Şanlıurfa Örneği) isimli çalışmada 2005 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının 1998 Programından daha iyi olduğu sonucuna varmıştır. Uğur'un (2006) araştırmasındaki sonuçlar da bu görüşü desteklemektedir.

5.2.2. 2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretmenlerin, 2. Sınıf HBDÖP'sinin “Beceri ve Kazanımlarına” ilişkin maddelerine “Evet” seviyesinde görüş bildirdiği az bir kısmının bu bölümde yer alan maddelere “kısmen” yanıtını verdiği görülmüştür.

Hayat bilgisi dersi programının çatısı tematik yaklaşıma göre oluşturulmuştur. Belirlenen temalarla bütünleştirilecek şekilde “kazanımlar” oluşturulmuştur. Kazanımlar, çocukların doğrudan gözlenebilir davranışlarının yanı sıra, beceri, bilgi, tutum ve değerleri de içeren ifadelerdir. Kazanımlar belirlenirken konu bütünlüğünden çok, beceriler esas alınmıştır (MEB, 2009, 11-12).

Genelde hayat bilgisi dersi kazanımları kaynakları yönetme, ortamının düzenlenmesi, zaman ve çalışma motivasyon stratejileri ile ilişkili bulunmuştur (Sıcak ve Eker, 2016, 140). Öz düzenleme becerisinin önemli bir boyutunu oluşturan üst bilişsel ve bilişsel stratejiler, araştırma sonuçlarına göre, hayat bilgisi öğretim programı kazanımları ile en az ilişkilendirilen öz düzenleme becerileridir. (Sıcak ve Eker, 2016, 138). Buna rağmen “Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.” ifadesine öğretmenler evet seviyesinde görüş bildirmiştir”.

Öğretim programlarında, duyuşsal özellikleri ifade eden kazanımlar da yer alabilir. Bir öğrencinin bilişsel düzeyde sahip olduğu bilgi düzeyi kadar, duyuşsal anlamda sahip olduğu duygu, düşünce ve değerlerin de önemi vardır. Bu amaçla yapılabilecek ilk iş, öğretim programlarında değerlere ve değer ifadelerine ne kadar yer verildiğinin ve hangi kazanımların hangi değerlerle ilişkili olduğunun belirlenmesidir (Yaşaroğlu, 2013, 852). Yaşaroğlu çalışmasını, ilköğretim Hayat Bilgisi öğretim programında insani değerlerin ne ölçüde yer aldığını belirlemek amacıyla yapmıştır.

Bu çalışmada öğretmenler “Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.” maddesine “evet” düzeyinde görüş bildirmiştir. Sonuç Tuncer'in (2009) yaptığı çalışmadaki aynı maddenin sonucuyla paralellik göstermektedir.

2. sınıf Hayat Bilgisi temalarında yer alan 95 kazanımdan 31 tanesinin insani değerler ile ilgili olduğu belirlenmiştir. Kazanımların temalara göre dağılımları incelendiğinde “Okul Heyecanım” temasında 15, “Benim Eşsiz Yuvam” temasında 9 ve “Dün, Bugün, Yarın” temasında ise 7 kazanım şeklinde bir dağılım göstermektedir. Kimi zaman tek kazanım, birden fazla değer ile ilgili olduğu gibi, bazen de bir değer birden fazla kazanımda vurgulanmıştır. Kazanımlarda 9 defa tekrar ile en çok *sorumluluk*

değeri yer almaktadır. İşbirliği değeri 7; saygı, hoşgörü ve kendini analiz etme değerleri 6'şar; sevgi değeri 4; birlik, mutluluk, empati, dürüstlük, kendisine ve çevresine saygılı olmak değerleri 3'er; sabır, doğruluk ve kendini kontrol etme değerleri 2'şer; barış, şiddetsiz hayat, ahlak değerleri ise 1'er defa yer almıştır (Yaşaroğlu, 2013, 857). Araştırmacının elde ettiği sonuçlara baktığımızda 2. Sınıf hayat bilgisi dersindeki kazanımların üçte biri değerler ile ilgilidir. Öğretmenlerin değerlendirmesine göre de kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur. Ancak Demir ve Demirhan'a (2007, 14) göre ders ve çalışma kitaplarındaki etkinlikler ve değerlendirme çalışmaları incelendiğinde ise, söz konusu değerlere ilişkin, işlenen konularla da bağlantılı olarak, bilgi düzeyinde ve özellikle telkinlerde bulunmaya yönelik çalışmaların yer aldığı görülmüştür. Öğrencinin söz konusu değere önem verip vermediği, nasıl önem verdiği, değere ilişkin hangi davranışları nasıl gösterdiğine ilişkin çalışmalara yer verilmemiştir. Yapılan çalışmaların değerlerin bilgi düzeyinde kazandırılmasından öteye geçmediği saptanmıştır. Oysa ki değerler eğitimi bir bütün olarak ele alındığında bu süreç de bilişsel, duyuşsal ve değerleri gösterme düzeyinde ele alınır.

Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yasama aktarılması tasarlanan yeteneklerdir. Öğrenciler becerileri ve becerilerle ilgili kazanımları, karşılaştıkları nesneler, olaylar ve materyaller hakkındaki bilgileri işlemekte kullanırlar. Bu beceriler geliştirilmedikçe çocukların temalarla ilgili sonuçlara ulaşmaları beklenemez. Bu becerilerin nasıl bir gidiş izleyeceği önceden bilinirse, öğrencilerin bu becerileri kazanmalarına yardımcı olunabilir (Karaca ve Ocak, 2011, 110).

Karaca ve Ocak (2011) yaptıkları araştırmada Ders Kitaplarının 2005 Hayat Bilgisi Program'ında yer alan özel ve genel becerileri kazandırma düzeyini öğretmen görüşlerine göre değerlendirmeye çalışmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre öğretmenler ders kitaplarının genel ve becerileri kazandırmada yararlı olduğu görüşünü savunmaktadırlar.

Bu tezin konusu araştırma sonucunda da öğretmenler programın beceri boyutundaki maddelere çoğunlukla evet düzeyinde katılmıştır. Tuncer'in (2009) yaptığı araştırmada ise araştırmanın beceri boyutuna öğretmenlerin çoğunlukla "kısmen" az bir kısmının ise "evet" seviyesinde katıldığı belirtilmiştir. Uğur'un (2006) yılında yaptığı çalışmada da öğretmenler; 2005 İlköğretim 1., 2. ve 3. Sınıflar HBDÖP'sinin

beceri ve kazanım boyutu olan bu maddelerine oldukça yüksek düzeyde katıldıklarını belirtmiştir. Gülener'in (2010) çalışmasında da Şanlıurfa'da görev yapan öğretmenler programın beceri ve kazanım boyutuna oldukça düzeyinde katıldıkları belirtilmiştir.

5.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretmenlerin, 2. Sınıf HBDÖP'sinin "Temalarına (İçeriğine)" ilişkin maddelerine "Evet" seviyesinde görüş bildirdiği az bir kısmının bu bölümde yer alan maddelere "kısmen" yanıtını verdiği görülmüştür. En çok hayır cevabı (f)=50, "Temalar Öğrencide Araştırma İsteği yaramaktır" sorusu, (f)=58, "Temalarda Etkinliklere Yeteri Kadar Yer Verilmiştir". Bu sorular öğretmenlerin açık uçlu sorulardan "İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretim programıyla ilgili görüş ve önerileriniz nelerdir?" sorusuna cevap verdiği "Etkinlikler arttırılıp ilgi çekici hale getirilmeli" (f)=26 cevabıyla da paralellik göstermektedir.

Yeni programda (2005) içerik, öğrenme alanları altında üniteler ve kavramlardan oluşmaktadır. Genel olarak tematik yaklaşım ve küresel bağlantılarla desteklenen yakından uzağa ilkesinin uygulandığı gözlenmektedir. Yeni programda içerik belirlenirken insanın bütünlüğü ilkesine paralel olarak izlenen bütüncül yaklaşımın bir sonucu olarak üç sınıf için çocuğun yaşamında temel oluşturan üç ana öğrenme alanı- birey, toplum ve doğa- benimsenmiş ve bu alanları kuşatan ana temalar programda yer almıştır. Bu tematik yaklaşım çerçevesinde ortaya çıkan "Okul heyecanım", "Benim eşsiz yuvam" ve "Dün, bugün ve yarın" temalarında birbiriyle ilişkili ünite, konu ve kavramların bütünlük içinde ele alınması amaçlanmıştır. Programda temalar altında beceriler, ara disiplinler, kişisel nitelikler ve diğer derslerle bütünlleştirici bir yaklaşım izlenmesi amaçlanmıştır (Gömleksiz, Yaşar, Sağlam, , Hakan, Sözer, Gözütok, Saylan, Battal, Yıldırım, Kaya, Ulusoy, Aksu, Yıldırım, 2006, 16)

Bu araştırmada öğretmenler, temaların öğrenci seviyesine uygun olduğunu ve temaların sürelerinin yeterliği olduğunu belirtmişlerdir. Kalafatçı (2017) ve Tuncer (2009) yaptığı çalışmada benzer sonuçlara ulaşmıştır. Çelik'in (2017) yaptığı çalışmada öğretmenler "Program içeriğinde temalar ve üniteler, konu ve kavramlarla ilişkilendirilmiştir" oldukça yüksek düzeyde katılım göstermiştir. Aydemir, Karalı ve Çelik (2018, 20) yaptıkları çalışmada Dün, Bugün, Yarın temasında yer alan kazanımların gerçekleştirilmesi bakımından sınıf öğretmenleri genelde olumlu görüş sergiledikleri, fakat değişen ve gelişen dünyanın koşullarına sürekli ayak uydurulması

bakımından kazanımlar sürekli gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Türkyılmaz'ın (2011) Balıkesir'de ve Demir'in (2007) Kayseri'de yaptığı İlköğretim HBDÖP'sinin Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi isimli çalışmalarında “Temaların hazırlanırken basitten-karmaşığa, somuttan-soyuta, yakın çevreden uzak çevreye ilkeleri göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır” maddesine öğretmenlerin oldukça yüksek seviyede katıldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.”

5.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Öğretmenler, 2. Sınıf HBDÖP'sinin “Öğrenme-Öğretme Sürecine (Etkinliklerine)” ilişkin maddelerine “Kısmen” seviyesinde görüş bildirmiştir. Aykaç (2007, 32) ilköğretim programında yer alan etkinliklerin öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi isimli bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın sonucunda öğretmenlerin çoğunluğunun, etkinlikleri uygulamakta zorluk çektiklerini, önerilen yöntem ve teknikler konusundaki bilgi ve becerilerini yeterli görmediklerini, sınıf mevcutlarının etkinliklerin uygulanması konusunda sorunlar yarattığını, okulların fiziki yapısının kısmen de olsa etkinliklerin uygulanması için yetersiz olduğunu, etkinlikler içerisinde yaratıcı drama, beyin fırtınası, altı şapkalı düşünme tekniği gibi aktif yöntem ve tekniklere yer verilmediğini, etkinliklerin araç-gereç kullanımına uygun hazırlanmadığını, öğrencileri okul içerisine hapsedtiğini, farklı sınıf düzenlemelerini zorunlu kılmadığını, öğrencileri öğrenme sürecine etkin olarak katmadığını, etkinliklerle kazanımların yer yer çeliştiğini ve bu nedenle program bütünlüğünün sağlanamadığını, etkinlikler konusunda verilen seminerlerin yeterli olmadığını, ölçme ve değerlendirme konusunda sıkıntılar yaşadıklarını belirttiği tespit edilmiştir. Bu araştırmada da özellikle etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve tekniklerin kullanımı, okulların fiziki yapısı, sınıf mevcutlarının fazlalığı konularında benzer görüşler ortaya çıktığı görülmüştür.

Çelik (2017) “Farklı zekâ alanları uygulama etkinliklerinin programda tam anlamıyla uygulanması mümkündür” sorusuyla bu araştırmadaki “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.” sorusuna öğretmenler benzer şekilde “kısmen” katıldıklarına dair görüş bildirmiştir. Ancak Uğur'un (2006) yaptığı çalışmada “Etkinlikler öğrencilerin zekâ alanlarını geliştirmeye yöneliktir.” sorusuna öğretmenlerin yüksek düzeyde olumlu katılım gösterdiği tespit edilmiştir.

4.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Bu araştırmada öğretmenler programın ölçme-değerlendirme sürecine ilişkin maddelerine kısmen seviyesinde görüş bildirmiştir. Öğretmenler bu boyuttaki maddelerde en çok hayır cevabını “Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.” maddesine vermiştir. Gümüş ve Aykaç (2012) “Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Ögesinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi” isimli Muğla ili ve ilçelerini kapsayan çalışmalarında öğretmenlerin önemli bir çoğunluğunun, yeni ölçme araçları ile değerlendirme yapmayı zor ve karmaşık bulduğunu ve okullarda bir ders için ayrılan süreyi değerlendirme yapmak için yeterli bulmadıklarını; aynı şekilde öğretmenlerin, öğrencilerin performans ve proje ödevlerini başkalarına yaptırdıkları yönünde görüş belirttikleri saptanmıştır. Tezin konusu olan bu araştırmada da öğretmenler açık uçlu sorularda ölçme-değerlendirme için ayrılan sürenin yetersizliği, etkinliklerin öğrencilerin seviyesinin üstünde olduğundan evde ödevleri ailelerinin yaptığı ve değerlendirme aşamasında öğrencilerin bu yüzden etkin bir şekilde değerlendirilemediği görüşünü bildirmiştir. Gümüş ve Aykaç’ın çalışmasında (2012) “Öğretmenlerin Öğrenci Başarısını Ölçme ve Değerlendirmede Öncelik Verdikleri Değişkenlere İlişkin Bulgular” boyutunda “Öğrencilerin sınıf içinde yıl boyunca gösterdikleri performans” %43.5 ile en çok değerlendirdikleri madde olmuştur. Bu çalışmada da benzer bir madde olan “Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir.” maddesine %44.3 ile öğretmenlerin en çok katıldıkları madde olmuştur.

Gelbal ve Kelecioğlu (2007), yaptıkları çalışmada öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunları betimlemeye çalışmışlardır. Sonuç bu çalışmada öğretmenlerin hangi ölçme-değerlendirme yöntemlerini kullanmaları konusundaki bulgularla benzerlik göstermiştir. öğretmenlerin öğrencilerini tanımada ve başarı düzeylerini belirlemede daha çok geleneksel yöntemleri tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca yüz yüze yapılan görüşme ve mülakatları da sıklıkla kullanmaktadırlar.

Uğur (2006) ve Gülener (2010) “Ölçme-değerlendirme araç ve teknikleri ile öğrenci kendini de değerlendirmektedir.” maddesine çok az katılmaktadır. Bu çalışmada da ölçme-değerlendirme boyutunda öğretmenlerin en az katıldığı madde “Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.” maddesidir.

Şenay'ın (2015) yaptığı çalışmada “Ölçme-değerlendirme kazanımları yoklamaya yöneliktir” maddesine öğretmenler kısmen seviyesinde, Kalafatçı'nın (2011) yaptığı çalışmada “Programda yer alan ölçme değerlendirme yöntemleri öğrencilerin kazanımları kavradıklarını tam olarak ölçer.” maddesine öğretmenler kısmen seviyesinde, Tuncer'in (2009) yaptığı çalışmadaki ölçme-değerlendirme boyutunda yer alan “Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.” maddesine öğretmenler kısmen seviyesinde görüş bildirmiştir. Bu çalışmada da “Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.” maddesine diğer çalışmalarla da paralel yönde öğretmenler kısmen seviyesinde görüş bildirmiştir.

4.3. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre uygulamaya ve araştırmacılara yönelik öneriler aşağıda yer almaktadır.

- 1) Kitaplarda ölçme-değerlendirme uygulamalarına daha fazla yer verilmelidir.
- 2) Alternatif ölçme-değerlendirme tekniklerinden daha fazla yararlanılmadır.
- 3) Yapılandırmacı yaklaşımın temel alındığı program hakkında öğretmenlere daha fazla seminer ve eğitimler verilmelidir.
- 4) Programdaki konular günün ihtiyaçlarını da kapsayacak şekilde tekrar gözden geçirilmelidir.
- 5) Programın tüm süreçlerinde bireysel farklılıklar gözetilerek yeniden ele alınması gerekmektedir.
- 6) Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olacak şekilde düzenlenmelidir.
- 7) Atatürk, cumhuriyet ve milli bayramlar hakkında daha açıklayıcı bilgiler yer almalıdır.
- 8) Sınıf mevcutları kalabalık olduğundan dolayı etkinliklere yeterli zaman kalmamaktadır. Sınıf mevcutları düşürülmeli ve etkinlik zamanları artırılmalıdır.
- 9) MEB tarafından okulların ve sınıfların olanakları programın uygulanması için uygun hale getirilmelidir.
- 10) Alternatif ölçme-değerlendirme teknikleri ve etkinlik uygulamalarıyla, program ile ilgili hizmet içi eğitimler artırılmalıdır.

- 11) Program hakkındaki geliştirme çalışmaları MEB tarafından bilgisayar üzerinden değil, bizzat bakanlık tarafından görevlendirilen uzmanlarca öğretmenler ile yüz yüze görüşerek yapılmalıdır.
- 12) Programın değerlendirilmesine yönelik araştırmalar öğrenci, öğretmen ve ebeveynlere belirli sıklıklarla araştırmacılar tarafından yapılmalıdır.
- 13) Program ile ilgili çalışan araştırmacılara milli eğitim müdürlükleri, okul yönetimleri ve öğretmenlerce yardımcı olunması hususu MEB’ce bu birim ve çalışanlarına hatırlatılmalı ve araştırmacılar desteklenmelidir.
- 14) Ülkemizde öğretim programları sıklıkla değişmektedir. Güncel olarak kullanılan programların başka programlarla karşılaştırılması başka bir araştırmaya konu olabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, Mehmet, Bayram Aşılıoğlu, Behzat Savaş, Çavuş Şahin, İsmail Aydoğan, Salih Zeki Genç. 2008. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. 2. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydemir, Hasan, Yalçın Karalı, Özer Çelik. 2018. Hayat bilgisi 2. Sınıf Dersinde Yer Alan Dün, Bugün, Yarın Temasında Geçen Kazanımların Gerçekleşme Düzeylerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. **Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi**. c.2. s.1: 7-21.
- Aykaç, Necdet. 2007. İlköğretim Programında Yer Alan Etkinliklerin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi Sinop İli Örneği. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.8. s.2: 19-35.
- Balcı, Ali. 2007. Sosyal Bilimlerde Araştırma. 6. Baskıdan tıpkı basım Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- _____. 2009. Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler. 7.basım. Ankara: Pegem A Akademi
- Baysal, Z. Nurdan, Özlem Tezcan, Burcu Nemli Demirbaş. 2017. Hayat Bilgisi Ders Bütünlüğünün ve Gerekliğinin Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. **Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**. s.30: 476-492.
- Belet, Ş.Dilek. 1998. İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Hayat Bilgisi programının Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Best, John W., James V Kahn. 2003. **Research in Education**. 9. bs. Boston: Pearson Education Inc.
- Çelik, Özer. 2017. 2009 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demir, Kenan, Canay Demirhan Işcan. 2007. Hayat Bilgisi Dersinde Değerler ve Değerler Eğitimi. **1. Ulusal İlköğretim Kongresi Bildiriler, 15-17 Kasım 2007**. Ankara Hacettepe Üniversitesi: 1-15.
- Demir, Semra. 2007. İlköğretim Okulu Hayat Bilgisi Dersi Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi Kayseri ili Örneği. Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, Özcan. 1997. **Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Kardeş Kitap ve Yayınevi.

- Demirel, Özcan, Nilay. T Bümen,, Bünyamin Yurdakul, Makbule Başbay, Eda Erdem, Necla Ekinci, Necla Köksal, Semih Şahinel, Gülsen Ünver, Melek Şahinel, Nuri Doğan, Kenan Demir, Gürcü Koç, Hasan Hüseyin Şahan, Alper Başbay, Zeynep Ayvaz. 2007. **Eğitimde Yeni Yönelimler**. 3.bs. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, Hıfzı. 1997. **Eğitimde Program ve Öğretim Tasarımı**. Ankara: Önder Matbaacılık.
- Duman, Bilal, Zuhal Çubukçu, Mehmet Taşdemir, Meral Güven, Cem Babadoğan, Aytunga Oğuz, Birsal Aybek. 2008. **Öğretim İlke ve Yöntemleri**. 2. bs. Ankara: Maya Akademi.
- Erden, Münire. 1998. Eğitimde Program Değerlendirme. 3. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ertürk, Selahattin. 1993. **Eğitimde Program Geliştirme**. 7. bs. Ankara: Meteksan Yayınevi.
- ERG (Eğitim Reformu Girişimi). [21.02.2019]. 2015-2016 Eğitim İzleme Raporu, Eğitimin İçeriği Arka Plan Raporu. [http:// www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR2015-2016_ArkaPlanRaporu_EgitiminIcerigi_YDC. pdf](http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/EIR2015-2016_ArkaPlanRaporu_EgitiminIcerigi_YDC.pdf)
- Eviren, Ömer Sinan. 2017. **Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi**. c.2. s.3: 57-76.
- Fer, Seval 2009. **Öğretim Tasarımı**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fırat, Mert, Işıl Kabakçı Yurdakul, Ali Ersoy. 2014. Bir Eğitim Teknolojisi Araştırmasına Dayalı Olarak Karma Yöntem Araştırması Deneyimi. **Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi**. c:2. s.1:65-86.
- Gelbal, Selahattin, Hülya Kelecioğlu. 2007. Öğretmenlerin Ölçme Ve Değerlendirme Yöntemleri Hakkındaki Yeterlik Algıları ve Karşılaştıkları Sorunları. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. s.33: 135-145.
- Gömlüksiz, M. Nuri, Ayşe Ülkü Kan. 2007. Yeni İlköğretim Programlarının Dayandığı Temel İlke ve Yaklaşımlar. **Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları. Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları**. c. 5. s. 2: 60-66.
- Gömlüksiz, Müfit, Şefik Yaşar, Mustafa Sağlam, Ayhan Hakan, Ersan Sözer, Dilek Gözütok, Nevin Saylan, Nevzat Battal, Güzver Yıldırım, Zeki Kaya, Ayten Ulusoy, Meral Aksu, Ali Yıldırım. 2006. [18.04.2019]. Yeni Öğretim Programlarını İnceleme ve Değerlendirme Raporu. **İlköğretim Online**. c:5. s.1.
- Gözütok, F.Dilek. 2004. **Öğretmenliği Geliştiriyorum**. 2. bs. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- _____. 2010. [24.06.2019]. Milli Eğitim, Çocuklara Ulusal Değerleri Kazandırmaktan Neden Vazgeçiyor? **İlköğretim Online**. c:9. s.2.

- Gülener, Serkan. 2010. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'na İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, Şanlıurfa İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gümüş, Muteber, Necdet Aykaç. 2012. [18.04.2019]. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Değerlendirme Ögesinin Öğretmen Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi. **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**. c.11. s.40: 59-68.
- Güven, Mustafa Muhammet. 2010. Türkiye'de İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Programı Değişiklikler, Düzenlemeler, Güncellemeler. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güven, Semra, Selahattin Kaymakcı. 2016. **Hayat Bilgisi Öğretimi**. 1.bs. Ankara: Pegem Akademi.
- Güven, Semra. 2010. İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Ders ve Öğrenci Çalışma Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. **Eğitim ve Bilim**. c. 35. s. 156: 84-94.
- Johnson, Robert Burke, Larry B Christensen. 2014. **Educational Research: Quantitative, Qualitative, and Mixed Approaches**. 5th Ed. California: SAGE Publications.
- Kalafatçı, Ömer. 2016. Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi Ordu İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karaca, Erol. 2006. **Öğretimde Planlama ve Değerlendirme**. Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Karaca, Nezahat Hamiden, Gürbüz Ocak. 2011. Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Becerilere Uygunluk Düzeyinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Afyonkarahisar İli Örnekleme. **Kuramsal Eğitimbilim**. c.4. s.1: 108-125.
- Karaman, Pınar. 2019. Hayat Bilgisi Öğretim Programındaki Öğelerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**. s.17: 347-367.
- Küçükahmet, Leyla. 2008. Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. 21. Basım. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçüktepe, Coşkun. 1998. Earged Tarafından Geliştirilen 1998 Hayat Bilgisi Dersi Programının Program Geliştirme İlkelerine Uygunluk Derecesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MEB. 2009. [15.11.2016]. İlköğretim 1, 2 ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve kılavuzu <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=30>
- MEB 2015. [17.06.2017]. İlkokul Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/program2.aspx?islem=1&kno=244>

- MEB 2017. [10.06.2018]. İlkokul Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Öğretim Programı. [http:// mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=68](http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=68)
- MEB 2018. [01.02.2019]. İlkokul Hayat Bilgisi Dersi 1, 2 ve 3. Sınıflar Öğretim Programı. [http:// mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326](http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=326)
- Ornstein C. Allan, Francis P Hunkins. 2009. **Curriculum, Foundations, Principles and Issues**. 5th Edition. Boston: Pearson International Edition.
- Özdemir, Soner Mehmet. 2009. Eğitimde Program Değerlendirme ve Türkiye’de Eğitim Programlarını Değerlendirme Çalışmalarının İncelenmesi. **Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c:6. s:2: 126-149.
- Sıcak, Ali, Cevat Eker. 2016. Hayat Bilgisi Öğretim Programı Kazanımlarının Öz Düzenleme Becerileri Açısından İncelenmesi. **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.12. s.1: 129-144.
- Senemoğlu, Nuray. 2009. Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya. 14. bs. Ankara: Pegem Akademi.
- Serin, Mehmet Koray, İsa Korkmaz. 2014. Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarının Analizi. **Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.15. s.1: 155-169
- Sönmez, Veysel. 2005. **Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Öğretmen Kılavuzu**. 5. bs. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, Mustafa. 2009. Cumhuriyetin Kuruluşundan Günümüze Türkiye’de Hayat Bilgisi Dersi Programlarının Gelişimi. **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. The Journal of International Social Research**. c 2. s.8: 402-409.
- Şenay, Yusuf. 2015. Sınıf Öğretmenlerinin Hayat Bilgisi Programına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi Bursa İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Şimşek, Ali. 2009. Öğretim Tasarımı. 1.bs. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım..
- Tuncer, Özlem. 2009. İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi Aydın İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türkyılmaz, Aysemin. 2011. İlköğretim Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi Balıkesir İli Örneği. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uçuş Güldalı, Şükran. 2017. 2009 ve 2017 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. **Türk Akademik Yayınlar Dergisi**. c.1. s.1: 76-98.
- Uğur, Tuğrul. 2006. 2005 İlköğretim 1., 2., ve 3. Sınıflar Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programına İlişkin Öğretmen Görüşleri Uşak İli Örneği. Yüksek Lisan Tezi. Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Varış, Fatma. 1976. **Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikler**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Yakar, Ali. 2016. Geleceğin Eğitimi Üzerine Program ve Tasarım Modeli Önerileri: Yaşamsal Eğitim Programları ve Yaşamsal Öğretim Tasarımları. **Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. c.3. s. 2: 1-15.
- Yaşar, Şefik. (1998). Evaluation of Educational Programmes in Turkey. **AECT Annual Meeting, San Diego**. (ERIC Document No. ED 419 846).
- Yaşaroğlu, Cihat. 2013. Hayat Bilgisi Dersi Kazanımlarının Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. C.7, S.8, s.849-858.
- Yıldırım, Ali. 1996. Disiplinlerarası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. s. 12: 89-94.

EKLER

Ek-1 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Ders Programını Değerlendirme Araştırması Anket Formu

Sayın Öğretmen,

Bu çalışma, 2009-2010 öğretim yılından itibaren tüm ilköğretim okullarında/ilkokullarda uygulamaya konulan yeni "Hayat Bilgisi Öğretim Programı"nın uygulanmasında karşılaşılan sorunları, programın olumlu ve olumsuz yanlarını, işlemeyen yönlerini vs. belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Siz değerli öğretmenlerimizin bu konularda belirteceği görüşler, söz konusu programın geliştirilmesi çalışmalarında önemli katkılar sağlayacaktır. Elinizdeki ankete vereceğiniz cevaplar, sadece, yapmakta olduğum “İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacaktır.

Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilerin yer aldığı 7 ifade, ikinci bölümde programın genel durumu ve öğeleri olan beceri ve kazanımlar, temalar, öğrenme-öğretme süreci ve ölçme-değerlendirmeye yönelik görüşlerinizi içeren ifadeler, üçüncü bölümde ise genel düşüncelerinizin yer aldığı bölüm yer almaktadır. Anketin herhangi bir yerine ad-soyad yazmanıza gerek yoktur. Araştırma bulgularının geçerliliği, ankete vereceğiniz cevapların samimi ve doğru olmasına bağlıdır. Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız. İlgi ve yardımlarınız için çok teşekkür ederim.

Cihan ÖZGÜÇ

Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri ABD-Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü

İLKOKUL 2.SINIF HAYAT BİLGİSİ DERS PROGRAMINI DEĞERLENDİRME ARAŞTIRMASI ANKET FORMU

1. BÖLÜM: KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel bilgiler bulunmaktadır. Her soru ile ilgili durumunuza uygun seçeneği, önündeki paranteze (X) koyarak belirtiniz.

1- Cinsiyetiniz:

() Kadın () Erkek

2- Öğretmenlik mesleğindeki hizmet süreniz:

() 1 Yıldan Az () 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 11-15 Yıl () 15 Yıldan fazla

3- Görev yaptığınız okulun türü:

() Devlet Okulu () Özel Okul

4- Görev yaptığınız okulun bulunduğu yerleşim birimi:

() Şehir merkezi () İlçe merkezi () Belde veya Köy.

5- En son bitirdiğiniz yükseköğretim kurumu:

() Eğitim Enstitüsü (2 Yıllık) () Eğitim Yüksek Okulu (2 Yıllık) () Lisans
Tamamlama Programı () Eğitim Fakültesi (4 Yıllık) () Diğer fakülteler. () Yüksek
Lisans
() Doktora

6- Hayat bilgisi dersi ile ilgili daha önce herhangi bir hizmet içi eğitim kursuna katılıp katılmadığınızı belirtiniz.

() Katıldım () Katılmadım

7- 2. Sınıf Hayat bilgisi Dersi Öğretim Programı hakkındaki bilgi düzeyiniz nedir?

() Oldukça Yeterli () Yeterli () Orta Düzeyde Yeterli () Yetersiz
() Oldukça Yetersiz

II. İLKOKUL 2.SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ PROGRAMINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

A. 2. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ GENEL DURUMUNA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının genel durumuna ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan **en uygun** olan **bir** seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı diğer derslerle ilişkilidir.			
2	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretmen kılavuz kitabı yeterlidir.			
3	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı öğretmen kılavuzuyla birebir örtüşmektedir.			
4	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yapılandırmacı yaklaşımlar kullanılmıştır.			
5	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı kendi içinde bir bütünlük göstermektedir.			
6	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı bilimsel gelişmelere uygundur.			
7	Program 2005 İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programından daha iyidir.			

B. 2. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ BECERİ VE KAZANIMLARINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının beceri ve kazanımlarına ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan **en uygun** olan **bir** seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinin kazanımları anlaşılır bir şekilde ifade edilmiştir.			
2	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında yer alan kazanımlar 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi programının genel amaçlarının kazandırılmasında etkilidir.			
3	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi kazanımları öğrenciler için ilgi çekicidir.			
4	Kazanımlar öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.			
5	Kazanımlar öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.			
6	Kazanımlar öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.			
7	Kazanımlar birbirleriyle tutarlıdır.			
8	Kazanımlar gözlenebilir niteliktedir.			
9	Programda yer alan kazanımlar anlaşılırdır.			
10	Kazanımlar gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.			
11	Kazanımlar öğrencilerin topluma uyum sağlamalarını kolaylaştırıyor.			
12	Kazanımlar öğrencilerin yakın çevresindeki problemler ile ilişkilidir.			
13	Beceriler, kazanımlarla örtüşmektedir.			
14	Beceriler, kazanımlarla geliştirilmektedir.			
15	Belirlenen kişisel nitelikler ilkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programı ile kazandırılabilir özelliktedir.			
16	Beceriler öğrencilerin duyuşsal gelişim düzeylerine uygundur.			
17	Beceriler öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine uygundur.			
18	Beceriler öğrencilerin psiko-motor gelişim düzeylerine uygundur.			
19	Beceriler gerçek hayattaki öğrenci ihtiyaçlarıyla örtüşmektedir.			
20	Beceriler Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçlarına uygundur.			
21	Beceriler toplumsal problemleri giderici özelliktedir.			

C. 2. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMALARINA (İÇERİĞİNE) İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının temalarına (içeriğine) ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan **en uygun** olan **bir** seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1	Temalar öğrenci seviyesine uygundur.			
2	Temalar öğrencilerin ilgisini çekmektedir.			
3	Temalar öğrencide araştırma isteği yaratmaktadır.			
4	Temalar bireysel öğrenme farklılıkları olan öğrencileri göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır.			
5	Temalarda etkinliklere yeteri kadar yer verilmiştir.			
6	Temalar öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri kavramlar ile ilişkilidir.			
7	Temalar ile İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programındaki kazanımlar tutarlıdır.			
8	“Okul Heyecanım” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.			
9	“Benim Eşsiz Yuvam” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.			
10	““Dün, Bugün, Yarın” teması için İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Programında belirlenen zaman yeterli gelmektedir.			
11	2.Sınıf Hayat Bilgisi dersinde 3 tema yeterlidir.			
12	Temaların sıralanışını uygun buluyorum.			

D. 2. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİNE (ETKİNLİKLERİNE) İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının öğrenme-öğretme sürecine (etkinliklerine) ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan en uygun olan bir seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1	Etkinliklerin uygulanması için programda ayrılan süre yeterli gelmektedir.			
2	Etkinlikler istenilen davranışı gerçekleştirecek niteliklere sahiptir.			
3	Etkinlikler öğrencilerin “yaparak yaşayarak” öğrenmelerini sağlamaktadır.			
4	Etkinlikler öğrencilerin günlük yaşamda kullanabilecekleri becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktadır.			
5	Etkinlikler öğrencilerin yaratıcılıklarını sergilemelerini sağlamaktadır.			
6	Etkinlikler öğrencilerin bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak hazırlanmıştır.			
7	Etkinlikler sınıfta kolaylıkla uygulanabilmektedir.			
8	Sınıflardaki öğrenci sayısı bu etkinlikleri uygulamak için uygundur.			
9	Etkinlikler, öğrencilerin derse aktif bir şekilde katılmalarını sağlamaktadır.			
10	Etkinlikler, öğrencilerin grup çalışmalarında birbirlerinden öğrenmelerini desteklemektedir.			
11	Etkinlikler, öğrencilerin hem sınıf içinde, hem de sınıf dışında çalışmasını sağlar.			
12	Etkinlikler, ilişkili olduğu tema ile örtüşmektedir.			
13	Etkinlikler, ilişkili olduğu beceriler ile örtüşmektedir.			
14	Etkinlikler, kişisel niteliklerin kazanılmasına yardımcı olmaktadır.			
15	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında zekâ alanlarını geliştirebilecek etkinlikler bulunmaktadır.			
16	Etkinlikler, okul-aile işbirliğini geliştirmektedir.			
17	Etkinliklerde farklı strateji, yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.			

E. 2. SINIF HAYAT BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÖLÇME-DEĞERLENDİRME SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Aşağıda İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programının ölçme-değerlendirme sürecine ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen bunlardan en uygun olan bir seçeneği işaretleyiniz.

		Evet	Kısmen	Hayır
1	Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri kazanımları ölçmeye uygundur.			
2	Programda öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri yeterlidir.			
3	Programda kullanılan ölçme araçları ve sonuçları güvenilirlerdir.			
4	Programda uygun ölçme araçları kullanılmaktadır.			
5	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında, ölçme ve değerlendirme süreçlerinde, uygun ölçütler kullanılmaktadır.			
6	Öğrencinin kendi kendini değerlendirmesi için yeterli olanaklar sağlanmıştır.			
7	Programda öğrencilerin ders içi performansları değerlendirilmektedir.			
8	Öğrencilerin çalışmalarına ait dosyaları değerlendirilmektedir.			
9	İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programında öngörülen ölçme-değerlendirme teknikleri öğrencilerin gelişim düzeylerine uygundur.			
10	Öğrencilere proje ödevleri verilmektedir.			

III. GENEL GÖRÜŞLER

1. İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde kapıdan girdiğiniz andan çıktığınız ana kadar dersi nasıl işlediğinizi kısaca açıkla mısınız?

.....

.....

.....

2. İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersinde ölçme-değerlendirme için hangi yolları kullanıyorsunuz neden?

.....

.....

.....

3. İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretim programını uygulamada karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....

.....

.....

4. İlkokul 2.Sınıf Hayat Bilgisi Dersi öğretim programıyla ilgili görüş ve önerileriniz nelerdir?

.....

.....

.....

.....

Ek-2 Araştırmacıdan E-Posta Yoluyla Alınan Anket Kullanım İzni

➡ Recipients

from: <cihanozguc@gmail.com>
Date: Wed, Apr 27, 2016 at 9:36 PM
Subject: tez ölçek kullanımı
To: <ozlemtuncer09@gmail.com>

hocam iyi günler, İsmim Cihan ÖZGÜÇ. Yıldız Teknik Üniversitesinde program geliştirme ana bilim dalında yüksek lisans öğrencisiyim. İlkokul sınıf hayat bilgisi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi konusunda tez yapacağım. Eğer müsaade ederseniz yüksek lisans tezinizdeki anketinizden duruma göre kısmen veya tamamen uygulamamda yararlanmak istiyorum. Teşekkür ederim.

--

Cihan ÖZGÜÇ

Özlem Tuncer <ozlemtuncer09@g... Apr 28, 2016, 6:39 PM ☆ ↩ ⋮
to me ▾

🌐 Turkish ▾ > English ▾ [Translate message](#) [Turn off for: Turkish](#) x

Mrb hocam simdiden teziniz hayirli olsun gercekten isinize yararsa uygunsu kullanabilirsiniz

Ek-3 Anket Kullanım İzni İle İlgili Valilik Oluru.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 14588481-605.99-E.772003

19.01.2017

Konu : Araştırma İzni

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİNE
(Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü)

İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) 05/01/2017 tarihli ve 1701050078 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretim yüksek lisans öğrencisi Cihan ÖZGÜÇ'ün "**İlkokul 2. Sınıf Hayat Bilgisi Dersi Programının Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi-Ankara İli Örneği**" konulu tez kapsamında uygulama talebi Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve uygulamanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Uygulama formunun (7 sayfa) araştırmacı tarafından uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde bir örneğinin (cd ortamında) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme (1) Şubesine gönderilmesini rica ederim.

Vefa BARDAKCI
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.

19.01.2017

Konya yolu Başkent Öğretmen Evi arkası Beşevler ANKARA
e-posta: istatistik06@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için
Tel: (0 312) 221 02 17/135-134

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 9434-a440-33ea-9d7c-a26b kodu ile teyit edilebilir.

Ek-4 Bilimsel Etik Sayfası

T.C.

YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Cihan ÖZGÜÇ

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad-Soyad : Cihan ÖZGÜÇ

Doğum Yeri ve Yılı : Ankara, 1979

E-Posta Adresi: cihanozguc@gmail.com

Eğitim Durumu

Yüksek Lisans: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans

Lisans: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Eğitim Programları ve Öğretim Bölümü

Lise: İzmir, Konak, İnönü Lisesi

İş Deneyimi

Kamu’da Eğitim Uzmanı: (2003-.....)